

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสาร แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546
2. หลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 (ฉบับปรับปรุงพุทธศักราช 2554) ระดับปฐมวัย โรงเรียนบ้านไร่พวยมิตรภาพที่ 18
3. ความพร้อมด้านสังคม
4. กิจกรรมการเล่นของเด็กไทย
5. แผนการจัดกิจกรรมโดยใช้กิจกรรมการเล่นของเด็กไทย
6. พฤติกรรมการเรียนรู้
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
8. กรอบแนวคิดในการวิจัย

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 สำหรับเด็กอายุ 3 ถึง 5 ปี เป็นการจัดการศึกษาในลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาเด็กจะได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา ตามวัยและความสามารถของแต่ละบุคคล (กรมวิชาการ, 2552 : 31-43) ดังนี้

1. จุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กอายุ 3 ถึง 5 ปี มุ่งให้ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญาที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคล จึงกำหนดจุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดังนี้

- 1.1 ร่างกายเจริญเติบโตตามวัยและมีสุขนิสัยที่ดี
- 1.2 กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรง ใช้ได้คล่องแคล่วและประสาน

สัมพันธ์กัน

- 1.3 มีสุขภาพจิตที่ดีและมีความสุข
- 1.4 มีคุณธรรม จริยธรรมและมีจิตใจที่ดีงาม
- 1.5 ชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะดนตรี การเคลื่อนไหวและรักการออกกำลังกาย
- 1.6 ช่วยเหลือตนเองได้อย่างเหมาะสม
- 1.7 รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและความเป็นไทย
- 1.8 อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
- 1.9 ใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย
- 1.10 มีความสามารถในการคิดและการแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย
- 1.11 มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์
- 1.12 มีเจตคติต่อการเรียนรู้และมีทักษะในการแสวงหาความรู้

2. คุณลักษณะตามวัย

คุณลักษณะตามวัยเป็นความสามารถหรือพัฒนาการตามธรรมชาติเมื่อผู้เรียนมีอายุถึงวัยนั้น ๆ ผู้สอนจำเป็นต้องทำความเข้าใจคุณลักษณะตามวัยของผู้เรียน เพื่อนำไปพิจารณาจัดประสบการณ์ให้เด็กแต่ละวัยได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ขณะเดียวกันจะต้องสังเกตผู้เรียนแต่ละคนซึ่งมีความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อนำข้อมูลไปช่วยในการพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามความสามารถและเต็มตามศักยภาพพัฒนาการของผู้เรียนในแต่ละช่วงอายุ อายุเร็วหรือช้ากว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้และการพัฒนาจะเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ถ้าสังเกตพบว่าผู้เรียนไม่มีความก้าวหน้าอย่างชัดเจนต้องพาผู้เรียนไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญหรือแพทย์เพื่อให้การช่วยเหลือและแก้ไขได้ทันท่วงที คุณลักษณะตามวัยของผู้เรียนอายุ 3 ถึง 4 ปี และ 5 ปี มีดังนี้

2.1 เด็กอายุ 3 ถึง 4 ปี

2.1.1 พัฒนาการด้านร่างกาย

- 1) กระโดดขาเดียวอยู่กับที่ได้
- 2) รับลูกบอลได้ด้วยมือทั้งสอง
- 3) เดินขึ้นลงบันได้สลับเท้าได้
- 4) เขียนรูปสี่เหลี่ยมตามแบบได้
- 5) ตัดกระดาษเป็นเส้นตรงได้
- 6) กระจกเงาไม่ชอบอยู่เฉย ๆ

2.1.2 พัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ

- 1) แสดงออกทางอารมณ์ได้เหมาะสมกับบางสถานการณ์
- 2) เริ่มรู้จักชื่นชมความสามารถและผลงานของตนเองและผู้อื่น
- 3) ชอบทำทนายผู้ใหญ่
- 4) ต้องการให้คนฟัง คนสนใจ

2.1.3 พัฒนาการด้านสังคม

- 1) แต่งตัวได้ด้วยตนเอง ไปห้องส้วมได้เอง
- 2) เล่นกับผู้อื่นได้ รอคอยตามลำดับก่อน – หลัง
- 3) แบ่งของให้คนอื่น
- 4) เก็บของเล่นเข้าที่ได้

2.1.4 พัฒนาการด้านสติปัญญา

- 1) จำแนกสิ่งต่าง ๆ ด้วยประสาททั้งห้าได้
- 2) บอกชื่อและนามสกุลของตนเองได้
- 3) พยายามแก้ปัญหาด้วยตนเองหลังจากได้รับคำแนะนำ
- 4) สนทนาโต้ตอบ เล่าเรื่องเป็นประโยคต่อเนื่อง
- 5) สร้างผลงานตามความคิดของตนเอง โดยมีรายละเอียดเพิ่มเติม
- 6) รู้จักใช้คำถาม ทำไม

2.2 เด็กอายุ 5 ปี (5 ถึง 6 ปี)

2.1.1 พัฒนาการด้านร่างกาย

- 1) กระโดดขาเดียวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่องได้
- 2) รับลูกบอลที่กระดอนขึ้นจากพื้นได้ด้วยมือทั้งสอง
- 3) เดินขึ้นลงบันไดสลับเท้าได้คล่องแคล่ว
- 4) เขียนรูปสามเหลี่ยมตามแบบได้
- 5) ตัดกระดาษตามแนวเส้นโค้งที่กำหนด
- 6) ใช้ก้ำมเนื้อเล็กได้ดี เช่น ตัดกระดาษ ผูกเชือกกรองเท้า ฯลฯ
- 7) ยึดตัว คล่องแคล่ว

2.1.2 พัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ

- 1) แสดงอารมณ์ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม
- 2) ชื่นชมความสามารถและผลงานของตนเองและผู้อื่น

3) ยึดตัวเองเป็นศูนย์กลางน้อยลง

2.1.3 พัฒนาการด้านสังคม

- 1) ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง
- 2) เล่นหรือทำงานโดยมีจุดมุ่งหมายร่วมกับผู้อื่นได้
- 3) พบผู้ใหญ่รู้จักไหว้และทำความเคารพ
- 4) รู้จักขอบคุณเมื่อรับของจากผู้ใหญ่
- 5) รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย

2.1.4 พัฒนาการด้านสติปัญญา

- 1) บอกความแตกต่างของกลิ่น สี เสียง รส รูปร่าง จำแนกและจัดหมวดหมู่ของสิ่งของได้
- 2) บอกชื่อ นามสกุลและอายุของตนเองได้
- 3) พยายามหาวิธีแก้ปัญหาคด้วยตนเอง
- 4) สนทนาได้ตอบ และเล่าเป็นเรื่องราวได้
- 5) สร้างผลงานตามความคิดของตนเองโดยมีรายละเอียดเพิ่มขึ้นและ
แปลกใหม่
- 6) รู้จักใช้คำถาม ทำไม อย่างไร
- 7) เริ่มเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรมนับสิ่งต่าง ๆ จำนวนมากกว่า 10 ได้

3. โครงสร้างหลักสูตร

ในการจัดทำหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยกำหนดโครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ดังนี้

ตารางที่ 1 โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546

โครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546	
ช่วงอายุ	อายุต่ำกว่า 3 ปี
อายุ 3 ถึง 5 ปี	
ประสบการณ์สำคัญ	สาระที่ควรเรียนรู้
1. ด้านร่างกาย	1. เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก
2. ด้านอารมณ์และจิตใจ	2. เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลและสถานที่แวดล้อมเด็ก
3. ด้านสังคม	3. ธรรมชาติรอบตัว
4. ด้านสติปัญญา	4. สิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก
ระยะเวลาเรียน ขึ้นอยู่กับอายุเด็กที่เริ่มเข้ารับการอบรมเลี้ยงดูและรับการศึกษา	

4. สาระการเรียนรู้

สาระการเรียนรู้ใช้เป็นสื่อกลางในการจัดกิจกรรมให้กับผู้เรียน เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา ซึ่งจำเป็นต่อการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งนี้สาระการเรียนรู้ประกอบด้วย องค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการ และคุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม ความรู้สำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี จะเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับตัวเด็ก บุคคล และสถานที่แวดล้อมเด็ก ธรรมชาติรอบตัว และสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็กที่เด็กมีโอกาสใกล้ชิดหรือมีปฏิสัมพันธ์ในชีวิตประจำวันและเป็นสิ่งที่ผู้เรียนสนใจ จะไม่เน้นเนื้อหา การท่องจำที่เกี่ยวข้องกับทักษะหรือกระบวนการจำเป็นต้องบูรณาการทักษะที่สำคัญและจำเป็นสำหรับผู้เรียน เช่น ทักษะการเคลื่อนไหว ทักษะทางสังคม ทักษะการคิด ทักษะการใช้ภาษา คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ เป็นต้น ขณะเดียวกัน ควรปลูกฝังให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อค่านิยม ที่พึงประสงค์ เช่น ความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น รักการเรียนรู้ รักธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและมีคุณธรรม จริยธรรมที่เหมาะสมกับวัย เป็นต้น

ผู้สอนหรือผู้จัดการการศึกษา อาจนำสาระการเรียนรู้มาจัดในลักษณะหน่วย การสอนแบบบูรณาการหรือเลือกใช้วิธีการที่สอดคล้องกับปรัชญาและหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย สาระการเรียนรู้ กำหนดเป็น 2 ส่วน ดังนี้

4.1 ประสบการณ์สำคัญ

ประสบการณ์ที่สำคัญเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาผู้เรียนทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา ช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะที่สำคัญสำหรับการสร้างองค์ความรู้ โดยให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับวัตถุสิ่งของของบุคคลต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมไปพร้อม ๆ กัน ดังนี้

4.1.1 ประสบการณ์ที่สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกาย ได้แก่

- 1) การทรงตัวและการประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อใหญ่ เช่น การเคลื่อนไหวอยู่กับที่และการเคลื่อนไหวเคลื่อนที่ การเคลื่อนไหวพร้อมวัตถุอุปกรณ์ และการเล่นเครื่องเล่นสนาม
- 2) การประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อเล็ก เช่น การเล่นเครื่องเล่นสัมผัส การเขียนภาพและการเล่นสี การปั้นและการประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ ด้วยดินเหนียว ดินน้ำมัน แท่งไม้ เศษวัสดุ
- 3) การรักษาสุขภาพ เช่น การปฏิบัติตนตามหลักสุขอนามัย
- 4) การรักษาความปลอดภัย เช่น การรักษาความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่นในกิจวัตรประจำวัน

4.1.2 ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ ได้แก่

- 1) คนตรี เช่น การแสดงปฏิกิริยาโต้ตอบเสียงดนตรี การเล่นเครื่องดนตรีง่าย ๆ เช่น เครื่องดนตรีประเภทเคาะ ประเภทตี และการร้องเพลง
- 2) สุนทรียภาพ เช่น การชื่นชมและสร้างสรรค์สิ่งที่สวยงาม การแสดงออกอย่างสนุกสนานกับเรื่องตลกขบขันและเรื่องราวเหตุการณ์ที่สนุกสนานต่าง ๆ
- 3) การเล่น เช่น การเล่นอิสระ การเล่นรายบุคคล กลุ่มย่อย กลุ่มใหญ่ การเล่นในห้องเรียนและนอกห้องเรียน
- 4) คุณธรรม จริยธรรม เช่น การปฏิบัติตนตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ

4.1.3 ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม เป็นการสนับสนุนให้เด็กได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ รอบตัวจากการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ผ่านการเรียนรู้ทางสังคม ได้แก่ การปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของตนเอง เช่น การแต่งตัว ล้างมือ การรับประทานอาหาร การเล่นและการทำงานร่วมกับผู้อื่น เช่น แบ่งกลุ่ม 2 ถึง 4 คน ร่วมกันประดิษฐ์เศษวัสดุ การวางแผน การตัดสินใจเลือกและลงมือปฏิบัติ เช่น วางแผนเลือกทำกิจกรรมศิลปะ ทำงานศิลปะตามที่วางแผนไว้ การมีโอกาสได้รับความรู้สึก ความสนใจและ

ความต้องการของตนเองและผู้อื่น เช่น เลือกทำกิจกรรมศิลปะตามความสนใจ เลือกมุมเล่นตามความสนใจของตนเอง การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น เช่น สนทนาอภิปรายเกี่ยวกับเหตุการณ์ในนิทาน แสดงความคิดเห็น รับฟังความคิดเห็นของเด็กอื่น การแก้ปัญหาในการเล่น เช่น เล่นเกมการศึกษา แก้ปัญหา หรือข้อขัดแย้งขณะเล่นอิสระกับเด็กอื่น การมีประสบการณ์ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นและความเป็นไทยเช่น รดน้ำดำหัว ทำบุญตักบาตรในวันสำคัญต่าง ๆ

4.1.4 ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา ได้แก่

1) การคิด เช่น การรู้จักสิ่งต่าง ๆ ด้วยการมอง ฟัง สัมผัส ชิมรสและดมกลิ่น การเลียนแบบการกระทำและเสียงต่าง ๆ การเชื่อมโยงภาพ ภาพถ่ายและรูปแบบต่าง ๆ กับสิ่งของหรือสถานที่จริง การรับรู้และการแสดงความรู้สึกลูกผ่านสื่อ วัสดุ ของเล่นและผลงาน การแสดงความคิดสร้างสรรค์ผ่านสื่อ วัสดุต่าง ๆ

2) การใช้ภาษา เช่น การแสดงความรู้สึกลูกด้วยคำพูด การพูดกับผู้อื่น เกี่ยวกับประสบการณ์ของตนเองหรือเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับประสบการณ์ของตนเอง การอธิบายเกี่ยวกับสิ่งของเหตุการณ์และความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ การฟังเรื่องราว นิทาน คำคล้องจอง คำกลอน การเขียนในหลายรูปแบบผ่านประสบการณ์ที่สื่อความหมายต่อผู้เรียน เขียนภาพเขียนขีดเขียน คล้ายตัวอักษร เขียนเหมือนสัญลักษณ์ เขียนชื่อตนเอง การอ่านในรูปแบบผ่านประสบการณ์ที่สื่อความหมายต่อเด็ก อ่านภาพหรือสัญลักษณ์จากหนังสือนิทาน หรือเรื่องราวที่สนใจ

3) การสังเกต การจำแนกและการเปรียบเทียบ เช่น การสำรวจและการอธิบายความเหมือน ความแตกต่างของสิ่งต่าง ๆ การจัดคู่ การจำแนก และการจัดกลุ่ม การเปรียบเทียบ เช่น ยาว และสั้น ขรุขระ และเรียบ การเรียงลำดับสิ่งต่าง ๆ การคาดคะเนสิ่งต่าง ๆ การตั้งสมมติฐาน การทดลองสิ่งต่าง ๆ การสืบค้นข้อมูล การใช้หรืออธิบายสิ่งต่าง ๆ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย

4) จำนวน เช่น การเปรียบเทียบจำนวนมากกว่า น้อยกว่า เท่ากัน การสังเกตสิ่งต่าง ๆ การจับคู่หนึ่งต่อหนึ่ง การเพิ่มขึ้น หรือลดลงจำนวนหรือปริมาณ

5) มิติสัมพันธ์ (พื้นที่ และระยะ) เช่น การต่อเข้าด้วยกัน การแยกออก การบรรจุและการเทออก การสังเกตสิ่งต่าง ๆ และสถานที่จากมุมมองที่แตกต่างกัน การมีประสบการณ์และการอธิบายในเรื่องของตำแหน่งของสิ่งต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กัน การมี

ประสบการณ์และการอธิบายในเรื่องทิศทางเคลื่อนที่ของคนและสิ่งต่าง ๆ การสื่อความหมายของมิติสัมพันธ์ด้วยภาพวาด ภาพถ่าย และรูปภาพ

6) เวลา เช่น การเริ่มต้นและการหยุดการกระทำโดยสัญญาณ การมีประสบการณ์และการเปรียบเทียบเวลา เช่น ตอนเช้า ตอนเย็น เมื่อวานนี้ พรุ่งนี้ การมีประสบการณ์และการเรียงลำดับเหตุการณ์ต่าง ๆ การสังเกตความเปลี่ยนแปลงของฤดู

4.2 สารที่ควรเรียนรู้

สารที่ควรรู้ เป็นเรื่องราวรอบตัวเด็กที่นำมาเป็นสื่อในการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ไม่เน้นการท่องจำเนื้อหา ผู้สอนสามารถกำหนดรายละเอียดชี้แจงให้สอดคล้องกับวัย ความต้องการและความสนใจของผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ที่สำคัญที่ระบุไว้ข้างต้น ทั้งนี้อาจยืดหยุ่นเนื้อหาได้ โดยคำนึงถึงประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมในชีวิตจริงของผู้เรียนสารที่ผู้เรียน 3 ถึง 5 ปี ควรรู้มีดังนี้

4.2.1 เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก ผู้เรียนควรรู้จักชื่อ นามสกุล รูปร่าง หน้าตา รู้จักอวัยวะต่าง ๆ วิธีระมัดระวังร่างกายให้สะอาด ปลอดภัย เรียนรู้ที่จะเล่นและทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองคนเดียว หรือกับผู้อื่น ตลอดจนเรียนรู้ที่จะแสดงความคิดเห็น ความรู้สึกและแสดงมารยาทที่ดี

4.2.2 เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลและสถานที่แวดล้อมเด็ก ผู้เรียนควรมีโอกาสได้รู้จักและรับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับครอบครัว สถานศึกษา รวมทั้งชุมชนและบุคคลต่าง ๆ ที่ผู้เรียนต้องเกี่ยวข้องหรือมีโอกาสใกล้ชิดและมีปฏิสัมพันธ์ในชีวิตประจำวัน

4.2.3 ธรรมชาติรอบตัวเด็กควรมีชีวิตได้เรียนรู้สิ่งมีชีวิต ไม่มีชีวิตรวมทั้งความเปลี่ยนแปลงของโลกที่แวดล้อมเด็กตามธรรมชาติ เช่น ฤดูกาล กลางวัน กลางคืน

4.2.4 สิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก เด็กควรจะได้รู้จัก สี ขนาด รูปร่าง รูปทรง น้ำหนักผิวสัมผัส ของสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวสิ่งของเครื่องใช้ ยานพาหนะ และการสื่อสารต่าง ๆ ที่ใช้อยู่ในชีวิตประจำวัน

5. การจัดประสบการณ์

การจัดประสบการณ์สำหรับผู้เรียนระดับปฐมวัย 3 ถึง 5 ปี จะไม่จัดเป็นรายวิชา แต่จัดในรูปของกิจกรรมบูรณาการผ่านการเล่น เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เกิดความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งเกิดการพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา โดยมีหลักการและแนวทางในการจัดกิจกรรม ดังนี้

5.1 หลักการจัดประสบการณ์

5.1.1 จัดประสบการณ์การเล่นและการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยองค์รวมอย่างต่อเนื่อง

5.1.2 เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สนองความต้องการ ความสนใจ ความแตกต่างระหว่างบุคคลและบริบทของสังคมที่ผู้เรียนอาศัยอยู่

5.1.3 จัดให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาโดยให้ความสำคัญทั้งกับกระบวนการและผลผลิต

5.1.4 จัดการประเมินพัฒนาการให้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่องและเป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์

5.1.5 ให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียน

5.2 แนวทางการจัดประสบการณ์

5.2.1 จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการ คือ เหมาะกับอายุ วุฒิภาวะและระดับพัฒนาการ เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ

5.2.2 จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียนวัยนี้คือ ผู้เรียนได้ลงมือกระทำ เรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้เคลื่อนไหว ตำรวจ เล่น สังเกต สืบค้น ทดลอง และคิดแก้ปัญหาด้วยเหตุผล

5.2.3 จัดประสบการณ์ในรูปแบบบูรณาการ คือ บูรณาการทั้งทักษะและสาระการเรียนรู้

5.2.4 จัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้ริเริ่ม คิด วางแผน ตัดสินใจ ลงมือกระทำ และนำเสนอความคิด โดยผู้สอนเป็นผู้สนับสนุน อำนวยความสะดวกและเรียนร่วมกับผู้เรียน

5.2.5 จัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่น กับผู้ใหญ่ ภายใต้อสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ในบรรยากาศที่อบอุ่นมีความสุข และการเรียนรู้กิจกรรมแบบร่วมมือในลักษณะต่าง ๆ กัน

5.2.6 จัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและอยู่ในวิถีชีวิตของผู้เรียน

5.2.7 จัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยที่ดีและทักษะการใช้ชีวิตประจำวัน ตลอดจนสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมให้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

5.2.8 จัดประสบการณ์ทั้งในลักษณะที่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้าและแผนที่เกิดขึ้นในสภาพจริงโดยไม่ได้คาดการณ์ไว้

5.2.9 ให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์ ทั้งการวางแผน การสนับสนุนสื่อการสอน การเข้าร่วมกิจกรรมและการประเมินพัฒนาการ

5.2.10 จัดทำสารนิทัศน์ด้วยการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้พัฒนาการของผู้เรียนเป็นรายบุคคล นำมาไตร่ตรองและใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อพัฒนาการของผู้เรียนและการวิจัยในชั้นเรียน

6. หลักการจัดกิจกรรมประจำวัน

กิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัยอายุ 3 ถึง 5 ปี สามารถนำมาจัดกิจกรรมประจำวันได้หลายรูปแบบ เป็นการช่วยให้ทั้งผู้สอนและผู้เรียนทราบว่าแต่ละวันจะทำกิจกรรมอะไร เมื่อใดและอย่างไร การจัดกิจกรรมประจำวันมีหลักการจัดและขอบข่ายของกิจกรรมประจำวัน ดังนี้

6.1 กำหนดระยะเวลาในการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียนในแต่ละวัน

6.2 กิจกรรมที่ต้องใช้ความคิด ทั้งในกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ ไม่ควรใช้เวลาต่อเนื่องเกิน 20 นาที

6.3 กิจกรรมที่ผู้เรียนมีอิสระเลือกเล่นเสรี เช่น การเล่นตามมุม การเล่นกลางแจ้ง ใช้เวลาประมาณ 40 ถึง 60 นาที

กิจกรรมควรมีความสมดุลระหว่างกิจกรรมในห้องเรียนและนอกห้องเรียน กิจกรรมที่ใช้กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก กิจกรรมที่เป็นรายบุคคล กลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้ริเริ่มและผู้สอนเป็นผู้ริเริ่ม และกิจกรรมที่ใช้กำลังและไม่ใช้กำลังจัดให้ครบทุกประเภท ทั้งนี้กิจกรรมที่ต้องออกกำลังควรจัดสลับกับกิจกรรมที่ไม่ต้องออกกำลังมากนัก เพื่อให้ผู้เรียนจะได้ไม่เหนื่อยเกินไป

7. ขอบข่ายของกิจกรรมประจำวัน

7.1 การพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อใหญ่ การเคลื่อนไหวและความคล่องแคล่วในการใช้วัยะต่าง ๆ จึงควรจัดกิจกรรมโดยให้ผู้เรียนได้เล่นอิสระกลางแจ้ง เล่นเครื่องเล่นสนาม เคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวัดดนตรี

7.2 การพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อเล็ก ประสานสัมพันธ์ระหว่างมือและตา จึงควรจัดกิจกรรมโดยให้ผู้เรียนได้เล่นเครื่องเล่น

สัมผัส เล่นเกมต่อภาพ ฝึกช่วยเหลือตนเองในการแต่งกาย หยิบจับชิ้นส่วน ใช้อุปกรณ์ศิลปะ เช่น สีเทียน กรรไกร พู่กัน ดินเหนียว ฯลฯ

7.3 การพัฒนาอารมณ์ จิตใจและปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น มีความเชื่อมั่น กล้าแสดงออก มีวินัยในตนเอง ได้รับความรัก ชอบ ชื่นชม ภูมิใจ ประหยัด กรรณา เอื้อเฟื้อ แบ่งปัน มีมารยาทและปฏิบัติตามวัฒนธรรมไทยและศาสนาที่นับถือ จึงควรจัดกิจกรรมต่าง ๆ ผ่านการเล่นให้เด็กได้มีการตัดสินใจเลือก ได้รับการตอบสนองตามความต้องการ ได้ฝึกปฏิบัติโดยการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ตลอดเวลาที่โอกาสเอื้ออำนวย

7.4 การพัฒนาสังคมนิสัย เพื่อให้ผู้เรียนมีลักษณะที่ดีแสดงออกอย่างเหมาะสม และอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข ช่วยเหลือตนเองในการทำกิจวัตรประจำวัน มีนิสัยรักการทำงาน รู้จักระมัดระวังความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่น จึงควรจัดให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันอย่างสม่ำเสมอ เช่น รับประทานอาหารเช้า พักผ่อนหลับนอน ขับถ่าย ทำความสะอาดร่างกาย เล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่น ปฏิบัติตามกฎกติกา ข้อตกลง ของส่วนรวมเก็บของเข้าที่เมื่อเลิกเล่นหรือทำงานเสร็จ

7.5 การพัฒนาการคิด เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาความคิดรวบยอด สังเกต จำแนก เปรียบเทียบ จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับเหตุการณ์ แก้ปัญหา จึงควรจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ สนทนาอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เชิญวิทยากรมาพูดคุยกับผู้เรียน ค้นคว้าจากแหล่ง ข้อมูลต่าง ๆ ทดลอง ศึกษาสถานศึกษาที่ ประกอบอาหาร หรือจัดให้ผู้เรียนได้เล่นเกมการศึกษาที่เหมาะสมกับวัยอย่างหลากหลาย ฝึกการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันและในการทำ กิจกรรมทั้งที่เป็นกลุ่มย่อย กลุ่มใหญ่ และรายบุคคล

7.6 การพัฒนาภาษา เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสใช้ภาษาสื่อสารถ่ายทอดความรู้สึก ความนึกคิด ความรู้ความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ที่ผู้เรียนมีประสบการณ์ จึงควรจัดกิจกรรมทางภาษา ให้มีความหลากหลายในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนรักการอ่าน และ บุคลากรที่แวดล้อมต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้ภาษา ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงการจัดกิจกรรมทาง ภาษาที่เหมาะสมกับผู้เรียนเป็นสำคัญ

7.7 การส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนา ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ได้ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกและเห็นความสวยงามของสิ่งต่าง ๆ รอบตัว โดยใช้กิจกรรมศิลปะและดนตรีเป็นสื่อ ใช้การเคลื่อนไหวและจังหวะตามจินตนาการ

ให้ประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ อย่างอิสระตามความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของผู้เรียน เล่นบทบาทสมมติใน
แง่มุมต่าง ๆ เล่นน้ำ เล่นทราย เล่นก่อสร้างสิ่งต่าง ๆ เช่น แท่งไม้รูปทรงต่าง ๆ

หลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2554) ระดับปฐมวัย โรงเรียนบ้านไร่พวยมิตรภาพที่ 18

หลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย โรงเรียนบ้านไร่พวย มิตรภาพที่ 18 (ฉบับปรับปรุง
พุทธศักราช 2554) กำหนดจุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 12 ประการ
คือ

1. ร่างกายเจริญเติบโตตามวัยและมีสุขนิสัยที่ดี
2. กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรงใช้ได้อย่างคล่องแคล่วและประสาน
สัมพันธ์
3. มีสุขภาพจิตและมีความสุข
4. มีคุณธรรม จริยธรรมและมีจิตใจที่ดีงาม
5. ชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะดนตรีการเคลื่อนไหวและวัดการออกกำลังกาย
6. ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย
7. รักธรรมชาติสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมและความเป็นไทย
8. อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม
ในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
9. ใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย
10. ความสามารถในการคิดและการแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย
11. มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์
12. มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้และมีทักษะในการแสวงหาความรู้

คุณลักษณะตามวัย เป็นความสามารถตามวัย หรือพัฒนาการธรรมชาติ เมื่อเด็กมี
อายุถึงวัยนั้น ในขณะเดียวกันเด็กที่มีอายุเท่ากันอาจมีความแตกต่างกันระหว่างบุคคล คุณลักษณะ
ตามวัยของเด็กที่มีอายุ 5 ปี ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2546 และผู้สอน
ได้ปรับให้รับกับมาตรฐานและสภาพที่พึงประสงค์ดังนี้

โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านไร่พวย มิตรภาพที่ 18 ชั้นอนุบาลปีที่ 2

ตารางที่ 2 มาตรฐาน และตัวบ่งชี้

สาระที่	สาระการเรียนรู้ และเวลาเรียน	จำนวน คาบ	จำนวนสัปดาห์	หมายเหตุ
1	เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก	5	1	
	(ปฐมนิเทศ)ความคุ้นเคยตัวเรา	30	6	
2	เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลสถานที่			
2.1	แวดล้อมเด็ก			
2.2	ครอบครัว	15	3	
2.3	โรงเรียนของเรา	25	5	
2.4	บุคคลต่าง ๆ	10	2	
2.5	วันสำคัญ	20	4	
3	เรื่องราวเกี่ยวกับธรรมชาติรอบตัว			
3.1	ธรรมชาติรอบตัว	25	5	
3.2	การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	20	4	
4	เรื่องราวเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ รอบตัว			
4.1	การคมนาคมสื่อสาร	10	2	
4.2	สิ่งต่าง ๆ รอบตัวและค้นคว้าเทคโนโลยี	40	8	
	รวมเวลาเรียน	200	40	

ตารางที่ 3 กำหนดหน่วยการจัดประสบการณ์ ชั้นอนุบาลปีที่ 2 หลักสูตรสถานศึกษา
โรงเรียนบ้านไร่พวยมิตรภาพที่ 18 พุทธศักราช 2546 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช
2554)

ภาคเรียนที่ 1		ภาคเรียนที่ 2	
สัปดาห์ที่	ชื่อหน่วยย่อย	สัปดาห์ที่	ชื่อหน่วยย่อย
1	ปฐมนิเทศ	21	วันลอยกระทง
2	ห้องเรียนของเราน่าอยู่	22	ประสาทมัสพัศ
3	สวัสดิศึกษา	23	อาหารดีมีประโยชน์
4	ปลอดภัยไว้ก่อน	24	ฝนจ๋า
5	พระอาทิตย์ยิ้มแฉ่ง	25	บ้านฉันดีที่สุดในใจ
6	พระจันทร์เจ้าข้า	26	ไข่
7	ปลายฝนต้นหนาว	27	ชีวิตพอเพียง
8	บ้านนักวิทยาศาสตร์น้อย	28	ฤดูกาล
9	เด็กดีมีมารยาท	29	คุณแม่คนดีที่หนึ่ง
10	ขยะมีค่า	30	วันเด็ก วันครู
11	หนูเป็นเด็กกล้า	31	สัตว์ต่างๆ
12	ผลไม้ที่หนูชอบ	32	ของเล่นของใช้
13	วันเข้าพรรษา	33	ต้นไม้เพื่อนรัก
14	บุคคลที่ควรรู้จัก	34	ประเพณีในท้องถิ่น
15	ฉันรักพ่อ ฉันรักแม่	35	คณิตคิดสนุก
16	หนูรักหนังสือ	36	การสื่อสารและยานพาหนะ
17	พืชผักสวนครัว	37	ภาษาอาเซียน
18	โลกสวยด้วยมือเรา	38	หนูเป็นคนไทย
19	โรงพยาบาล	39	พระเจ้าอยู่หัวองค์เดียวในโลก
20	สี่สัปดาห์	40	หนูอยากอยู่ ป.1

หมายเหตุ หน่วยและกิจกรรมอาจยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมเวลาเรียน

ในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย มีระยะเวลาในการจัดการศึกษา 2 ปีการศึกษา แต่แต่ละปีการศึกษาคควรมีเวลาเรียน ไม่น้อยกว่า 7 ชั่วโมง ต่อวัน 35 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และควรมีเวลาเรียน 38 ถึง 40 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน ใน 1 วัน จะมีช่วงเวลาและกิจกรรมตามตารางกิจกรรมประจำวัน

จำนวนเวลาในการจัดกิจกรรมใน 1 ปี การศึกษา รวมเป็น 1,500 คาบ (1 คาบ ต่อ 20 นาที) แยกตามรายการกิจกรรม และประสบการณ์ประจำวัน ได้ดังนี้

1. กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ	1 คาบ ต่อ วัน	รวม	200 คาบ ต่อ ปี
2. กิจกรรมเสริมประสบการณ์	1 คาบ ต่อ วัน	รวม	200 คาบ ต่อ ปี
3. กิจกรรมสร้างสรรค์	2 คาบ ต่อ วัน	รวม	400 คาบ ต่อ ปี
4. กิจกรรมเสรี	1.5 คาบ ต่อ วัน	รวม	250 คาบ ต่อ ปี
5. กิจกรรมกลางแจ้ง	1.5 คาบ ต่อ วัน	รวม	250 คาบ ต่อ ปี
6. กิจกรรมเกมศึกษา	1 คาบ ต่อ วัน	รวม	200 คาบ ต่อ ปี

การจัดประสบการณ์

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย อายุ 5 ปี จะไม่จัดเป็นรายวิชาแต่จัดเป็นรูปแบบกิจกรรมบูรณาการ ผ่านการเล่นเพื่อให้เด็กเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เกิดความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งเกิดการพัฒนาทั้งด้าน ร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา โดยมีหลักการและแนวทางการจัดประสบการณ์ ดังนี้

1. การจัดกิจกรรมแบบโครงการ (Project Approach) คือการที่เด็กศึกษาสืบค้นลงลึกในเรื่องที่เด็กสนใจ โดยเด็กเป็นผู้ลงมือปฏิบัติ เพื่อหาคำตอบจากคำถามของตนเอง ภายใต้การช่วยเหลือ แนะนำและอำนวยความสะดวกจากครูผู้สอนแบ่งเป็น 3 ระยะ คือ ระยะเริ่มต้น ระยะพัฒนา และระยะสรุป ซึ่งในแต่ละระยะจะประกอบไปด้วยการอภิปราย การสืบค้น การนำเสนอ และการจัดแสดง

2. การจัดกิจกรรมภาษาธรรมชาติแบบองค์รวม (Whole Language) นวัตกรรมนี้มีความเชื่อว่า การสอนภาษาให้กับเด็กนั้นต้องเป็นการสอนภาษาที่สื่อความหมายกับเด็ก ผู้สอนต้องเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งการพูด การฟัง การอ่าน การเขียน เด็กจึงจะสามารถเรียนรู้ภาษาได้ดี และเด็กควรอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยภาษาที่สื่อความหมาย มีการจัดสื่อเพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านกระบวนการเล่น ได้อย่างเป็นธรรมชาติที่สุด ไม่ใช่การทำแบบฝึกปฏิบัติ

3. การจัดกิจกรรมตามแนวคิดวอลดอร์ฟ (Waldorf) แนวคิดนี้เชื่อว่าเด็กปฐมวัยเรียนรู้จากการเลียนแบบ ผู้สอนต้องเป็นแบบอย่างที่ดี มีสังคมที่สมบูรณ์โดยเน้นในเรื่องจิตวิญญาณ ความรู้สึก เน้นการสร้างเจตคติในตัวเด็ก เน้นสื่อ วัสดุอุปกรณ์ที่ทำจากธรรมชาติ
4. การจัดกิจกรรมแบบวางแผน ปฏิบัติทบทวน (Plan do Review) การสอน โดยใช้กระบวนการอย่างต่อเนื่อง โดยมีขั้นตอนสำคัญ 3 ขั้นตอน ดังนี้
 - 4.1 ขั้นวางแผน หมายถึง การสนทนาร่วมกันระหว่างครูกับเด็ก เด็กกับเด็ก ถึงเรื่องราวที่กลุ่มต้องการ คิดร่วมกันแล้ววางแผนการดำเนินงาน
 - 4.2 ขั้นปฏิบัติ หมายถึง การดำเนินงานที่สมาชิกวางแผนร่วมกันไว้ ภายใต้สภาพแวดล้อม สื่อที่กำหนด วิธีการปฏิบัติ การแก้ปัญหา รวมถึงการจัดเก็บอุปกรณ์เมื่อเสร็จสิ้นงาน
 - 4.3 ขั้นทบทวน หมายถึง การนำเสนอผลสรุปของการทำงานตามแผนที่วางไว้ รวมถึงการปรับเปลี่ยน การแก้ปัญหาลงมือปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้น ๆ
5. การจัดสร้างและการใช้หนังสือสำหรับเด็กเพื่อพัฒนาความพร้อมด้านการอ่าน เป็นการสร้างหนังสือเด็กที่มีคุณภาพ นำไปใช้โดยผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย ผ่านการปฏิบัติจริง ส่งผลให้เด็กได้รับการพัฒนาความพร้อมด้านการอ่าน และเด็กมีความสนใจในการอ่านมากขึ้น
6. การสร้างและการใช้ชุดกิจกรรมการเล่นเรื่องประกอบภาพ เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์สำหรับเด็กก่อนประถมศึกษา
7. การสร้างสื่อชุดทักษะกระบวนการคิดทางคณิตศาสตร์ เป็นการเตรียมความพร้อมเด็กนักเรียนผ่านหน่วยการจัดกิจกรรมในลักษณะเล่นปนเรียนผ่านสื่อที่เป็นรูปธรรมและแปลกใหม่
8. การพัฒนาความพร้อมทางภาษาและส่งเสริมนิสัยรักการอ่านสำหรับเด็กปฐมวัย โดยใช้หนังสือเล่มใหญ่ (Big Book) เป็นการจัดประสบการณ์ที่ช่วยให้เด็กกระตือรือร้นที่จะร่วมกับกิจกรรมกับครู เด็กจะได้เห็นภาพและตัวหนังสือ ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการความพร้อมทางภาษา มีนิสัยรักการอ่าน กล้าแสดงออก พร้อมทั้งจะถ่ายทอดเรื่องราวสื่อสารภาษาเพื่อการเรียนรู้
9. การใช้แผ่นภาพแม่เหล็กเคลื่อนไหวประกอบคำคล้องจอง เพื่อพัฒนาด้านการพูดสำหรับเด็กปฐมวัย ใช้แทรกในกิจกรรมเสริมประสบการณ์

10. การใช้หนังสือนิทานสำหรับเด็กเพื่อพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่ทำให้เด็กปรับตัวเผชิญเหตุการณ์ต่าง ๆ มีความมั่นคง เกิดการพัฒนาทางสติปัญญาและความคิดสร้างสรรค์

11. การใช้หุ่นก้านเชิดประกอบฉากเพื่อพัฒนาด้านการพูดสำหรับเด็กปฐมวัย การฝึกให้เด็กเรียนรู้ภาษาผ่านสื่อที่เด็กสนใจเป็นตัวกระตุ้นจะทำให้เด็กเกิดความสนุกสนาน เพลิดเพลินเกิดการเรียนรู้

12. การศึกษาเด็กเป็นรายบุคคล กรณีการศึกษาที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วม เป็นการช่วยเหลือให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษ มีพัฒนาการทุกด้าน ที่เหมาะสมตามสภาพ สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข

13. การจัดการเรียนรู้แบบ Discover Learning (DLP) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะกระบวนการคิดค้นหาคำตอบด้วยตนเอง โดยการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้เด็กเกิดทักษะกระบวนการเรียนรู้ 7 ส. คือ สงสัย สังเกต สัมผัส สำรวจ สืบค้น สังสม และสรุปผล

หลักการจัดประสบการณ์

1. การจัดประสบการณ์การเล่นและการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็ก โดยองค์รวมอย่างต่อเนื่อง

2. เน้นเด็กเป็นสำคัญ สนองความต้องการ ความสนใจ ความแตกต่างระหว่างบุคคลและบริบทสังคมที่เด็กอาศัยอยู่

3. จัดให้เด็กได้รับการพัฒนาโดยให้ความสำคัญทั้งกระบวนการและผลผลิต

4. จัดประเมินพัฒนาการให้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่อง และเป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์

5. ให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก

แนวทางการจัดประสบการณ์

1. การจัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการ คือ เหมาะกับอายุ วุฒิภาวะและระดับพัฒนาการ เพื่อให้เด็กทุกคนได้พัฒนาเต็มศักยภาพ

2. จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของเด็กวัยนี้ คือ เด็กได้ลงมือกระทำ เรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้เคลื่อนไหว สำรวจ เล่น สังเกต สืบค้น ทดลองและคิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง

3. จัดประสบการณ์ในรูปแบบบูรณาการ คือ บูรณาการทั้งทักษะและสาระการเรียนรู้

4. จัดประสบการณ์ให้เด็กได้ริเริ่ม คิด วางแผน ตัดสินใจ ลงมือกระทำ และนำเสนอความคิดโดยผู้สนับสนุน อำนวยความสะดวก และเรียนรู้ร่วมกับเด็ก

5. การจัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่น กับผู้ใหญ่ ภายใต้อสภาพแวดล้อม ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ในบรรยากาศที่อบอุ่นมีความสุขและเรียนรู้การทำกิจกรรมแบบร่วมมือในลักษณะต่าง ๆ กัน

6. จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและอยู่ในลักษณะต่าง ๆ กัน

7. จัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยที่ดีและทักษะการใช้ชีวิตประจำวัน ตลอดจนสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ให้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

8. จัดประสบการณ์ทั้งในลักษณะที่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้าและแผนที่เกิดขึ้นโดยสภาพจริง โดยไม่ได้คาดการณ์ไว้

9. ให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์ ทั้งการวางแผนการสนับสนุนสื่อการสอน การเข้าร่วมกิจกรรม และการประเมินผล

10. จัดทำสารนิทัศน์ด้วยการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาการเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กรายบุคคล นำมาไตร่ตรองและใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเด็กและการวิจัยในชั้นเรียน

การจัดกิจกรรมประจำวัน

การจัดกิจกรรมสำหรับเด็กอายุ 4 ถึง 5 ปี สามารถนำมาจัดกิจกรรมประจำวันได้หลายรูปแบบเป็นการช่วยเหลือให้ทั้งผู้สอนและเด็กทราบว่าในแต่ละวันเขาจะทำกิจกรรมอะไรเมื่อใด และอย่างไร การจัดกิจกรรมประจำวันมีหลักการจัดขอบข่ายของกิจกรรมประจำวันดังนี้

1. หลักการจัดกิจกรรมประจำวัน

1.1 กำหนดระยะเวลาในการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยของเด็กในแต่ละวัน

1.2 กิจกรรมที่ต้องใช้ความคิดทั้งในกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ ไม่ควรใช้เวลาต่อเนื่องเกินกว่า 20 นาที

1.3 กิจกรรมที่เด็กมีอิสระเลือกเล่นเสรี เช่น การเล่นตามมุม เล่นกลางแจ้ง ใช้เวลา 40 ถึง 60 นาที

1.4 กิจกรรมควรมีความสมดุลระหว่างกิจกรรมในห้องเรียนและนอกห้องเรียน กิจกรรมที่ใช้กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก กิจกรรมที่เป็นรายคน กลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่เด็กเป็นผู้ริเริ่มหรือผู้สอนเป็นผู้ริเริ่ม และกิจกรรมที่ใช้กำลังและไม่ใช้กำลัง ทุกประเภท ทั้งนี้กิจกรรมที่ต้องออกกำลังกายควรจัดสลับกับที่ไม่ต้องออกกำลังกายมากนัก เพื่อเด็กจะได้ไม่เหนื่อยเกินไป

2. ขอบข่ายของกิจกรรมประจำวัน การเลือกกิจกรรมที่จะนำมาจัดในแต่ละวัน ต้องให้ครอบคลุมดังต่อไปนี้

2.1 การพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อใหญ่ การเคลื่อนไหว และความคล่องแคล่วในการใช้อวัยวะต่างๆ จึงควรจัดกิจกรรมโดยให้เด็กได้เล่นอิสระกลางแจ้ง เล่นเครื่องเล่นสนาม เคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะดนตรี

2.2 การพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงกล้ามเนื้อเล็ก การประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา จึงควรจัดกิจกรรมโดยให้เด็กได้เล่นเครื่องเล่นสัมผัส การเล่นเกมต่อภาพ ฝึกช่วยเหลือตนเองในการแต่งกาย หยิบจับชิ้นส่วนใช้อุปกรณ์ศิลปะ เช่น สีเทียน กรรไกร พู่กัน ดินเหนียว ฯลฯ

2.3 การพัฒนาอารมณ์ จิตใจ และปลูกฝังคุณธรรม เพื่อให้เด็กมีความรู้สึกที่ดี ตัดต่อตนเองและผู้อื่น มีความเชื่อมั่น กล้าแสดงออก มีวินัยตนเอง รับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ประหยัด เมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อ แบ่งปัน มีมารยาทและปฏิบัติตามวัฒนธรรมไทยและศาสนาที่นับถือ จึงควรจัดกิจกรรมต่างๆ ผ่านการเล่นให้เด็กได้มีโอกาสตัดสินใจ ได้รับการตอบสนองความต้องการ ได้ฝึกปฏิบัติโดยสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ตลอดเวลาที่โอกาสอำนวย

2.4 การพัฒนาสังคมนิสัย เพื่อให้เด็กมีลักษณะนิสัยที่ดี แสดงออกอย่างเหมาะสม และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ช่วยเหลือตนเองในการทำกิจกรรมประจำวัน มีนิสัยรักการทำงาน รู้จักระมัดระวังความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่น จึงควรจัดให้เด็กได้ปฏิบัติกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ เช่น การรับประทานอาหาร พักผ่อนนอนหลับ ขับถ่าย ทำความสะอาดร่างกาย เล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่น ปฏิบัติตามกฎกติกาข้อตกลงของส่วนรวม เก็บของเข้าที่เมื่อเล่นหรือทำงานเสร็จ

2.5 การพัฒนาการคิด เพื่อให้เด็กได้พัฒนาการคิดรวบยอด สังเกต จำแนก เปรียบเทียบ จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับเหตุการณ์ แก้ปัญหา จึงควรจัดกิจกรรมให้เด็กได้สนทนา การอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เชิญวิทยากรมาพูดคุยกับเด็ก ค้นคว้าจาก

แหล่งข้อมูลต่าง ๆ ทดลอง ศึกษาสถานอกสถานที่ ประกอบอาหาร หรือจัดให้เด็กได้เล่นเกม การศึกษาที่เหมาะสมกับวัยอย่างหลากหลาย ฝึกการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันและในการทำ กิจกรรมทั้งเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มใหญ่หรือรายคน

2.6 การพัฒนาภาษา เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสพัฒนาภาษาใช้การสื่อสารถ่ายทอด ความรู้สึก ความนึกคิด ความรู้ความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ที่เด็กมีประสบการณ์ จึงควรจัด กิจกรรมทางภาษาให้มีความหลากหลายสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มุ่งปลูกฝังให้เด็กรัก การอ่าน และบุคลากรที่แวดล้อมต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้ภาษา ทั้งนี้ต้องคำนึงถึง หลักการจัดกิจกรรมทางภาษาที่เหมาะสมกับเด็กเป็นสำคัญ

2.7 การส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความคิด ริเริ่มสร้างสรรค์ ได้ถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึก และเห็นความสวยงามของสิ่งต่าง ๆ รอบตัว โดยใช้กิจกรรมศิลปะและดนตรีเป็นสื่อ ในการเคลื่อนไหวและจังหวะตามจินตนาการ ให้ ประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ อย่างอิสระตามความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก เล่นบทบาทสมมุติในมุมเล่น ต่าง ๆ เล่นน้ำ เล่นทราย เล่นก่อสร้างสิ่งต่าง ๆ เช่น แท่งไม้ รูปทรงต่าง ๆ

ตารางที่ 4 รูปแบบการจัดกิจกรรมประจำวัน

รายการพัฒนา	อายุ 4 ปี ชั่วโมง : วัน	อายุ 5 ปี ชั่วโมง : วัน
1. การพัฒนาทักษะพื้นฐานในชีวิตประจำวัน (การช่วยเหลือตนเองการรับประทานอาหาร การแต่งกาย สุขอนามัยและ การนอนพักผ่อน)	2 1/2	2 1/4
2. การเล่นเสรี	1	1
3. การคิดและความคิดสร้างสรรค์	1	1
4. กิจกรรมด้านสังคม	3/4	1
5. กิจกรรมพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่	3/4	3/4
6. กิจกรรมที่วางแผนโดยผู้สอน	1	1
เวลาโดยประมาณ	7	7

ตารางที่ 5 กิจกรรมประจำวัน

เวลา	กิจกรรม
08.00- 08.30 น.	รับเด็ก
08.30-08.45 น.	เคารพธงชาติ สวดมนต์ไหว้พระ
08.45 - 09.00 น.	ตรวจสุขภาพ เล่าข่าว
09.00- 09.20 น.	กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ
09.20- 10.20 น.	กิจกรรมสร้างสรรค์
10.20- 10.40 น.	พักผ่อนคลายตามมุม
10.40- 11.00 น.	กิจกรรมในวงกลม
11.00 – 11.30 น.	กิจกรรมกลางแจ้ง
11.30- 12.30 น.	พักรับประทานอาหาร
12.30 – 14.20 น.	นอนหลับพักผ่อน
14.20 - 14.40 น.	กิจกรรมเกมการศึกษา
14.40 - 15.00 น.	สรุป/เตรียมกลับบ้าน

1. กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ

กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ เป็นกิจกรรมที่ให้เด็กได้เคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของร่างกายอย่างอิสระตามจังหวะ โดยใช้เสียงเพลง คำคล้องจอง ซึ่งจังหวะและดนตรีใช้ประกอบ ได้แก่ เสียงตบมือ เสียงเพลง เสียงเคาะไม้ กลอง ฉิ่ง ฉาบ มาประกอบการเคลื่อนไหวเพื่อส่งเสริมให้เด็กเกิดจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ เด็กในวัยนี้ร่างกายกำลังอยู่ในระหว่างพัฒนา การใช้ส่วนต่างๆ ของร่างกายยังไม่ผสมผสานหรือประสานสัมพันธ์กันอย่างสมบูรณ์

2. กิจกรรมสร้างสรรค์

กิจกรรมสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้เด็กแสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึก ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และจินตนาการ โดยใช้ศิลปะ เช่น การเขียนภาพ การปั้น การฉีกปะ การตัด ปะ การพิมพ์ภาพ การร้อย การประดิษฐ์ หรือวิธีการอื่นที่เด็กได้คิดสร้างสรรค์และเหมาะสมกับการพัฒนาการ เช่น การเล่นพลาสติกสร้างสรรค์ การสร้างรูปจากกระดาษปึกหมุด

กิจกรรมสร้างสรรค์ ควรจัดให้เด็กทำทุกวัน โดยอาจจัดทำวันละ 3-5 กิจกรรม ให้เด็กเลือกทำอย่างน้อย 1 ถึง 2 กิจกรรมตามความสนใจ

3. กิจกรรมเสรีและการเล่นตามมุม เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กเล่นอิสระตามมุม เล่นหรือ มุมประสบการณ์หรือศูนย์การเรียนรู้ ที่จัดไว้ในห้องเรียน เช่น มุมบล็อก มุมหนังสือ มุมวิทยาศาสตร์หรือมุมธรรมชาติศึกษา มุมบ้าน มุมร้านค้า เป็นต้น มุมต่าง ๆ เหล่านี้เด็กมีโอกาสเลือกเล่นได้อย่างเสรีตามความสนใจตามความต้องการของเด็ก ทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม อนึ่ง กิจกรรมเสรีนอกจากให้เด็กเล่นตามมุมแล้ว อาจให้เด็กเลือกทำกิจกรรมที่ผู้สอนจัดเสริมขึ้น เช่น เกมการศึกษา เครื่องเล่นสัมผัส กิจกรรมสร้างสรรค์ประเภทต่างๆ

4. กิจกรรมเสริมประสบการณ์ และกิจกรรมในวงกลม

กิจกรรมเสริมประสบการณ์ และกิจกรรมในวงกลม เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้เด็กได้พัฒนาทักษะการเรียนรู้ ฝึกการทำงานอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มทั้งกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่มุ่งให้เด็กได้มีโอกาสฟัง พูด สังเกต คิดแก้ปัญหาใช้เหตุผลฝึกปฏิบัติเพื่อให้เกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับเรื่องที่เรียน โดยการจัดกิจกรรมด้วยวิธีการต่างๆ เช่น สนทนา อภิปราย สาธิต ทดลอง เล่านิทาน บทบาทสมมติ ร้องเพลง ท่องคำคล้องจอง ศึกษานอกสถานที่ เชิญวิทยากรมาให้ความรู้ การจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ สามารถจัดได้หลากหลายวิธี

5. กิจกรรมกลางแจ้ง

กิจกรรมกลางแจ้งเป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้มีโอกาสออกไปนอกห้องเรียนเพื่อออกกำลังกาย เคลื่อนไหวร่างกายและแสดงออกอย่างอิสระ โดยยึดความสนใจและความสามารถของเด็กแต่ละคนเป็นหลัก กิจกรรมกลางแจ้งที่ผู้สอนควรจัดให้เด็กเล่น

6. เกมการศึกษา

เกมการศึกษาเป็นเกมการเล่นที่ช่วยพัฒนาด้านสติปัญญา มีกฎเกณฑ์กติกาต่างๆ เด็กสามารถเล่นคนเดียวหรือเล่นเป็นกลุ่มได้ ช่วยให้เด็กรู้จักการสังเกต คิดหาเหตุผลและเกิดความคิดรวบยอด เกี่ยวกับสี รูปร่าง จำนวน ประเภท และความสัมพันธ์เกี่ยวกับพื้นที่ ระยะเวลา เกมการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับเด็กวัย 3 ถึง 5 ปี เช่น เกมจับคู่ แยกประเภท จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับ โคมิโน ลอดโต ภาพตัดต่อ ต่อตามแบบ

การประเมินพัฒนาการ

การประเมินพัฒนาการเด็ก 4 ถึง 5 ปี เป็นการประเมินพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ และ จิตใจ สังคมและสติปัญญาของเด็ก โดยถือเป็นกระบวนการต่อเนื่องและเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมปกติที่จัดให้เด็กแต่ละวัน ทั้งนี้ให้มุ่งนำข้อมูลการประเมิน มาพิจารณา

ปรับปรุงว่าแผนการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เด็กแต่ละคนได้รับการพัฒนาตามจุดหมายของหลักสูตร เป็นการประเมินอย่างต่อเนื่อง และถือเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมปกติที่จัดให้เด็กในแต่ละวัน ครอบคลุมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยมีหลักในการประเมิน คือ

1. เป็นการประเมินเด็กรายบุคคล ต่อเนื่องตลอดปีครบทุกด้านและนำผลมาพัฒนาเด็ก
2. สภาพการประเมินควรมีลักษณะเช่นเดียวกับการปฏิบัติกิจกรรมประจำวัน
3. ประเมินอย่างเป็นระบบ มีการวางแผน เลือกใช้เครื่องมือและจดบันทึกไว้เป็นหลักฐาน
4. ประเมินตามสภาพจริงด้วยวิธีการที่หลากหลายเหมาะกับเด็ก รวมทั้งใช้แหล่งข้อมูลหลาย ๆ ด้าน ไม่ควรใช้แบบทดสอบ

วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินพัฒนาเด็ก

1. วิธีการประเมินใช้วิธีการที่หลากหลาย ได้แก่
 - 1.1 สังเกตและบันทึกพฤติกรรม
 - 1.2 การสนทนา
 - 1.3 การสัมภาษณ์
 - 1.4 การวิเคราะห์ข้อมูลจากผลงานเด็กที่จัดเก็บไว้อย่างเป็นระบบ
 - 1.5 การประเมินตามสภาพที่แท้จริง
 - 1.6 การทดสอบสมรรถภาพทางกาย
2. เครื่องมือการประเมิน
 - 2.1 แบบสังเกตและบันทึกพฤติกรรม
 - 2.2 แบบบันทึกคำพูด
 - 2.3 แบบสัมภาษณ์
 - 2.4 แฟ้มสะสมผลงานเด็ก
 - 2.5 เครื่องมือทดสอบสมรรถภาพทางกาย
3. เกณฑ์การประเมิน
 - 3.1 เกณฑ์ในการประเมิน ใช้เกณฑ์ในการจัดอันดับคุณภาพ (Rubrics) แยกเป็นพัฒนาการและตัวบ่งชี้ ระดับ 3, 2, 1 ที่มีความเข้มข้นลดหลั่นลงมา

ระดับ 3 หมายถึง ปฏิบัติ และแสดงออกได้ด้วยตนเองอย่างค่องแคล่ว
มั่นคง

ระดับ 2 หมายถึง ปฏิบัติ และแสดงออกได้โดยมีผู้ชี้แนะ หรือได้เป็น
บางครั้ง

ระดับ 1 หมายถึง ปฏิบัติไม่ได้

3.2 เกณฑ์การประเมินสมรรถภาพตามแบบรายงาน 1 คือ สัดส่วนของร่างกายเด็ก และแบบรายงาน 2 คือ ระดับสมรรถภาพทางกายเด็ก กลุ่มอายุ 4 ถึง 5 ปี ตามนโยบายส่งเสริมการจัดกิจกรรมสร้างและทดสอบสมรรถภาพทางกายนักเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4. สรุปผลการประเมินในสมุดบันทึกพัฒนาการเด็กและสมุดรายงานประจำตัวเด็ก
แจ้งผู้ปกครองทราบภาคเรียนละ 1 ครั้ง มีวิธีการศึกษาดังนี้

4.1 การสังเกต เป็นวิธีการที่ใช้ศึกษาพัฒนาการเด็กและการบันทึกมี 2 แบบ คือ

4.1.1 การสังเกตอย่างเป็นทางการ ได้แก่ การสังเกตอย่างมีจุดมุ่งหมายที่
แน่นอนตามแผนที่วางไว้

4.1.2 การสังเกตอย่างไม่เป็นทางการ เป็นการสังเกตขณะที่เด็กทำกิจกรรม
ประจำวัน และเกิดพฤติกรรมที่ไม่คาดคิดว่าจะเกิดขึ้น และผู้สอนจดบันทึกไว้

4.2 การสนทนา ใช้การสนทนาทั้งการเป็นกลุ่มและรายบุคคล เพื่อประเมิน
ความสามารถในการแสดงความคิดเห็น การพัฒนาการใช้ภาษาของเด็ก บันทึกผลการสนทนา
ลงในแบบบันทึกพฤติกรรมหรือบันทึกรายวัน

4.3 การสัมภาษณ์ เป็นการพูดคุยกับเด็กเป็นรายบุคคล ผู้สอนใช้คำถามที่เหมาะสม
เปิดโอกาสให้เด็กได้คิดและตอบอย่างอิสระ แล้วบันทึกผลลงในแบบสัมภาษณ์

4.4 การรวบรวมผลงานที่แสดงออกถึงความก้าวหน้าแต่ละด้านของเด็กเป็น
รายบุคคล โดยจัดเก็บรวบรวมไว้ในแฟ้มผลงาน (Portfolio)

4.5 สังเกตและบันทึกพฤติกรรมเด็กในแบบบันทึกพฤติกรรม

4.6 สังเกตพฤติกรรมและบันทึกพัฒนาการทางภาษา

4.6.1 การฟัง ใส่เครื่องหมายตรงกับพฤติกรรมที่แสดงออกในแบบสำรวจ
รายการ

4.6.2 การพูด อ่าน และเขียน โดย

1) ครูเลือกผลงานที่สะท้อนถึงพัฒนาการพูด อ่าน และเขียนที่ดีที่สุด

- 2) ผลงานกลุ่มที่จัดทำขึ้นร่วมกัน
- 3) เด็กฝึกเขียนชื่อตนเองตามหลักการของภาษาธรรมชาติในแบบบันทึก

การมาโรงเรียน

- 4) ครุภัณฑ์การเล่าข่าวและเหตุการณ์ลงในแบบบันทึก
- 5) ทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ จัดเก็บเกมการศึกษาที่แสดงถึง

พัฒนาการ ด้านคณิตศาสตร์ที่เหมาะสมตามวัย

- 6) ผลงานการวาดภาพอย่างอิสระที่สะท้อนถึงพัฒนาการตามวัย
- 7) ภาพถ่ายสะท้อนข้อมูลที่แสดงถึงพัฒนาการทุกด้าน โดยครูเลือกภาพ

เด็กแต่ละคน 1 ภาพ

8) สารจากครูถึงผู้ปกครองที่สะท้อนความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับตัวเด็กขณะที่อยู่กับครอบครัว

4.7 การประเมินการเจริญเติบโต ได้แก่ การชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูง วัดเส้นรอบศีรษะ ทดสอบสมรรถภาพทางกาย เพื่อติดตามการเจริญเติบโตของเด็ก

4.8 การประเมินพัฒนาการเด็ก บันทึกการประเมินลงในสมุดรายงานประจำตัวเด็ก และสมุดบันทึกพัฒนาการเด็ก แล้วแจ้งผลการประเมินให้ผู้ปกครองทราบ ภาคเรียนละ 1 ครั้ง เพื่อนำผลการประเมินมาพัฒนากิจกรรมการจัดประสบการณ์ให้มีความเหมาะสมต่อไป

สำหรับวิธีการประเมินที่เหมาะสมและควรใช้กับเด็กอายุ 4 ถึง 5 ปี ได้แก่ การสังเกต การบันทึกพฤติกรรม การสนทนา การสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลจากผลงานเด็กที่เก็บอย่างมีระบบ

5. สื่อและแหล่งเรียนรู้

การจัดการศึกษาปฐมวัยโรงเรียนได้จัดหาสื่อที่ช่วยเสริมสร้างพัฒนาการเพื่อให้เด็กเรียนรู้จากทักษะ และประสบการณ์อย่างหลากหลาย เช่น หนังสือนิทาน เกมการศึกษา ของเล่น เครื่องดนตรี เครื่องกีฬา และสื่อที่ครูสอนประดิษฐ์ขึ้น เพื่อประกอบกิจกรรมการเรียนรู้รวมทั้งสื่อที่ได้รับจากการบริจาคของผู้ปกครอง เช่น ตุ๊กตา เสื้อผ้า เครื่องมือ เครื่องใช้ และวัสดุธรรมชาติที่มีในชุมชนนอกจากนี้ยังจัดให้เด็กได้มีโอกาสเรียนรู้จากสื่อเทคโนโลยี ประเภทวีซีดี แดปบันทึกเสียง หรือสื่อที่ได้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน เพื่อให้นักเรียนสามารถสร้างองค์ความรู้จากการลงมือปฏิบัติได้อย่างหลากหลายสื่อที่จัดหาช่วยให้ครูผู้สอนได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้โดยสะดวกและมีความมั่นใจมากยิ่งขึ้นสื่อและแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน

5.1 ในห้องเรียน

5.1.1 จัดสภาพแวดล้อมที่มีความอบอุ่นคล้ายบ้าน มีพื้นที่ว่างให้เด็กได้เล่น และเคลื่อนไหวอย่างอิสระ โดยไม่เป็นอันตราย เด็กสามารถทำงานได้ด้วยตนเอง และทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม

5.1.2 จัดมุมประสบการณ์ต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น มุมบ้าน มุมหมอ มุมร้านค้า มุมหนังสือ มุมบล็อก มุมวิทยาศาสตร์หรือมุมธรรมชาติ มุมศิลปะ ฯ

5.1.3 มุมเทคโนโลยี เช่น คอมพิวเตอร์ เครื่องฉาย วีดิทัศน์ วิทยุเทป และเครื่องขยายเสียง

5.1.4 มุมโครงการตามความสนใจ ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์นอกห้องเรียน เช่น สนามเด็กเล่น ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ สระว่ายน้ำ ห้องเรียนสีเขียว ศูนย์ประชาสัมพันธ์ อาคารเทคโนโลยีสารสนเทศ และห้องเรียนสองภาษา เป็นต้น

5.2 สื่อและแหล่งเรียนรู้ นอกโรงเรียน

สถานที่ วัดถ้ำประกายเพชร วัดถ้ำผาสวรรค์ ถ้ำมโหฬาร ถ้ำผาया อ่างเก็บน้ำ ภูเขาไฟ

5.3 ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ ประสบความสำเร็จ ในงานอาชีพที่มีอยู่ในท้องถิ่น ผู้นำชุมชน เช่น พระภิกษุ ผู้อำนวยการโรงเรียน ครูพยาบาล ตำรวจ ทหาร แม่ครัว แม่ค้า ช่างตัดเย็บเสื้อผ้า และชาวนา ชาวสวน เป็นต้น

แหล่งวัฒนธรรมของดีเมืองเลย ได้แก่ ศาลากลางจังหวัดเลย มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย พระธาตุศรีสองรัก อำเภอด่านซ้าย สวนหินผางาม อำเภอหนองหิน แก่งคุดคู้ อำเภอเชียงคาน ประเพณีผีตาโชน อำเภอด่านซ้าย

5.4 บรรยากาศภายในห้องเรียน

จัดบรรยากาศโดยเน้นความสะอาด สะดวก เป็นระเบียบ สวยงามและปลอดภัยมีมุมประสบการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้เอื้อต่อการพัฒนาการ การจัดการเรียนรู้ของเด็กที่มีที่ว่างให้เด็ก ๆ สามารถทำกิจกรรมได้สะดวกและหลากหลาย ให้มีแสงสว่างเพียงพอ และสี สันสบายตา มีผู้สำหรับเก็บของใช้ส่วนตัวของเด็กของแต่ละคนเพื่อปลูกฝังความมีวินัย ความเป็นระเบียบและการรู้จักเก็บรักษาของใช้ส่วนตัว

5.5 บรรยากาศภายนอกห้องเรียน

จัดสภาพแวดล้อมและจัดภูมิทัศน์นอกห้องเรียนให้สวยงามเหมาะสม น่าอยู่ มีสนามเด็กเล่น มีห้องศูนย์สื่อปฐมวัย มีกระบะทราย มีต้นไม้ มีสถานที่ให้เด็กเรียนรู้ด้วยความสุขจากประสบการณ์ตรง สอดคล้องกับพัฒนาการตามวัย

ความพร้อมด้านสังคม

1. ความหมายของความพร้อมด้านสังคม

ได้มีผู้ให้ความหมายของความพร้อมด้านสังคมไว้หลายทัศนะ กล่าวคือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551 : 220) กล่าวว่า พัฒนาการด้านสังคม หมายถึง การพัฒนาความสามารถในพฤติกรรมของมนุษย์ให้สอดคล้องกับแบบแผนที่สังคมยอมรับเพื่อเข้ากับสังคมได้

ภรณี กุรุรัตน์ (2549 : 24) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่จะทำให้เด็กปรับตัวเข้ากับสังคมได้ดีเพียงใดนั้น มี 3 ประการ ดังนี้

1. ลักษณะพฤติกรรมที่เหมาะสม เด็กจะเข้ากับสังคมได้ดีต้องประพฤติตามแนวที่สังคมยอมรับ และนิยมชมชอบ ซึ่งสังคมย่อมมีมาตรฐานของตนเอง เด็กจะต้องเข้าใจมาตรฐานและปฏิบัติให้เหมาะสม

2. บทบาทในสังคม หมายถึง แบบแผนพฤติกรรมที่ยึดถือปฏิบัติเป็นธรรมเนียมของสังคม ซึ่งในแต่ละสังคมไม่เหมือนกัน บทบาททางสังคมดังกล่าว ได้แก่ บทบาทของพ่อแม่ ของเด็ก ของครู ถ้าเด็กไม่เข้าใจ และไม่สามารถปฏิบัติตามบทบาทที่สังคมกำหนด เด็กคนนั้นจะมีปัญหาในการปรับตัว และอยู่ในสังคมอย่างไม่มีความสุข

3. เจตคติต่อสังคม หมายถึง ความรู้สึกของเด็กที่มีต่อสังคม เด็กจะต้องรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีหน้าที่ต้องให้ความร่วมมือ และมีความรู้สึกพอใจในสังคมของตน เด็กจึงจะมีความสุข

พัฒนาการด้านสังคมของเด็กนั้นจะประกอบขึ้นเป็นความพร้อมเมื่อเด็กมีพัฒนาการด้านสังคมดีก็จะมีความพร้อมด้านสังคมที่ดีฉะนั้นความพร้อมด้านสังคมจึงมีความสำคัญและจำเป็นที่บุคคลในสังคมต้องเรียนรู้ เพื่อการปรับตนเองให้ดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และการที่เด็กจะมีชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข จำเป็นต้องปรับตัวเข้ากับสังคมได้ จะมีลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมีแบบแผนตามลำดับ ขึ้นอยู่กับอายุและประสบการณ์ที่เด็กได้รับจากการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมในแต่ละช่วงอายุ ซึ่ง

ฟรอยด์ (Freud) ได้เน้นว่า ประสบการณ์ที่เด็กได้รับในระยะแรกมีความสำคัญต่อเด็กมาก เพราะจะมีผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพเมื่อโตเป็นผู้ใหญ่ พฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย เริ่มต้นจากการปฏิสัมพันธ์แรกเริ่มระหว่างทารกกับแม่ด้วยสายใยความผูกพัน (Attachment Bonding) ซึ่งจะพัฒนาความสัมพันธ์ใกล้ชิดพึ่งพาอาศัยแม่ มาสู่การแยกจากแม่เป็นตัวของตัวเองและสามารถพึ่งตนเอง อันนำไปสู่การสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นรอบข้างและเรียนรู้บทบาทของตนเองในสังคม แบบแผนพัฒนาการด้านสังคมของเด็กทุกคนจะคล้ายคลึงกัน แต่อัตราการเปลี่ยนแปลงอาจแตกต่างกัน อันเนื่องมาจากความแตกต่างส่วนบุคคลและความแตกต่างระหว่างบุคคลตามวัยของเด็ก ความพร้อมด้านสังคม เป็นพฤติกรรมที่เด็กแต่ละคน แสดงออกมาในรูปแบบของตัวเองเป็นเรื่องของส่วนบุคคล ซึ่งอาจได้รับอิทธิพลมาจากกลุ่มเพื่อนหรือบุคคลอื่น ๆ ในสังคมนอกบ้านของตนเอง โดยจำแนกความพร้อมด้านสังคม ได้ดังนี้

1.1 ความร่วมมือ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงการกระทำต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน เช่น การปฏิบัติตามกฎกติกาการเล่น ร่วมจัดเตรียมอุปกรณ์ (รวมมือกับครู) ยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน ใช้วาจาสุภาพในขณะที่เล่น เล่นร่วมกับเพื่อน จนจบกิจกรรม

1.2 ความเห็นอกเห็นใจ หมายถึง พฤติกรรมที่สังเกตได้จากสีหน้า ท่าทาง และคำพูด เช่น กล่าวคำยกย่องชมเชย ปลอบโยนโดยการสัมผัส ประบมือแสดงความยินดี มีความเกรงใจ (ไม่รบกวนขัดขวาง) ให้อภัยเมื่อเพื่อนทำผิดพลาด

1.3 การช่วยเหลือและแบ่งปัน หมายถึง พฤติกรรมที่สังเกตเด็กที่แสดงพฤติกรรมออกที่ชัดเจน เช่น พูดอธิบายวิธีการเล่นให้ผู้อื่นเข้าใจ ชวนผู้อื่นมาเล่นด้วยกัน ดูแลเพื่อนที่ได้รับบาดเจ็บขณะที่เล่น ช่วยหยิบยื่นอุปกรณ์ในการเล่นให้เพื่อน ช่วยเก็บอุปกรณ์การเล่นเมื่อสิ้นสุดการเล่น

สรุปได้ว่า ความพร้อมด้านสังคมหมายถึงเด็กมีพัฒนาการด้านสังคมดีเด็กก็จะมีความพร้อมด้านสังคมที่ดีฉะนั้นความพร้อมด้านสังคมจึงมีความสำคัญและจำเป็นที่บุคคลในสังคมต้องเรียนรู้ เพื่อการปรับตนเองให้ดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และการที่เด็กจะมีชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข จำเป็นต้องปรับตัวเข้ากับสังคมได้ จะมีลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมีแบบแผนตามลำดับ ขึ้นอยู่กับอายุและประสบการณ์ที่เด็กได้รับจากการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมในแต่ละช่วงอายุ

2. ทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมของอิริคสัน

Ericson. (1980 ; อ้างถึงใน สุรางค์ โค้วตระกูล, 2551 : 40 - 44) กล่าวว่า อิริคสัน เป็นลูกศิษย์ของ فروยด์ ได้สร้างทฤษฎีขึ้นมาในแนวทางการคิดของ فروยด์ แต่เน้นความสำคัญของด้านสังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมด้านจิตใจ (Psychological Environment) ว่ามีบทบาทในพัฒนาการบุคลิกภาพมาก ความคิดของอิริคสันต่างกับ فروยด์ หลายประการ เป็นต้นว่า เห็นความสำคัญของ Ego มากกว่า Id และถือว่าพัฒนาการของคนไม่ได้จบแค่วัยรุ่น แต่ต่อไปจนกระทั่งวาระสุดท้ายของชีวิต คือ วัยชรา และตอนที่ยังมีชีวิตอยู่ บุคลิกภาพของคนก็เปลี่ยนแปลงไปเรื่อยๆ และถือว่าเป็นวิวัฒนาการที่จะต้องมีการอุปสรรค คนอาจจะพบประสบการณ์ที่ไม่ปรารถนาและทำให้เป็นแผลหรือรอยร้าวของพัฒนาการของบุคลิกภาพตามแต่ละขั้นของวิถีชีวิตซึ่งเป็นธรรมชาติของคน แต่ก็สามารถจะรักษาบาดแผลที่เกิดขึ้นให้หายไปโดยการบำบัดของตนเอง อิริคสัน เป็น Neo Freudian ได้เรียกทฤษฎีของเขาว่าเป็นทฤษฎีจิตสังคม (Psychosocial Theory) ซึ่งได้แบ่งพัฒนาการทางบุคลิกภาพ ออกเป็น 8 ขั้น แต่สำหรับปฐมวัยมีเพียง 4 ขั้น ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ความไว้วางใจ ความไม่ไว้วางใจ (Trust vs Mistrust) ซึ่งเป็นขั้นในวัยทารก

อิริคสันถือว่า เป็นรากฐานที่สำคัญของพัฒนาการในวัยต่อไป เด็กทารกจำเป็นต้องมีผู้เลี้ยงดูเพราะช่วยตนเองไม่ได้ ผู้เลี้ยงดูจะต้องเอาใจใส่เด็ก ถึงเวลาให้นมก็ควรจะให้ และปลดปล่อยความต้องการอื่น ไม่สบายของทารกอันเนื่องมาจากการขับถ่าย เป็นต้น ผู้เลี้ยงดูจะต้องสนองความต้องการของเด็กอย่างสม่ำเสมอ เพราะเด็กมีความหวังว่าเวลาหิวมักจะมีคนมาให้นม เวลาที่ผ้าอ้อมเปียกจะมีคนเปลี่ยนให้ เด็กจะอยู่ด้วยความหวังว่า พ่อแม่ คนเลี้ยง จะมาช่วยสนองความต้องการของตนแล้ว เด็กยังเชื่อในตนเองว่า มีความสามารถที่จะใช้อวัยวะของตนเองช่วยตนเองเป็นต้นว่า สามารถจะหาหัวนมแล้วคว้ามาดูดได้ อิริคสันได้กล่าวว่า

ความไว้วางใจเป็นรากฐานที่สำคัญของการพัฒนาการทางบุคลิกภาพ เด็กที่ขาดความไว้วางใจจะกลายเป็นคนที่ก้าวร้าว ตีตัวออกจากสิ่งแวดล้อม บางกรณีถึงกับเป็นโรคจิตที่เรียกว่า Childhood Schizophrenic

ขั้นที่ 2 ความเป็นตัวของตัวเองอย่างอิสระ และ ความสงสัยไม่แน่ใจตัวเอง

(Autonomous vs Shame and Doubt) อยู่ในวัยอายุ 2 ถึง 3 ปี วัยนี้เป็นวัยที่เริ่มเดินได้ สามารถที่จะพูดได้และความเจริญเติบโตของร่างกายช่วยให้เด็กมีความอิสระ เป็นตัวของตัวเอง ฉะนั้นเด็กวัยนี้จะต้องเรียนรู้พฤติกรรมหลายอย่างที่กำหนดโดยสังคม ฉะนั้น พ่อ แม่ และผู้เลี้ยงดู จำเป็นจะต้องรักษาความสมดุล ช่วยเด็กให้เป็นอิสระ โดยต้องเป็นผู้ที่รู้จักใช้คำพูดอธิบายให้

เด็กเข้าใจ ว่าสิ่งไหนทำไม่ได้ พยายามเลี่ยงการดูเด็กเวลาที่ทำสิ่งที่ไม่ถูกต้อง แต่บางครั้ง จำเป็นต้องปล่อยให้เด็กมีความอาย (Shame) และการสงสัยตัวเองว่าทำไม่ถูก (Doubt) เพราะเป็นสิ่งสำคัญ เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนา เพราะว่าทุกคนควรจะต้องมีความละอายใจ ไม่กล้าทำสิ่งที่สังคมไม่ยอมรับด้วย อย่างไรก็ตาม พ่อ แม่ ควรจะเน้นที่การให้โอกาสเด็ก พึ่งตนเอง มีความเป็นอิสระทำอะไรด้วยตนเองมากกว่าการมีความรู้สึกอายและสงสัยในตนเอง

ขั้นที่ 3 การเป็นผู้คิดริเริ่ม และการรู้สึกผิด (Initiative vs Guilt) วัยเด็กอายุประมาณ 3 ถึง 5 ปี อิริคสันเรียกวัยนี้ว่า เป็นวัยที่เด็กมีความคิดริเริ่มอยากจะทำอะไรด้วยตนเอง จากจินตนาการของตนเอง การเล่นสำคัญมากสำหรับวัยนี้ เพราะเด็กจะได้ทดลองทำสิ่งต่างๆจะสนุก จากการสมมุติของต่างๆ เป็นของจริง เช่น อาจใช้ดั่งกระดาษเป็นรถยนต์ ขับรถยนต์ เหมือนผู้ใหญ่อย่างไรก็ตาม เด็กก็ยังพยายามที่จะเป็นอิสระ พึ่งตนเอง อยากจะทำอะไรเองไม่พึ่งผู้ใหญ่ เป็นวัยที่เด็กจะเลียนแบบจากผู้ใหญ่ ทั้งด้านการพูดและการกระทำ อิริคสันอธิบายการรู้สึกผิด (Guilt) เหมือนกับพรอยด์ คือ เน้น Resolution และ Oedipal Complex ดังที่ได้อธิบายมาแล้ว ดังนั้นเด็กชายในวัยนี้ต้องการทำอะไรเหมือนพ่อ เด็กหญิงอยากจะทำอะไรเหมือนแม่ เด็กบางคนอาจจะทำงานช้า เสร็จช้าแต่เมื่อเสร็จแล้วก็เป็นสิ่งที่สมบูรณ์เรียบร้อย และถูกต้อง เด็กบางคนอาจจะเรียนไม่เก่ง แต่เล่นกีฬาเก่ง เป็นต้น การช่วยเหลือแบบนี้ก็จะช่วยทำให้เด็กไม่มีปมด้อย และมีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง ไม่เกลียดตนเอง และไม่มีปมด้อย

ขั้นที่ 4 ความต้องการที่จะทำกิจกรรมอยู่เสมอ และความรู้สึกด้อย (Industry vs Inferiority) อิริคสันใช้คำว่า Industry กับเด็กอายุประมาณ 6 ถึง 12 ปี เนื่องจากเด็กวัยนี้ มีพัฒนาการด้านสติปัญญาและทางด้านร่างกาย อยู่ในขั้นที่มีความต้องการที่จะทำอะไรอยู่เสมอ ไม่เฉื่อย หรืออยู่เฉยๆ แม้ว่าเด็กที่เจริญเติบโตในวัฒนธรรมที่ไม่มีการศึกษาในโรงเรียนทั่วโลกก็พบว่า เด็กวัยนี้เป็นวัยที่จะเริ่มฝึกหัดอาชีพ สำหรับสังคมที่มีการศึกษาในโรงเรียน เด็กก็จะอยู่ในความพยายามอย่างมาก ผู้ใหญ่จะต้องพยายามช่วยให้เด็กได้รับสัมฤทธิ์ผล ให้เขารู้ว่าจะต้องมีประสบการณ์ที่ส่งเสริมให้เขาคิดว่าคนเราเก่งมีความสามารถทำอะไรก็ทำได้ เพื่อจะไม่ให้เกิดปมด้อย มีส่วนช่วยให้เด็กที่โชคไม่ดี ที่ทำงานช้า ผู้คนอื่นไม่ได้ โดยพยายามหาสิ่งที่ดีกว่าคนอื่นทำได้ดีกว่าคนอื่น และนอกจากนี้ให้เขาเห็นความสามารถพิเศษของเขา และประกาศให้คนอื่นเห็นด้วย เช่น เด็กบางคนอาจจะทำงานช้า เสร็จช้า แต่เมื่อเสร็จแล้วเป็นผลงานที่มีความถูกต้องสมบูรณ์ เด็กบางคนเรียนไม่เก่ง แต่ทำกิจกรรมต่างๆ ที่ใช้มือได้ดีหรือเล่นกีฬาเก่ง การช่วยเหลือแบบนี้ก็จะช่วยทำให้เด็กไม่มีปมด้อยและมีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง

3. ทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมของ Havighurst. (1988 : 863-873)

Havighurst. (1988 : 863-873 ; อ้างถึงใน พรรรณี ชูทัย เจนจิต. 2551 : 77-78) กล่าวถึงว่า ได้รับอิทธิพลแนวความคิดมาจากอิริคสันเกี่ยวกับลักษณะของพัฒนาการในช่วงวัยของบุคคล โดยเขาได้อธิบายว่า ในแต่ละช่วงวัยของชีวิตนั้นมีงานประจำวัน ซึ่งเป็นงานที่เด็กแต่ละคนควรจะทำได้ในช่วงนั้น ๆ ซึ่งถ้าบุคคลใดไม่ประสบความสำเร็จในงานนั้นจะมีผลต่อการปรับตัว Havighurst. (1988 : 863-873) ได้เสนองานตามขั้นพัฒนาการทางสังคมในปฐมวัย คือ

1. เด็กสามารถมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับความจริงทางสังคมและกายภาพ ซึ่งหมายถึง การที่เด็กมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว เช่น พ่อ แม่ โรงเรียน ครู และสิ่งต่าง ๆ ที่เด็กเกี่ยวข้องด้วย
2. เด็กสามารถที่จะเรียนรู้สร้างความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับพี่น้อง และบุคคลอื่น รวมทั้งชอบเลียนแบบบุคคลอื่น
3. เด็กจะเรียนรู้เกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างสิ่งที่ถูกกับสิ่งที่ผิด และเริ่มมีพัฒนาการทางจริยธรรม

4. ทฤษฎีพัฒนาการด้านสังคมของเพียเจท์ (Piaget : 48-56)

Piaget. (1980 : 48-56) ได้กล่าวถึงพัฒนาการเด็กในระยะปฐมวัยว่า เป็นวัยที่เด็กจะเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมโดยเด็กยังไม่เข้าใจว่า ความดี ความไม่ดีเป็นอย่างไร จึงยึดถือความพอใจของตนเองเป็นใหญ่ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2551 : 8) การจัดสิ่งแวดล้อม ทั้งที่บ้าน และ โรงเรียน ให้เด็กอย่างเหมาะสมทำให้เด็กสามารถปรับตัวในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากทฤษฎีที่เกี่ยวข้องดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า พัฒนาการด้านสังคมของเด็กวัย 3 ถึง 6 ปี

เด็กเริ่มสร้างเอกลักษณ์ของตนเอง สามารถแสดงความรู้สึก และพฤติกรรมที่เหมาะสมในสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ได้ สามารถพัฒนาความร่วมมือ และเรียนรู้ในการเข้าสังคม มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับบุคคล และวัตถุที่อยู่รอบ ๆ ตัว และเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ และพัฒนาการทางด้านสังคม

5. ลักษณะความพร้อมด้านสังคม

เด็กแต่ละคนจะพัฒนาการเรียนรู้ด้านสังคมได้นั้นต้องมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน ดังที่คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550 : 21) กล่าวว่า จากความรู้สึกลูกผูกพันภายในครอบครัว

ที่ต้องการพึ่งพาตนเองและการปรับตัวเข้ากับผู้อื่นมีความสนใจกับการเรียนรู้สิ่งรอบตัวมากขึ้น และเรียนที่จะสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น เพราะเด็กวัยนี้จะยึดตนเองเป็นศูนย์กลางยังไม่รู้จัก การควบคุมอารมณ์และยอมรับความคิดเห็นความรู้สึกรู้สึกของผู้อื่นแต่เมื่อเด็กมีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับ เพื่อนวัยเดียวกันหรือผู้อื่นมากขึ้น อีกทั้งได้รับการส่งเสริมลักษณะพฤติกรรมที่เหมาะสมด้าน สังคม เด็กย่อมสามารถปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นและเรียนรู้บทบาทของตนเองได้ดียิ่งขึ้น

จิตินันท์ เศษะคุปต์ (2550 : 55) กล่าวถึงเด็กอายุ 5 ถึง 6 ปี จะมีการเล่นรวมกลุ่มกับ เพื่อนมากขึ้น รู้จักเป็นผู้ให้และผู้รับที่ดี กระตือรือร้นช่วยเหลือผู้อื่น เข้าใจความรู้สึกผู้อื่น

Hurlock. (1978 : 239) กล่าวถึงเด็กอายุ 2 ถึง 6 ปี ว่าทัศนคติและพฤติกรรมด้าน สังคมที่ปรากฏในช่วงวัยนี้ คือ การต่อต้าน การก้าวร้าว การทะเลาะวิวาท การแข่งขันชิงดี การ ร่วมมือ การเป็นผู้นำ การเป็นผู้ตาม การมีใจคอกว้างขวาง การเป็นที่ยอมรับของสังคม การเห็น ออกเห็นใจ Hurlock. (1978 : 239 ; อ้างถึงใน วีรพงษ์ บุญประจักษ์. 2552 : 8)

จากที่นักการศึกษากล่าวมาสรุปได้ว่า ลักษณะด้านสังคมของเด็กอายุ 2 ถึง 6 ปี มีการ เล่นรวมกลุ่มกับเพื่อนมีข้อตกลงในกลุ่มสามารถปฏิบัติตามข้อตกลงในกลุ่มได้ เข้าใจความรู้สึก ของผู้อื่น รู้จักการเป็นผู้ให้และผู้รับที่ดี มีลักษณะการเป็นผู้นำและผู้ตามให้การช่วยเหลือผู้อื่น ซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญของพฤติกรรมด้านสังคมนรูปแบบพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัย

รูปแบบของความพร้อมด้านสังคมที่พัฒนาขึ้นในเด็กปฐมวัย มีรากฐานมาจาก พฤติกรรมในวัยทารก และบางพฤติกรรมก็เกิดขึ้นในระยะเริ่มเข้าเรียนอนุบาล ซึ่งเป็นผลมา จากประสบการณ์ใหม่ ๆ เช่น ปฏิสัมพันธ์กับคนรอบตัว อาทิ ครู เพื่อน และบุคคลอื่น ๆ เป็นต้น

Hurlock. (1978 : 237 - 239) กล่าวว่า รูปแบบของพฤติกรรมเด็กปฐมวัยที่ปรากฏใน ขณะที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนมีดังต่อไปนี้ คือ การร่วมมือ การเป็นผู้นำ การเป็นผู้ติดตาม การเป็นผู้มีใจคอกว้างขวาง ซึ่งแสดงออกมาในรูปแบบแบ่งปันสิ่งของ และการเห็นอกเห็นใจ ซึ่ง แสดงออกมาในรูปแบบของการช่วยเหลือปลอบโยน พฤติกรรมเหล่านี้มีผู้อธิบายรายละเอียดไว้ ดังนี้ Hurlock. (1978 ; อ้างถึงใน วีรพงษ์ บุญประจักษ์. 2552 : 8)

ความร่วมมือ Collins and Ashmors. (1970 ; อ้างถึงใน คณะกรรมการการศึกษา แห่งชาติ. 2551 : 228) อธิบายว่า การร่วมมือ หมายถึง การที่บุคคล 2 คน มีจุดมุ่งหมายอัน เดียวกันในการกระทำต่าง ๆ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ ในทำนองเดียวกัน

Mussen. et. al. (1969 : 358 ; อ้างถึงใน วีรพงษ์ บุญประจักษ์. 2552 : 9) ได้กล่าว ว่า ความร่วมมือ หมายถึง การทำกิจกรรมร่วมกันของคน 2 คน หรือมากกว่าเพื่อให้บรรลุ จุดมุ่งหมายร่วมกัน เช่น ร่วมมือในการเล่นเกม การร่วมทีมกีฬา เด็กจะเรียนรู้การเล่นและการ

ทำงานร่วมกันกับเพื่อนคนอื่นเมื่ออายุเข้า 4 ปี และจะเล่นหรือทำงานกับเพื่อนได้เป็นเวลานานขึ้นทีละน้อย ถ้าเด็กยังมีโอกาสในการเล่นและทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนมากเท่าใด เด็กก็จะเรียนรู้ที่จะให้ความร่วมมือกับเพื่อนได้มากขึ้นเท่านั้น

การช่วยเหลือ การช่วยเหลือเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของพฤติกรรมทางสังคม ซึ่ง Nancy and Michael. (1979 : 356 – 363 ; อ้างถึงใน วีรพงศ์ บุญประจักษ์. 2552 : 10) ได้กล่าวว่า การช่วยเหลือ เป็นการพยายามที่จะช่วยบรรเทาความต้องการที่ไม่ใช่ทางอารมณ์แก่ผู้อื่น เช่น ช่วยผู้อื่นโดยการให้ข้อมูล ช่วยผู้อื่นทำงานหรือเสนอสิ่งของที่ตนไม่เคยเป็นเจ้าของมาก่อน พฤติกรรมการช่วยเหลือเพื่อนของเด็กปฐมวัยว่า เป็นการแสดงปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในเชิงบวก ซึ่งอายุ 2 ถึง 3 ปี จะมีชนิดของการปฏิสัมพันธ์เชิงบวกด้วยการให้ เช่น เด็กจะเสนอให้ความช่วยเหลือหรือให้ของเล่นหรือพยายามปลอบใจเด็ก คนที่ได้รับบาดเจ็บ เด็กจะทำตามคำขอร้อง หรือคำแนะนำของเพื่อนมากกว่าคนที่ไม่ใช่เพื่อน เด็กบางคนจะแสดงพฤติกรรมการช่วยเหลือมากกว่าเด็กคนอื่น ซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์ในการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลทั้งในครอบครัว และบุคคลอื่น ๆ รวมทั้งเพื่อน ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การช่วยเหลือเป็นการพยายามที่จะช่วยบรรเทาความต้องการใช้คำพูด และ หรือ แสดงท่าทาง เช่น ปลอบใจเมื่อเพื่อนได้รับบาดเจ็บ ให้สิ่งของที่ตนไม่เคยเป็นเจ้าของมาก่อน หรือช่วยเหลือเพื่อนทำงาน เป็นต้น

การแบ่งปัน Nancy and Michael. (1979 : 356 – 363 ; อ้างถึงใน วีรพงศ์ บุญประจักษ์. 2552 : 10) ได้กล่าวว่า การแบ่งปันเป็นการให้หรือยอมให้คนอื่นใช้ของที่ตนเคยเป็นเจ้าของมาก่อนได้ชั่วคราว

Staub. (1971 : 805 – 816 ; อ้างถึงใน วีรพงศ์ บุญประจักษ์. 2552 : 10) ได้ศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยเป็นเพศหญิง จะตอบสนองการขอร้องของเพื่อนมากกว่าเพศชาย และเด็กเพศชายจะแสดงพฤติกรรมแบ่งปันมากกว่าเพศหญิง ในทำนองเดียวกันจากงานวิจัยของ Birch and Billman. (1986 : 387 – 395 ; อ้างถึงใน วีรพงศ์ บุญประจักษ์. 2552 : 10) แสดงให้เห็นว่าเด็กจะแสดงพฤติกรรมแบ่งปันให้เพื่อนที่คุ้นเคยมากกว่าคนที่คุ้นเคยน้อยกว่า จึงกล่าวได้ว่าการแบ่งปันของเด็ก จะเป็นการเสียสละสิ่งของตนเองเป็นเจ้าของ และจะแบ่งปันในสิ่งที่ตนเองไม่ชอบมากกว่าที่ตนชอบ นอกจากนี้เด็กจะแสดงพฤติกรรมแบ่งปันเพื่อนมากกว่าผู้อื่น

ภรณี คุรุรัตน์ (2549 : 7) ได้จำแนกความพร้อมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยในช่วงอายุระหว่าง 3 ถึง 6 ปี ไว้ดังนี้

อายุ 3 ปี พฤติกรรมของเด็กมีลักษณะสนุกที่ได้เล่นกับเด็กคนอื่น ต้องการมีเพื่อน ต้องการความรักและการยอมรับจากผู้ใหญ่ มีความเป็นอิสระในการเล่น

อายุ 4 ปี พฤติกรรมจะมีลักษณะชอบเล่นกับเพื่อนเป็นกลุ่ม และกลุ่มที่เล่นนั้นก็ขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่เขาสนใจ เริ่มเลือกคบเพื่อนบางคนที่ถูกใจ การเล่นจะเล่นเป็นแบบสมมุติ และใช้จินตนาการที่มีความหมายมากขึ้นเรื่อย ๆ มีความกังวลห่วงใยต่อเด็กที่อ่อนแอกว่า ไม่มีความแน่นอนในการรอคอย ต้องการให้ผู้ใหญ่ปลอบโยนในบางครั้ง

อายุ 5 ปี จะมีความพอใจที่จะเล่นคนเดียวเป็นเวลานาน ๆ ชอบเล่นกับเพื่อนชอบแข่งขันและมีการร่วมทีมกัน ในการแข่งขันต้องให้ผู้ใหญ่ตัดสิน บางครั้งไม่พอใจเมื่อเห็นเด็กที่โตกว่าเล่นรุนแรง

อายุ 6 ปี พฤติกรรมมีลักษณะเริ่มห่างจากผู้ใหญ่ แต่ต้องการความช่วยเหลือและเรียกร้องคำชมเชย มักทะเลาะกับเพื่อน อาจจะรักเพื่อนบางคนเป็นพิเศษ ชอบหวงของเล่น รูปแบบความพร้อมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยบางพฤติกรรมมีรากฐานมาจากพฤติกรรมในวัยทารกและบางพฤติกรรมก็เริ่มเกิดขึ้นในระยะปฐมวัย ซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์ใหม่ ๆ เช่น จากการทำเด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนหรือบุคคลอื่นที่ไม่ใช่สมาชิกในครอบครัว และรวมไปถึงเด็กที่เห็นมาจากภาพยนตร์ การแสดงหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ

Hurlock. (1978 : 237 – 239 ; อ้างถึงใน วีรพงศ์ บุญประจักษ์. 2552 : 11) ได้แบ่งรูปแบบพฤติกรรมเป็น 2 รูปแบบ คือ

1. รูปแบบพฤติกรรมที่เข้าสังคม (Social Behavior Patterns) หมายถึง พฤติกรรมที่เมื่อเด็กทำไปแล้วสร้างความพอใจที่นิยมชมชอบต่อตนเองและผู้อื่น ประกอบด้วยพฤติกรรมดังนี้ โอกาสทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นมากเพียงใด เด็กก็จะเรียนรู้ จะให้ความร่วมมือที่จะทำกิจกรรมมากขึ้นไปด้วย

1.1 ความเป็นเพื่อน เด็กจะแสดงออกในความเป็นเพื่อน ด้วยการเล่น การพูดคุย และการแสดงความรักใคร่ต่อผู้อื่น โดยการยิ้ม การยกยอ การพูดเชื้อเชิญ

1.2 การยอมรับจากสังคม จะกระตุ้นให้เด็กมีพฤติกรรมทางสังคมคาดหวัง

1.3 ความเห็นอกเห็นใจ เด็กจะแสดงออกโดยการปลอบโยนหรือช่วยเหลือเมื่อเห็นผู้อื่นเป็นทุกข์ เด็กจะสามารถแสดงความคิดเห็นได้เมื่อประสบกับเหตุการณ์ เช่น คนได้รับทุกข์ ก็จะเข้าไปช่วยเหลือหรือปลอบโยน

1.4 การฟังพยานผู้อื่นในการช่วยเหลือ เด็กจะแสดงพฤติกรรมนี้เพื่อเป็นที่รักของเพื่อนฝูงความรักและการยอมรับจากผู้อื่น ซึ่งจะเป็นการกระตุ้นให้เด็กมีพฤติกรรมที่สังคมยอมรับ

1.5 ความเห็นแก่ตัว ได้แก่ การที่แสดงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเพื่อนและให้ความช่วยเหลือเพื่อนเด็กที่เคยฝึกให้แบ่งปันสิ่งของให้ผู้อื่นจะเข้าใจคนอื่น ไม่หวังของและช่วยเหลือผู้อื่น

1.6 การเลียนแบบ ได้แก่ การที่เด็กเลียนแบบพฤติกรรมของบุคคลอื่นที่เขาเห็นว่าอาจจะ เลียนแบบในขณะที่เล่นเป็นกลุ่มได้

1.7 การแข่งขัน อาจเป็นเครื่องมือกระตุ้นให้เด็กเกิดความสามารถในการอยู่ร่วมกันในสังคม หรือเป็นสาเหตุให้เกิดการทะเลาะวิวาท ใช้อาวุธจะทำให้เด็กลดความสามารถในการอยู่ร่วมกันในสังคม

2 รูปแบบพฤติกรรมที่ไม่เข้าสังคม (Unsocial Behavior Patterns) หมายถึง พฤติกรรมที่เมื่อเด็กทำไปแล้วสร้างความเดือดร้อนและความไม่พอใจให้แก่ตนเองและผู้อื่น ประกอบด้วยพฤติกรรมดังนี้

2.1 ความก้าวร้าว เป็นปฏิกิริยาตอบสนองต่อความไม่สมหวังเด็กจะแสดงออกมาเป็นคำพูดมากกว่าการใช้กำลังต่อสู้กัน ชอบเรียกร้องความสนใจจากผู้อื่น

2.2 การทะเลาะวิวาท เกิดขึ้นได้เพราะเด็กยังขาดประสบการณ์ในการเล่นกับเพื่อน มักแย่งของเล่นเมื่อเติบโตขึ้นจะรู้จักปรับตัวในสังคมดีขึ้น

2.3 การยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง เด็กมีแนวโน้มที่จะคิดและพูดเกี่ยวกับเรื่องของตนเอง

2.4 การใช้อำนาจเหนือคนอื่นโดยชอบทำตัวเป็นนาย พุดข่มขู่ผู้อื่น

2.5 การล้อเลียน ข่มขู่ ชอบรังแกหรือล้อเลียนให้ผู้อื่นโมโห อับอาย

2.6 พฤติกรรมปฏิเสธ เด็กจะแสดงคำพูด อารมณ์และท่าทางวาจาในการปฏิเสธ ไม่ให้ความช่วยเหลือหรือยอมรับความช่วยเหลือจากผู้อื่น

2.7 การแบ่งแยกเพศตรงข้าม เด็กชายหลีกเลี่ยงเข้ากลุ่ม หรือเล่นร่วมกับเด็กหญิง

จากเอกสารดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า รูปแบบพฤติกรรมมี 2 รูปแบบ คือ พฤติกรรมที่เข้าสังคมและพฤติกรรมที่ไม่เข้าสังคม พฤติกรรมที่ไม่เข้าสังคม พฤติกรรมอันเป็นที่ชื่นชอบของตนเองและบุคคลอื่น คือ การร่วมมือ การยอมรับสังคม ความเห็นอกเห็นใจ การพึ่งพาอาศัยผู้อื่นในการช่วยเหลือ ความไม่เห็นแก่ตัว เรียนรู้ที่จะทำกิจกรรมกับเพื่อนมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของพฤติกรรมทางสังคม

6. ความสำคัญของความพร้อมด้านสังคม

ได้มีการศึกษาความสำคัญของความพร้อมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยไว้ กล่าวคือ พรรณี ชูทัย เจนจิต (2550 : 157-158) กล่าวว่าเด็กในช่วงนี้การเรียนรู้ที่จะติดต่อกับคนอื่น ๆ โดยเฉพาะเพื่อนวัยเดียวกัน เด็กเริ่มที่จะเรียนรู้ปรับตัวเข้ากับเพื่อน ลักษณะความต้องการทางด้านสังคมของเด็กปฐมวัย มีดังนี้

1. เด็กเริ่มมีความต้องการจะสร้างสัมพันธภาพกับเพื่อนในวัยเดียวกันและมีเพื่อนเพียง 1 ถึง 2 คน และเป็นเพศเดียวกัน
2. มีความต้องการที่จะเล่นกับเพื่อนเป็นกลุ่มเล็ก และเป็นกลุ่มย่อย ๆ การเล่นเป็นไปในลักษณะต่างคนต่างเล่น แม้ว่าจะอยู่กลุ่มเดียวกัน
3. มีการทะเลาะเบาะแว้งกันบ่อย ๆ แต่เป็นช่วงระยะเวลาสั้นๆเด็กมักจะลืมง่าย
4. เด็กมีความต้องการที่จะแสดงออกและจะสนุกสนานกับการเล่นละคร ซึ่งเขาอาจแต่งขึ้นเองหรือ เลียนแบบรายการโทรทัศน์
5. เด็กชายและเด็กหญิงมีความสนใจคล้ายกัน และยังไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาททางเพศ
6. เด็กต้องการเป็นที่ยอมรับของผู้ใหญ่กับกลุ่มเพื่อน ต่างจากวัยทารก ซึ่งกลัวคนแปลกหน้า

จากนักการศึกษาที่กล่าวมา สรุปได้ว่า ความพร้อมด้านสังคมของเด็กปฐมวัย คือ ความต้องการที่จะเล่นกับเพื่อนเป็นกลุ่ม ๆ ต้องการกำลังใจ และคำชมเชยจากผู้ใหญ่จากผลงานที่ตนทำ ต้องการความช่วยเหลือการถามคำถามที่ตนสงสัย ดังนั้นในการจัดกิจกรรมเพื่อสนองความต้องการของเด็กปฐมวัยควรจัดให้เด็กกระทำกิจกรรมร่วมกัน เด็กก็จะมี ความเชื่อมั่นในตนเองในการที่จะกระทำกิจกรรมนั้น ๆ และที่สำคัญคือแรงเสริมจากครู

7. แนวทางการส่งเสริมความพร้อมด้านสังคมของเด็กปฐมวัย

การส่งเสริมความพร้อมด้านสังคมให้กับเด็ก เพื่อนำไปสู่การมีพฤติกรรมที่สังคมยอมรับอาจทำได้ดังนี้ (ประมวญ ดิฉินสัน. 2550 : 107)

1. การกำหนดตารางกิจกรรมประจำวันอย่างเหมาะสม และต่อเนื่องกันโดยจัดกิจกรรมที่ต้องการใช้พลังและกิจกรรมที่ผ่อนคลายสลับกัน ทำให้เด็กไม่เบื่อหน่าย มีบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดีการที่เด็กรู้ตารางกิจกรรมประจำวันและสิ่งที่ครูคาดหวังให้เด็กทำจะทำให้เกิดความเป็นระเบียบและความรู้สึกรับผิดชอบ

2. การเสริมแรง การเสริมแรงทันทีที่เด็กแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมจะช่วยให้เด็กมีพฤติกรรมที่สังคมยอมรับ ในการเสริมแรงพฤติกรรมทางสังคมแก่เด็กปฐมวัยนั้น ควรพูดให้ชัดเจนว่าเด็กได้แสดงพฤติกรรมที่ดีอย่างไร เช่น “เธอใจดีจัง ที่ช่วยมานะเช็ดสีที่หกที่พื้น” คำชมเชยของครูมีคุณค่าสำหรับเด็กส่วนใหญ่ เพราะเป็นตัวอย่างที่ดีเด็กมักจะเอาอย่าง บางครั้งอาจใช้ท่าทางแทนการเสริมแรงด้วยวาจาตามความเหมาะสม

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2550 : 31-36) ได้กล่าวถึงการส่งเสริมพฤติกรรมชอบสังคมให้เด็ก ไว้ดังนี้

1. การปรับพฤติกรรมของเด็ก ต้องให้เด็กค่อยๆปรับพฤติกรรมที่ละน้อยด้วยการเสริมแรง เช่น ให้การเสริมแรงเวลาที่เด็กแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม หรือเมื่อเด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ

2. การพัฒนาพฤติกรรมโดยใช้ต้นแบบที่ดี การให้เด็กเห็นตัวอย่างที่ดีจะช่วยให้เด็กเลียนแบบตาม เด็กมักจะชอบเลียนแบบผู้ที่เด็กชื่นชม เช่น พ่อแม่ ครู ญาติ พี่น้อง เพื่อน นักกีฬา นักร้อง ตัวละครในนิทานและผู้ที่มิชื่อเสียง

3. การให้สัญญาณเตือนพฤติกรรม โดยการแสดงออกด้วยวาจาหรือท่าทางว่าเด็กควรทำหรือไม่ ด้วยคำพูดหรือการพยักหน้า เป็นการให้สัญญาณเตือนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมก่อนที่เด็กจะทำอะไรลงไป จะดีกว่าการติเตียนเมื่อเด็กทำอะไรผิดพลาดไปแล้ว

จากแนวทางการส่งเสริมความพร้อมด้านสังคมดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ถ้าพ่อแม่หรือครูให้การส่งเสริมอย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง จะช่วยลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของสังคมและยังเป็นผลดีต่อตัวเด็ก ผู้อื่นและสังคมและยังช่วยส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กอีกด้วย

กิจกรรมการเล่นของเด็กไทย

1. ความหมายและลักษณะของการเล่นของเด็กไทย

การเล่น หมายถึง กิจกรรมการเล่นของสังคมซึ่งไม่ทราบที่มา แต่ได้รับการยอมรับและถ่ายทอดการเล่นต่อๆ กันมาโดยไม่ขาดสาย เป็นกิจกรรมการเล่นที่มีการเคลื่อนไหว กิริยา อากาเป็นส่วนใหญ่ อาจจะมีดนตรี การขับร้อง หรือการฟ้อนรำประกอบการเล่น มีจุดมุ่งหมายในการเล่นเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลินใน โอกาสต่างๆผู้เล่นจะเล่นด้วยความสมัครใจ ไม่ใช่เล่นเพราะถูกว่าจ้างหรือผู้เล่นยึดเป็นอาชีพ นอกจากนี้ในการเล่นไม่ต้องสร้างเวทีสำหรับเล่น ไม่มีการสร้างฉากและเครื่องแต่งกายเป็นเฉพาะรวมทั้งไม่มีการแบ่งแยกผู้ดูและผู้เล่นออกจากกัน แต่ผู้เล่นจะมีบทบาทเป็นทั้งผู้เล่นและผู้ดูในขณะเดียวกัน

2. ลักษณะการเล่นของเด็กไทย

นักมานุษยวิทยาและนักจิตวิทยาจำนวนมากไม่น้อยสนใจศึกษาลักษณะการเล่นของเด็กของกลุ่มชนหรือสังคมหนึ่ง ๆ และได้สรุปลักษณะการเล่นของเด็กไว้หลายทฤษฎีด้วยกันที่น่าสนใจ คือ การกำหนด ขอบเขตลักษณะการเล่นเพื่อการศึกษา ของสมาคมการศึกษาการเล่นทางมานุษยวิทยา สหรัฐอเมริกา (The Association of Anthropological Study of Play) ดังนี้ การศึกษาลักษณะของการเล่นอาจครอบคลุมหัวข้อต่าง ๆ ได้แก่ การแข่งขัน (Games) การเล่นไม่แข่งขัน (Play) กีฬา (Sport) การพนัน (Gambling) ของเล่น (Toy) การนันทนาการ (Leisure) การเต้นและการร้องรำ (Dance) เทศกาลรื่นเริง (Carnival) และอารมณ์ขัน (Humor)

การเล่นของเด็กไทยมีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางสังคม เป็นกิจกรรมของสังคมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต และสภาพของสังคมนั้น ๆ ดังนั้นลักษณะของการเล่นของไทย จะมีลักษณะบางประการเหมือนหรือแตกต่างกับการเล่นของสังคมอื่นๆ ในที่นี้จะกล่าวถึงลักษณะการเล่นของเด็กไทย ดังนี้

1. ความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม เนื่องจากสังคมไทยเป็นสังคมเกษตรส่วนใหญ่ มีชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติและใช้เวลาอยู่กับการประกอบอาชีพทางการเกษตร การเล่นของคนไทยจึงเล่นในเวลาว่างวันจากการทำไร่นา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเล่นในช่วงว่างภายหลังจากการเก็บเกี่ยวพืชผล คือ ในวันเทศกาลต่าง ๆ ได้แก่ วันตรุษ วันสงกรานต์ การเล่นพื้นบ้านที่นิยมเล่นมี สะบ้า ช่วงซัย

ชักเย่อ มอญซ่อนผ้า เป็นต้น นอกจากนี้การเล่นบางอย่างนำมาเล่นในเวลาเย็นและเวลากลางคืน ซึ่งเป็นเวลาที่มีโอกาสพักผ่อนจากงานประจำวัน

2. วิธีการเล่น การเล่นเป็นกิจกรรมทางสังคมซึ่งทำให้คนเล่นมีโอกาสพบปะสัมพันธ์กัน พุดคุยและสนุกสนานร่วมกัน ได้รับความเพลิดเพลิน จิตใจเบิกบาน มีสุขภาพกายและจิตที่ดี ซึ่งเป็นลักษณะของการนันทนาการอย่างหนึ่ง ดังนั้นลักษณะของการเล่นอันเป็นการเล่นของเด็กจึงไม่เคร่งครัดหรือเอาจริงจัง แม้จะมีกติกาหรือข้อกำหนดในการเล่นเป็นกติกาที่ไม่แน่นอนตายตัว ผู้เล่นสามารถปรับเปลี่ยนกติกาในการเล่นได้ตามสถานการณ์หรือสภาพแวดล้อมขณะที่กำลังเล่น จะเห็นได้จากการเล่นจ้ำจี้ไม่ได้กำหนดจำนวนผู้เล่นเล่นสนุก ๆ ไม่ต้องการเอาชนะกันจริงจัง แต่ในเวลาเล่นร่วมกัน ดังนั้นจึงพบว่า การเล่นของเด็กไทยอย่างหนึ่ง ๆ มีลักษณะของวิธีการเล่นไม่เหมือนกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าเป็นการเล่น

ต่างถิ่นกันวิธีการเล่นจะถูกดัดแปลงจนมีความแตกต่างกัน ซึ่งอาจเป็นบทร้องประกอบการเล่น กติกาการเล่น การใช้อุปกรณ์การเล่น เป็นต้น

จากลักษณะการเล่นของเด็กดังกล่าวมานี้ แสดงว่าการเล่นเป็นกิจกรรมที่ยอมรับร่วมกันในสังคมการเล่นเป็นสมบัติร่วมกันของคนในสังคม ซึ่งมีการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่ง ไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง ด้วยการสอนแนะนำ หรือด้วยการเล่นเลียนแบบกัน

3. ประวัติความเป็นมาของการละเล่นของเด็กไทย

ประวัติความเป็นมาของการละเล่นของเด็กไทยนั้นมีมานาน ตั้งแต่สมัยศึกคำบรรพก่อนประวัติศาสตร์ เมื่อมนุษย์เพิ่งรู้จักการเอาดินมาปั้นเป็นภาชนะในครั้งแรกแล้วจึงเจริญเรื่อยมาเป็นลำดับ เด็กที่เห็นผู้ใหญ่ทำก็ทำเลียนแบบมาปั้นเล่นบ้าง เช่น การเล่นแตกโพละ คือ เอาดินมาปั้นเป็นกระถงเล็กๆแต่ให้ส่วนที่ดินมีลักษณะบางที่สุดเท่าที่จะบางได้ เพื่อให้แตกเป็นรูโหว่ เพื่อخذใช้น้ำดินที่โหว่ไป

ในสมัยสุโขทัยศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงกล่าวถึงคนในสมัยนั้นว่า อยู่เย็นเป็นสุขอยากเล่นก็เล่นดังที่กล่าวไว้ว่า ใครจักเล่น เล่น ใครจักหัว หัว ใครจักมักเลื่อน เลื่อน

พระออบ โปษกฤษณะ. (2549 : 7 – 10) กล่าวไว้ในสมัยอยุธยา กล่าวถึงการละเล่นบางอย่างไว้ในบทละครครั้งกรุงเก่า เรื่องนางโมหรีาซึ่งเรื่องนี้สมเด็จพระเจ้าอัครราชานุภาพทรงสันนิษฐานว่า แต่งก่อนสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ การละเล่นที่ปรากฏในบทละครเรื่องนี้ คือ ลิงชิงหลักและการเล่นปลาทองวน (วิราภรณ์ ปนาทกุล. 2549 : 11)

วรรณคดีสมัยรัตนโกสินทร์ปรากฏชื่อการละเล่นหลายอย่าง เช่น ตะกร้อ ตั้งแต่ขี้ม้าส่งเมือง เป็นต้น ดังที่กล่าวไว้ในอิเหนา

“...บ้างตั้งวงตะตะกร้อเล่น	เพลายื่นแด่ร่มลมพัด
ปะเตะได้คู่กันสันตัด	บ้างถนัดเข้าเตะเป็นน้ำดู
ที่หนุ่มหนุ่มคะนองเล่นตองเต	สรวลเสเฮฮาขึ้นจี่คู่
บ้างร่าอย่างชวามลาญ	เป็นเหล่าเหล่าเล่นอยู่บนคีรี...”

ในเรื่องขุนช้างขุนแผน ก็กล่าวถึงการละเล่นบางอย่างไว้ เช่น ไม้หึ่ง

“...เมื่อกลางวันยังเห็นเล่น ไม้หึ่ง กับอ้ายอึ้งอีดูลูกอึ้งปี
แม้ว่าเจ้าเล่าก็ช่างนั่งมินมิ ว่าแล้วซออย่าให้ลงไปดิน...”

วิราภรณ์ ปนาทกุล. (2549 : 12) การละเล่นของเด็กไทยสมัยก่อนแตกต่างจากสมัยปัจจุบัน ของเล่นสมัยก่อนไม่มีปืน หรือรถยนต์เล็กๆแม้จะมีลูกบอลแต่ราคาแพงและไม่แพร่หลาย ของเล่นส่วนใหญ่มักจะทำเองจากวัสดุที่หาได้เองจากท้องถิ่น เช่น ม้าก้านกล้วย

ตะกร้อสานด้วยมะพร้าว สำหรับโยนเตะเล่น หรือตุ๊กตาวัวควายปั้นด้วยดินเหนียว ของเล่นที่เด็กสมัยนั้นนิยมเล่นกัน คือ กลองหม้อตาล ในสมัยนั้นขายน้ตาลเมื่อใช้หมดแล้ว เด็ก ๆ ก็จะนำมาทำเป็นกลอง มีวิธีทำคือ ใช้ผ้าจี่รวีหุ้มปากหม้อเอาเชือกรัดคอหม้อให้แน่นแล้วเอาดินเหนียวเหลว ๆ ละเลงทาให้ทั่ว หาไม้เล็ก ๆ มาตีผ้าที่ขึงข้าง ๆ หม้อโดยรอบ เพื่อขั่นแรงให้ผ้าตึงก็เป็นอันเสร็จ ตีได้มีเสียงดัง กลองหม้อตาลของใครตีดังกว่ากันเป็นเก่ง ถ้าตีกระหน่ำจนผ้าหุ้มขาดก็ทำใหม่ เด็กผู้หญิงส่วนใหญ่ชอบเล่นหม้อข้าวหม้อแกง หรือเล่นขายของ หุงต้มแกง ไปตามเรื่อง เอาเปลือกส้มโอ เปลือกมังคุด หรือใบกันบิด ผสมด้วยปูนแดงเล็กน้อยคั้นเอาน้ำขึ้น ๆ รองภาชนะอะไรไว้ไม่ช้าจะแข็งตัวเอามาทำเป็นวุ้น วิราภรณ์ ปนาทกุล. (2549 : 12) การเล่นเกมของเด็กไทยในปัจจุบัน ทั้งเด็กผู้หญิงและเด็กผู้ชายนิยมเล่นเกมคอมพิวเตอร์ที่มาจากต่างประเทศ ซึ่งมีรูปแบบของเกมที่ทันสมัย สนุกตื่นเต้น เร้าใจ ส่งผลให้การละเล่นของเด็กไทย ก็จะค่อยเลือนหายไปทีละเล็กละน้อยจนเกือบสูญหายไปหมด แต่ก็ยังมีการเล่นของเด็กไทยที่เด็กนิยมเล่นในอดีตและปัจจุบันที่ยังเหลืออยู่บ้าง เช่น กาฬปักไข่ เข่งแก๊งกอย ตังเก ตีจับ ไอ้โม่ง วิ่งเบี้ยว มอญซ่อนผ้า รีรีข้าวสาร ลิงชิงหลัก หมากเก็บ ทอยหอย เสือข้ามห้วย ฯลฯ

4. การละเล่นของเด็กไทย

ประเภทของการละเล่นแบ่งเป็น 5 ประเภท ดังต่อไปนี้

4.1 การเล่นเป็นนิยายและการเลียนแบบ

4.2 การเล่นเบ็ดเตล็ด

4.3 เกมการเล่นที่ส่งเสริมสมรรถภาพตนเอง

4.4 เกมนำไปสู่กีฬาใหญ่

4.5 เกมบันเทิงนาการ

จรินทร์ ธานีรัตน์. (2549 : 3) กล่าวถึง การละเล่นของเด็กไทยแบ่งออกเป็น 7 ประเภท

1. การละเล่นโดยการเลียนแบบการทำงานของผู้ใหญ่
2. การละเล่นการเลียนแบบการประกอบอาชีพของผู้ใหญ่
3. การละเล่นโดยการเลียนแบบวิธีการทำอาหารของผู้ใหญ่
4. การละเล่นเพื่อความเพลิดเพลินของตนเองตามลำดับ
5. การละเล่นโดยมีกติกา
6. การละเล่นกับเพื่อน ๆ โดยไม่มีกติกา
7. การละเล่นแข่งขันโดยมีการพนัน

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การเล่นเกมของเด็กไทยมีผู้จัดประเภทไว้หลายลักษณะแตกต่างกันออกไป ตามสถานที่การเล่น ลักษณะการเล่น รูปแบบและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ลักษณะของการเล่นอาจจัดการเล่นเป็นทีม เล่นเดี่ยวเล่นเลียนแบบ มีกติกา ไม่มีกติกา เล่นเบ็ดเตล็ด เป็นการแข่งขันมีบอร์ดและไม่มืบบอร์ดเป็นต้น การเล่นเกมของเด็กไทยนั้นยังสามารถเล่นในร่มหรือกลางแจ้งได้

5. ประโยชน์ของการเล่นเกมของเด็กไทย

วิจารณ์ ปนาทกุล. (2549 : 18-19) ได้สรุปประโยชน์ของการเล่นเกมของเด็กไทย ดังนี้

5.1 เป็นการเล่นเกมที่ไม่จำกัดจำนวนผู้เล่น ส่วนใหญ่จะเล่นเป็นหมู่ ซึ่งทำให้เด็กเกิดความรู้สึกว่าการอยู่ในหมู่คณะเป็นสิ่งที่มีความสุข สนุกสนาน เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่จะมีอุปนิสัยรักหมู่คณะฝึกให้รู้จักการปรับตัวเข้ากับสังคม อันจะเป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสังคมของเด็กให้ดีขึ้น

5.2 เป็นการเล่นเกมที่ไม่เน้นอุปกรณ์หรือเครื่องประกอบการเล่นมากนัก ถ้ามีก็จะ เป็นวัสดุที่หาง่ายสะดวกสบายและประหยัด ซึ่งเหมาะสมกับสภาพของโรงเรียนประถมศึกษา

5.3 ไม่มีกติกาซับซ้อน เป็นการเล่นเกมที่ง่าย เด็กมีอิสระในการเล่นอย่าง สนุกสนานเป็นการฝึกความคิดสร้างสรรค์ของเด็กที่จะคิดการเล่นเกมและกติการ่วมกันอย่างเหมาะสม

5.4 เป็นการเล่นเกมเพื่อออกกำลังกายเป็นส่วนใหญ่ เพื่อให้มีความคล่องแคล่ว ว่องไวในการเคลื่อนไหวร่างกายในขณะเดียวกันก็ฝึกความเป็นคนช่างสังเกต มีไหวพริบ ความแม่นยำ การตัดสินใจและความพร้อมเพียงในการเล่นจึง ไม่มีผู้แพ้ผู้ชนะ

5.5 การเล่นเกมบางประเภทมีเนื้อเรื่องและบทสนทนาประกอบทำให้เพิ่มความ สนุกสนานมากขึ้น

พะอบ โปษะภุชณะ และคณะ. (2549 : 75-101) กล่าวว่า การเล่นเกมของเด็กไทยช่วย พัฒนาการเด็กทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม ดังนี้

1. เสริมสร้างพละนามัยให้สมบูรณ์ ช่วยฝึกกล้ามเนื้อต่าง ๆ พิจารณาตั้งแต่เด็กเล็ก ๆ การเล่นในร่มเช่น “จับปูด้ายำปุนา” ต้องใช้กล้ามเนื้อนิ้วมือที่ทำท่าทางประกอบส่วนเด็ก ระดับประถมศึกษาจะเป็นการฝึกกล้ามเนื้อใหญ่ เช่น วิ่งเปี้ยว รีรีข้าวสาร ลิงชิงหลัก น้ำขึ้นน้ำลง โพงพาง ปลาหมอตกกระทะ เป็นต้น

2. เสริมสร้างทักษะต่าง ๆ เพื่อพัฒนาทางด้านสติปัญญา และพัฒนาความคิด เช่น

- 2.1 ฝึกทักษะในการใช้สายตาสังเกตและไหวพริบ ได้แก่ กอล์ฟ ไข่ การเล่นเกมคานั่งเมือง การเล่นเกมวูกระทิง
- 2.2 ฝึกทักษะในการคิดต่าง ๆ เช่น อีตัก อีคืด อีซิดอีเขียน
- 2.3 ฝึกทักษะความแม่นยำ เช่น การเล่นเกมทอยกอง ทอยหลุม ทอยเส้น
- 2.4 ฝึกทักษะการใช้ประสาทสัมผัส สัมผัส สังเกต ไหวพริบ เช่น การเล่นเกมคำทาย มอญซ่อนผ้า โพงพาง การเล่นเกมซ่อนหา
- 2.5 ฝึกเขาวัวปัญหา เช่น ปริศนาคำทาย
- 2.6 ฝึกทักษะความคิดสร้างสรรค์ เช่น การปั้น การขีดเขียน การวาดภาพ การเล่นเกมโคลน

3. เสริมสร้างความเจริญทางจิตใจ โดยการปลูกฝังคุณธรรมอันจำเป็นแก่การเป็นพลเมืองดี เช่นความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียว ความอดทน ความมีศีลธรรมอันดี ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ

4. ส่งเสริมความเจริญทางสติปัญญา เช่น การฝึกให้ใช้ความคิด ฝึกความมีไหวพริบ ฝึกคาดคะเนเหตุการณ์ ฝึกสมาธิ สังเกตความแม่นยำ สรุป การเล่นเกมของเด็กไทยมีประโยชน์หลาย ๆ ด้าน และส่งเสริมพัฒนาการทางด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านสติปัญญา ด้านอารมณ์ และด้านสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งพัฒนาการด้านสังคมถ้าเด็กได้รับการแนะนำและส่งเสริมทักษะในการเล่นเกมของเด็กไทยอย่างถูกต้องแล้ว จะทำให้เด็กเกิดทักษะในการที่จะเล่นร่วมกันเป็นเพื่อนกับหมู่คณะ เกิดความรัก ความสามัคคีในกลุ่มเพื่อน เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินมีจิตใจร่าเริงเบิกบาน ซึ่งเหล่านี้จะช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางด้านอารมณ์และสังคมให้กับเด็กได้เป็นอย่างดี

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าประโยชน์ของการเล่นเกมของเด็กไทย เป็นการเล่นเกมที่ไม่จำกัดจำนวนผู้เล่น เป็นการเล่นเกมที่ไม่เน้นอุปกรณ์ ไม่มีกติกาซับซ้อน เป็นการเล่นเกมเพื่อออกกำลังกายเป็นส่วนใหญ่ ช่วยพัฒนาการเด็กทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม

6. ความหมายของการเล่น

การเล่นของเด็กเป็นกิจกรรมหรือการกระทำใดๆที่ให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินแก่เด็ก เพราะการเล่นเกิดความสุขใจของเด็กเอง ไม่มีการบังคับใด ๆ ทั้งสิ้น ลักษณะและประเภทของการเล่นแต่ละอย่างย่อมจะแตกต่างกันออกไปตามวัย และความต้องการของเด็ก

บุญเยี่ยม จิตรดอน (2549 : 92 – 93) ได้สรุปความหมายของการเล่นไว้ ดังนี้

1. การเล่น คือ การใช้กำลังที่เหลือใช้ให้เป็นประโยชน์
2. การเล่น คือ การพักผ่อน ขณะที่เด็กเล่น เด็กได้ผ่อนคลายความตึงเครียด ได้พักผ่อนไปในตัว
3. การเล่นเป็นการเตรียมเด็กสำหรับชีวิตในอนาคต เพื่อฝึกให้เด็กรู้จักหน้าที่ของตนเองที่จะต้องกระทำในอนาคตได้

ศรีสมวงศ์ วรรณศิลป์ (2552 : 1) ได้กล่าวถึง การเล่นว่า เป็นการกระทำที่เป็นผลรวมของพฤติกรรมทั้งหมดของเด็ก การเล่นเป็นการปรับตัวเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ในสิ่งรอบตัว และนำข้อมูลที่รู้ และเข้าใจไปสะสมไว้ในโครงสร้างทางสติปัญญาเพื่อปรับขยายโครงสร้างเดิมให้กว้างใหญ่ขึ้น อันเป็นการเตรียมความพร้อมที่จะรับการเรียนรู้ต่อไป จากแนวคิดดังกล่าว สรุปได้ว่าการเล่น หมายถึง กิจกรรมที่เด็กเล่นด้วยความสมัครใจ เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน ในขณะที่เด็กได้เล่นนั้นเด็กจะเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นกระบวนการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และสร้างความเชื่อมั่นให้กับตนเองด้วย

7. ความสำคัญของการเล่น

การเล่นจะมีความสำคัญต่อพัฒนาการทางสติปัญญา Piaget. (1980 ; อ้างถึงใน เยาวพา เดชะคุปต์. 2551 : 12) ได้กล่าว จากการเล่นเด็กจะสามารถแยกแยะสิ่งต่าง ๆ จากสิ่งเร้าได้ และขณะเด็กตอบสนองสิ่งเร้า เด็กจะสามารถรับรู้สิ่งต่าง ๆ เข้ามาในสมองได้ เพียงเท่านี้ ได้กล่าวถึงการเล่นไว้ 3 ประเภท คือ

1. บทบาทของการเล่น คือ การระบายอารมณ์
2. การเล่นช่วยให้เข้าใจถึงสิ่งที่เป็นนามธรรม
3. การเล่นเป็นการเรียนรู้ทางสังคม

ภรณ์ คุรุรัตน์ (2550 : 85 – 86) ได้สรุปความสำคัญของการเล่น ได้ดังนี้

1. การเล่น ทำให้เด็กเรียนรู้จากการดัดแปลง คิดยืดหยุ่น เช่น การนำเชือกมาผูกแทนชิงช้า ใช้ก้อนกล้วยมาสมมติเป็นม้า เป็นต้น
2. การเล่น ทำให้เด็กเรียนรู้การรอคอย ฝึกความอดทน ซึ่งจะเป็นลักษณะนิสัยที่ดีในตัว และเป็นประโยชน์ต่อเด็กในอนาคต

3. การเล่นบทบาทต่าง ๆ ของบุคคลในชุมชน ทำให้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ รวมถึงการเรียนรู้เกี่ยวกับสังคม ซึ่งจะมีผลทำให้เด็กคิดถึงอนาคต และบทบาทของบุคคลต่าง ๆ ในสังคม

4. การเล่นช่วยให้เด็กเรียนรู้ และพัฒนาความรู้สึกเห็นอกเห็นใจผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในขณะที่เล่นสวมบทบาทผู้อื่น เด็กจะเริ่มเข้าใจว่า คนอื่นรู้สึกอย่างไร เมื่อมีความทุกข์หรือมีความสุข

5. การเล่นสมมติ จะช่วยให้เด็กฝึกจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์เด็กจะสร้างภาพพจน์ เรื่องราวต่าง ๆ แม้แต่เรื่องในใจของตนเอง เด็กจะเลียนเสียงธรรมชาติ เสียงสัตว์ เสียงพูด ตลอดจนการเคลื่อนไหวของคนและสัตว์ เด็กจะค้นหาวิชาการใหม่ ๆ ในการเล่น วัสดุสิ่งของ เด็กจะเป็นใครไปไหน ทำอะไรเป็นความจริง และอะไรเป็นความฝัน

6. การเล่นเป็นส่วนสำคัญของชีวิตเด็กเล็ก มีคุณค่าต่อการพัฒนา ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา

7. การเล่นช่วยสร้างบรรยากาศของความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในขณะที่เด็กเล่นด้วยกัน เด็กจะเรียนรู้การแบ่งปัน การเล่นด้วยกันกับเพื่อน เรียนรู้การระวังรักษาของเล่นกับเพื่อน และการเรียนรู้การเข้าสังคม

สรุปได้ว่า ความสำคัญของการเล่นคือ การเล่นเป็นหัวใจของเด็ก และมีความสำคัญอย่างยิ่ง ช่วยให้เด็กเกิดทักษะทางสังคมอันเป็นการเตรียมประสบการณ์เพื่อที่จะอยู่ได้อย่างมีความสุข

8. ความหมายของการเล่นกลางแจ้ง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 ข : 2) ได้ให้ความหมาย กิจกรรมการเล่นกลางแจ้ง หมายถึง กิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้มีโอกาสได้เคลื่อนไหวร่างกาย และประกอบกิจกรรมการเล่นต่างๆในที่โล่งแจ้ง เช่น ในสนามหรือตามร่มไม้หรือในอาคารพลศึกษา โดยเป้าหมายหลักเพื่อให้เด็กได้รับความสนุกสนานรู้จักการเล่นเป็นกลุ่ม เคารพกฎกติกาและความสามารถ สร้างความปลอดภัยในการเล่นอันจะเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่จะนำไปสู่การพัฒนาการทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมสติปัญญาและภาษา

พัฒนา ชัชพงศ์ (ม.ป.พ. : 54) ได้ให้ความหมายของกิจกรรมการเล่นกลางแจ้งว่าเป็นช่วงเวลาที่เราให้เด็กได้ออกนอกห้องเรียน ไปสู่สนามเด็กเล่นทั้งที่บริเวณกลางแจ้งและในร่ม จุดมุ่งหมายของการบรรลุกิจกรรมกลางแจ้งไว้ในตารางกิจกรรมกลางแจ้งไว้ในตาราง กิจกรรมของเด็กปฐมวัยทุกวันก็เพื่อจะให้เด็กได้พัฒนาทุก ๆ ด้าน โดยยึดเอาความสนใจ ความสามารถของเด็กแต่ละคนเป็นหลัก

สรุปได้ว่าการเล่นกลางแจ้งหมายถึงกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้มีโอกาสได้เคลื่อนไหวร่างกาย และประกอบกิจกรรมการเล่นต่าง ๆ ในที่โล่งแจ้ง โดยเป้าหมายหลักเพื่อให้เด็กได้รับความสนุกสนานรู้จักการเล่นเป็นกลุ่ม เพื่อจะให้เด็กได้พัฒนาทุก ๆ ด้านโดยยึดเอาความสนใจ ความสามารถของเด็กแต่ละคนเป็นหลัก

9. ความสำคัญของการเล่นกลางแจ้ง

Hammond. (1967 : 248 ; อ้างถึงใน ยาวพา เดชะคุปต์. 2551 : 20 – 21) ได้อธิบายการเล่นกลางแจ้ง ไว้ดังนี้

การเล่นกลางแจ้งจะช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกาย คือ เสริมความแข็งแรงของกล้ามเนื้อและความเคลื่อนไหว และยังเสริมสร้างพัฒนาการทางสังคม อารมณ์ จิตใจ ในขณะที่เด็กเล่น เขาจะเรียนรู้ที่จะแบ่งปันอุปกรณ์การเล่นกับเพื่อน

Sheer. (1975) กล่าวว่า การเล่นกลางแจ้งจะช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกายคือ เสริมความแข็งแรงของกล้ามเนื้อและการเคลื่อนไหว ซึ่งพัฒนาการดังกล่าวมีความสำคัญมากต่อเด็กในวัยนี้ Sheer. (1975 ; อ้างถึงใน ยาวพา เดชะคุปต์. 2551 : 20)

ภรณ์ี คุรุรัตน์ (2550 : 124) ได้กล่าวถึง การเล่นกลางแจ้งว่า เป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญต่อเด็กมาก เพราะเด็กต้องมีการเคลื่อนไหว และพัฒนาความสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อ โรงเรียนจึงควรมีที่ว่างมากพอที่จะให้เด็กได้วิ่งเล่นได้โดยไม่ชนกัน เครื่องเล่นก็ควรมีครบเพื่อให้เด็ก ได้มีส่วนร่วมเต็มที่

สุพิตร สมานิต (2549 : 4) กล่าวว่า การเล่นกลางแจ้ง (Outdoor Play) หมายถึงกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้มีที่เคลื่อนไหวร่างกายในสนาม หรือสถานที่โล่งแจ้ง โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เด็กได้รับความสนุกสนาน รู้จักการเล่นเป็นกลุ่ม รู้จักการแก้ปัญหาอันจะนำไปสู่การแก้ปัญหาอันจะนำไปสู่การพัฒนาทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา

นอกจากนี้การเล่นกลางแจ้ง ยังหมายถึง การจัดกิจกรรมนอกห้องเรียนที่สอดคล้องกับสุขภาพและธรรมชาติของเด็ก ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ในการดำรงชีวิต เช่น การสังเกต การมีระเบียบ และการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม Cohen and Marguerita. (1983 : 325) ซึ่งสอดคล้องกับความคิด Brown. (1985 : 56) ที่กล่าวว่า การเล่นกลางแจ้ง เป็นการจัดสภาพแวดล้อมในสนามที่ช่วยในการเรียนรู้ธรรมชาติได้ดีกว่าการเล่นในอาคาร เพราะเด็กได้มีโอกาสสังเกต เรียนรู้ธรรมชาติได้อิสระในขณะที่เคลื่อนไหวทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างสมบูรณ์ Brown. (1985 : 56 ; อ้างถึงใน วีรพงษ์ บุญประจักษ์. 2552 : 21) การเล่นกลางแจ้ง

จึงเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้ทำกิจกรรมทางกายได้สำรวจ ได้ค้นคว้าและเกิดการเรียนรู้ การเล่นกลางแจ้งไม่จำเป็นต้องใช้กำลังเสมอไป อาจเป็นการให้เด็กวาดภาพบนขาหยั่ง การเล่นดิน การเล่นทราย หรือการเฝ้าดูการเคลื่อนไหวของสัตว์เล็ก ๆ สิ่งเหล่านี้ก็ถือว่าเป็นการเล่นกลางแจ้งที่ช่วยให้เด็กมีโอกาใช้จินตนาการ สร้างสรรค์และสนุกสนาน

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2550 : 172) กล่าวว่า การเล่นกลางแจ้งทำให้เด็กได้มีโอกาสเรียนรู้ธรรมชาติศึกษา กิจกรรมการเล่นกลางแจ้งจัดได้หลายอย่างอาทิเช่น การเล่นทราย การเล่นน้ำ การเล่นชิงช้า การเดิน การวิ่ง คลาน กระโดด ปีน ไต่ หมุน บ้านตุ๊กตา บล็อก มุมหนังสือ เป็นต้น ซึ่งจะช่วยให้เด็กได้มีทักษะในการใช้กล้ามเนื้อ และประสาทสัมผัสของกล้ามเนื้อได้พัฒนาเพิ่มขึ้น ที่กล่าวมาจะเห็นว่า การเล่นกลางแจ้งเป็นการเล่นที่เปิดโอกาสให้เด็กเล่นอย่างเต็มที่นอกจากนั้น เด็กยังได้เห็นสิ่งต่าง ๆ ได้รับประสบการณ์แปลก ๆ ครูจึงไม่ควรละเลยที่จัดให้เด็กเล่นกลางแจ้ง เพราะการเล่นกลางแจ้งมีความสำคัญต่อการพัฒนาเด็กโดยการจัดสภาพแวดล้อม อุปกรณ์ เครื่องเล่น กระตุ้นให้เด็กเกิดความอยากรู้อยากเห็น เกิดการสำรวจ ค้นคว้าด้วยตนเอง ใ้บรรยากาศที่เป็นอิสระเพื่อเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ต่อไป นอกจากนี้ การเล่นกลางแจ้งยังมีความสำคัญมาในการพัฒนาการด้านสังคม เพราะเด็กได้เรียนรู้ถึงการทำงานร่วมกัน การเล่นร่วมกัน วิธีแบ่งปันเล่นการรอคอยตามลำดับ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยให้การส่งเสริมปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางสังคมที่พึงประสงค์เพื่อให้เด็กสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข และเป็นบุคคลที่เป็นที่ต้องการของสังคมเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในโอกาสต่อไป

10. วัตถุประสงค์ในการเล่นกลางแจ้ง

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2550 : 170) ได้สรุป เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการเล่นกลางแจ้งไว้ว่า เพื่อให้เด็กได้ออกกำลังกาย มีสุขภาพดี แข็งแรง ได้รู้จักการแก้ปัญหา และการปรับตัวเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคม

บุญเยี่ยม จิตรคอน (2549 : 170) ได้สรุปวัตถุประสงค์ไว้ 5 ข้อ ดังนี้คือ

1. เพื่อให้เด็กได้ออกกำลังกายกลางแจ้ง เป็นการส่งเสริมให้เด็กได้แข็งแรง และมีสุขภาพดี
2. เด็กได้แนวคิดและประสบการณ์ตรงนอกห้องเรียน
3. เด็กได้รู้จักแก้ปัญหาด้วยตนเอง และพัฒนาด้านสังคม
4. เพื่อช่วยให้เด็กได้พัฒนากล้ามเนื้อใหญ่และเล็ก
5. พัฒนาการทางด้านประสาทสัมผัสเพิ่มขึ้น

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 3) ได้กล่าวถึง วัตถุประสงค์ของการของการเล่นกลางแจ้ง ไว้ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาการเคลื่อนไหวเบื้องต้นที่ถูกต้อง
2. เพื่อพัฒนาการประสานสัมพันธ์ของอวัยวะต่างๆของร่างกาย
3. เพื่อพัฒนาสมรรถภาพทางกลไก
4. เพื่อพัฒนาทางด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา
5. เพื่อพัฒนาความมีระเบียบวินัย รู้จักเคารพกฎ กติกา การเล่นเป็นกลุ่ม
6. เพื่อพัฒนาให้รู้จักคุณค่าของการออกกำลังกาย
7. เพื่อปลูกฝังให้รู้จักรักษาความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่น

แผนการจัดกิจกรรมโดยใช้กิจกรรมการเล่นของเด็กไทย

1. ความหมายของแผนการจัดกิจกรรม

กระทรวงศึกษาธิการ (2552 : 73) แผนการจัดกิจกรรม อย่างเป็นระบบ เป็นการนำสาระ และมาตรฐานการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี หรือรายภาค มาสร้างหน่วยการเรียนรู้ คำอธิบายรายวิชา และกระบวนการเรียนรู้ โดยเขียนเป็นแผนการจัดกิจกรรมให้ เป็นไปตามศักยภาพของเด็กนักเรียน

สุพล วังสินธุ์ (2549 : 5) ให้ความหมายของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หรือแผนการสอนว่า แผนการสอน คือ การนำวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์ที่จะต้องทำการสอน ตลอดภาคเรียน มาสร้างเป็นแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เนื้อหา สาระ การใช้สื่อ อุปกรณ์การสอน และการวัดผลประเมินผล สำหรับเนื้อหาสาระและจุดประสงค์การเรียนรู้ย่อย ๆ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือจุดเน้นของหลักสูตร สภาพของผู้เรียน ความพร้อมของ โรงเรียน ในด้านวัสดุ อุปกรณ์ และตรงกับชีวิตจริงในท้องถิ่น ซึ่งถ้ากล่าวอีกนัยหนึ่ง แผนการสอน คือ การเตรียมการสอนเป็นลายลักษณ์อักษรเป็นการล่วงหน้า เพื่อให้มีประสิทธิภาพในการสอน

สุพิน บุญชูวงศ์ (2549 : 110) ได้ให้ความหมายของแผนการจัดกิจกรรมหรือแผนการสอนไว้ว่า แผนการสอน คือ การวางแผนกำหนดรูปแบบของบทเรียนแต่ละเรื่องซึ่งเป็นแนวทาง ในการดำเนินการจัดการเรียนการสอน แก่ครูให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมาย ความคิดรวบยอด เนื้อหาและการวัดผลประเมินผลที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

รุจิร ภู่อสาระ (2550 : 159) กล่าวว่า แผนการจัดกิจกรรมเป็นเครื่องมือแนวทางในการจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนตามที่กำหนดไว้ในสาระการเรียนรู้ของแต่ละกลุ่ม

กุลยา ตันตผลชีวะ (2552 : 95) ให้ความหมายของแผนการจัดกิจกรรมไว้ว่า การกำหนดเนื้อหา วิธีการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน และแนวทางการประเมินผลให้เป็นไปตามจุดประสงค์ที่ต้องการ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จะมีความชัดเจนเวลา เนื้อหา และวิธีการสอนในแต่ละเรื่องหรือแต่ละวิธี ส่วนประกอบของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างน้อยจะต้องมี 5 ประการ คือ ผู้เรียน หัวข้อและเนื้อหาวิชา สถานที่สอน เวลา และจุดประสงค์ของการสอน

จากความหมายของแผนการจัดกิจกรรมข้างต้น กล่าวโดยสรุปจะได้ว่า แผนการจัดกิจกรรมหมายถึง แนวดำเนินการ เนื้อหาสาระ วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อ อุปกรณ์และวิธีการวัดผลที่ผู้สอนเตรียมไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นระบบ และเป็นลายลักษณ์อักษร สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ หรือจุดเน้นของหลักสูตร สภาพของนักเรียน ความพร้อมของโรงเรียน และตรงกับชีวิตจริงใน โรงเรียน

2. ความสำคัญของแผนการจัดกิจกรรม

สุพล วงสินธุ์ (2549 : 5-6) กล่าวว่า แผนการจัดกิจกรรมหรือแผนการสอนเป็นกุญแจดอกสำคัญที่จะทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นพอสรุปความสำคัญได้ดังนี้

1. ทำให้เกิดการวางแผน วิธีสอน วิธีเรียนที่ดี ที่เกิดจากการผสมผสานความรู้และจิตวิทยาการศึกษา
2. ช่วยให้ครूमือถือการสอนที่ทำด้วยตนเองล่วงหน้า ทำให้ครूमั่นใจในการสอนได้ตามเป้าหมาย
3. ส่งเสริมให้ครูกิจษาหาความรู้ ทั้งหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนตลอดจนการวัดผลประเมินผล
4. ใช้เป็นคู่มือครู สำหรับครูที่มาสอนแทนได้
5. เป็นหลักฐานแสดงข้อมูลที่ถูกต้อง เทียงตรง เป็นประโยชน์ต่อวงการการศึกษา
6. เป็นผลงานทางวิชาการ แสดงความชำนาญการและความเชี่ยวชาญของผู้จัดทำ

สำลี รักสุทธี (2551 : 78) กล่าวถึงความสำคัญของแผนการจัดกิจกรรม ดังนี้

1. ช่วยให้ครู่ ได้มีโอกาสศึกษาหลักสูตร แนวการสอน วิธีวัดผล ประเมินผล ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและการบูรณาการกับวิชาอื่น

2. ช่วยให้ผู้สอน สามารถจัดเตรียมกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงทั้งในเรื่องทรัพยากรของโรงเรียน ทรัพยากรของท้องถิ่น ค่านิยม ความเชื่อ และสภาพที่เป็นจริงของท้องถิ่น ตลอดจนการเชื่อมโยงสัมพันธ์กับวิชาอื่น
3. เป็นเครื่องมือของครู ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ มีความมั่นใจในการสอนมากขึ้น
4. ผู้สอนสามารถใช้เป็นข้อมูลที่ต้องการ เทียบตรง เสนอแนะแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้ง เพื่อนครูที่สอนวิชาอื่น
5. ใช้เป็นคู่มือสำหรับครูที่สอนแทนได้
6. เป็นการพัฒนาวิชาชีพและมาตรฐานวิชาชีพครูที่แสดงว่างานสอนต้องได้รับการฝึก โดยเฉพาะมีเครื่องมือและเอกสาร ที่จำเป็นสำหรับการประกอบวิชาชีพด้วย

3. ลักษณะของแผนการจัดกิจกรรมที่ดี

ภรณ์ คุรุรัตน์ (2550 : 76-81 ; อ้างถึงใน วราภรณ์ กั้นประชา. 2551 : 38) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยมีเป้าหมายเพื่อกระตุ้นให้เด็กได้พัฒนาไปในรูปแบบที่พึงประสงค์ทั้ง 4 ด้าน คือ ร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ครูหรือผู้ดูแลเด็ก จึงควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสาเหตุที่มาของพฤติกรรมและลักษณะพัฒนาการ โดยทั่วไป เพื่อเป็นพื้นฐานในการจัดประสบการณ์ที่จะส่งเสริมพัฒนาการดังกล่าว โดยใช้สอดคล้องกับ ความพร้อม วุฒิภาวะ ความสนใจความต้องการและความสามารถของเด็ก ตลอดจนป้องกัน หรือแก้ไขพฤติกรรมที่อาจเป็นปัญหาได้อย่างเหมาะสม หลักการจัดประสบการณ์ให้แก่เด็กปฐมวัย ควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. การจัดประสบการณ์ต้องเหมาะสมกับวัย ความสามารถ ความต้องการและความสนใจของเด็ก
2. การจัดประสบการณ์ต้องดัดแปลงให้เหมาะสมกับสภาพเด็ก
3. การจัดประสบการณ์ต้องสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น เพื่อให้เด็ก ได้มีโอกาสฝึกฝนตนเองให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น
4. การจัดประสบการณ์ต้องเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดควรเป็น อุปกรณ์ที่หาได้ในท้องถิ่นนั้น อาจนำวัสดุในท้องถิ่นมาดัดแปลงทำเป็นอุปกรณ์ต่าง ๆ ได้

อภรณ์ ใจเที่ยง (2550 : 219 -220) ได้กล่าวว่า ในแผนการจัดกิจกรรมควรมีกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีลักษณะ 3 ประการ ดังต่อไปนี้

1. เป็นแผนการสอนหรือแผนการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนเป็นผู้ได้ลงมือปฏิบัติให้มากที่สุด โดยครูเป็นเพียงผู้คอยชี้แนะ ส่งเสริมหรือกระตุ้นให้กิจกรรมที่ผู้เรียนดำเนินการไปตามความมุ่งหมาย

2. เป็นแผนการสอนหรือแผนการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเป็นผู้ค้นพบคำตอบหรือทำให้สำเร็จด้วยตนเอง โดยครูพยายามลดบทบาทจากผู้ออกคำตอบ มาเป็นผู้คอยกระตุ้นด้วยคำถามหรือปัญหาให้ผู้เรียนคิดแก้หรือหาแนวทางไปสู่ความสำเร็จในการทำกิจกรรมเอง

3. เป็นแผนการสอน หรือแผนการจัดกิจกรรมที่เน้นทักษะกระบวนการ ใช้วัสดุอุปกรณ์ที่สามารถจัดหาในท้องถิ่น หลีกเลี่ยงการใช้วัสดุอุปกรณ์สำเร็จรูปราคาสูง

ลักษณะของแผนการจัดกิจกรรม จะช่วยให้การเรียนการสอนประสบผลสำเร็จได้ดี ผู้สอนจึงควรทราบถึง ลักษณะของแผนการจัดกิจกรรมที่ดี ซึ่งมีดังนี้

1. นำไปสอนได้จริงและมีประสิทธิภาพ
2. เขียนอย่างถูกต้องตามหลักวิชา เหมาะสมกับผู้เรียนและเวลาที่กำหนด
3. มีความกระชับชัดเจน ทำให้ผู้อ่านเข้าใจง่าย และเข้าใจตรงกัน
4. มีรายละเอียดมากพอที่จะทำให้ผู้อ่านสามารถนำไปใช้สอนได้
5. ทุกหัวข้อในแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หรือแผนการสอนมีความสอดคล้องสัมพันธ์กัน

โดยสรุปก็คือ แผนการจัดกิจกรรมที่ดีนั้น จะต้องเป็นแผนการจัดกิจกรรมที่ให้แนวทางการสอนแก่ผู้สอน โดยจะต้องให้ครูผู้สอนได้จัดทำขึ้นเอง มีความชัดเจนทั้งด้านจุดประสงค์การสอน เนื้อหา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จะต้องเป็นกิจกรรม ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การใช้สื่อการสอนและการวัดผลประเมินผล ควรเป็นกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนได้ปฏิบัติ ได้คิด ได้ทำ ได้แก้ปัญหา และได้เกิดทักษะกระบวนการ นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

4. ประโยชน์ของแผนการจัดกิจกรรม

สุพิน บุญชูวงศ์ (2549 : 151) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของแผนการจัดกิจกรรมหรือแผนการสอนไว้ดังนี้

1. ช่วยให้ครูสามารถดำเนินงานในการเรียนการสอนได้ตรงตามหลักสูตร
2. ช่วยให้ครูดำเนินการสอนได้ผลดีมีประสิทธิภาพสูงและมีความชำนาญการสอนช่วยให้ครูมีเวลามากพอในการจัดหา และจัดสื่อการเรียนการสอนไว้ให้พร้อม สำหรับสอน
3. ช่วยให้ครูสามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกิจกรรมให้เหมาะสมกับเด็ก

วัฒนาพร ระเบียบทฤษฏี (2552 : 2) กล่าวว่า การจัดทำแผนการจัดกิจกรรมจะก่อให้เกิดประโยชน์ดังต่อไปนี้

1. ก่อให้เกิดการวางแผนและการเตรียมการล่วงหน้าเป็นการนำเทคนิควิธีการสอน การเรียนรู้ สื่อเทคโนโลยีและจิตวิทยาการเรียนการสอนมาผสมผสานประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมด้านต่าง ๆ

2. ส่งเสริมให้ครูผู้สอนค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร เทคนิคการเรียนการสอน การเลือกใช้สื่อ การวัดผลและประเมินผล ตลอดจนประเด็นต่าง ๆ ที่จำเป็น

3. เป็นคู่มือการสอนสำหรับครูผู้สอนและครูที่สอนแทนนำไปใช้ปฏิบัติการสอนได้อย่างมั่นใจ

4. เป็นหลักฐานแสดงข้อมูลด้านการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนต่อไป

5. เป็นหลักฐานแสดงความเชี่ยวชาญของครูผู้สอนซึ่งสามารถนำไปเสนอเป็นผลงานทางวิชาการได้

แผนการจัดกิจกรรมมีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อครูผู้สอนและผู้เรียนหลายประการดังนี้ (สถาบันพัฒนาความก้าวหน้า. 2552 : 70)

1. เป็นการเตรียมความพร้อมของการจัดการเรียนรู้ไว้ล่วงหน้า ซึ่งจะทำให้มีทิศทางการเรียนที่ชัดเจนและส่งผลดีต่อประสิทธิภาพของการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี

2. ช่วยให้ผู้สอนเลือกเทคนิควิธีการสอนที่ดี สื่อ การวัดผลประเมินผลตรงจุดประสงค์ การเรียนรู้ที่ได้กำหนดไว้และสอดคล้องกับจุดหมายของหลักสูตร

3. ทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความสะดวกสบาย และดำเนินการไปได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ สะดวกต่อผู้มาสอนแทนกรณีที่ครูผู้สอนประจำวิชาไม่สามารถมาทำการสอนได้ ใช้เป็นหลักฐานแสดงการเรียนรู้เชิงประจักษ์ หากมีข้อบกพร่องสามารถปรับปรุงแก้ไขได้ง่าย

4. เป็นเอกสารหลักฐานสำคัญในการแสดงความชำนาญการหรือความเชี่ยวชาญของครูผู้สอน หรือหลักฐานอ้างอิง เพื่อขอปรับปรุงวิทยฐานะหรือส่งผลงานเข้าประกวดเป็นครูดีเด่น ครูแกนนำครูแห่งชาติหรือใช้เป็นหลักฐานแสดงเป็นผลงานเพื่อการประเมินพิจารณาความดีความชอบ

โดยสรุปก็คือ ประโยชน์ของแผนการจัดกิจกรรม ทำให้เกิดการวางแผนและการเตรียมการล่วงหน้า ส่งเสริมให้ครูผู้สอนค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร เทคนิคการ

เรียนการสอน เป็นคู่มือการสอนสำหรับครูผู้สอนและครูที่สอนแทนนำไปใช้ปฏิบัติการสอนได้อย่างมั่นใจ เป็นหลักฐานแสดงข้อมูลด้านการเรียนการสอน ความเชี่ยวชาญของครูผู้สอนซึ่งสามารถนำไปเสนอเป็นผลงานทางวิชาการได้

5. องค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรม

อากรณ ใจเที่ยง (2550 : 203-204) กล่าวถึงองค์ประกอบของแผนการสอนหรือแผนการจัดกิจกรรม เกิดขึ้นจากความพยายามตอบคำถามดังต่อไปนี้

1. สอนอะไร (หน่วย หัวเรื่อง ความคิดรวบยอด หรือสาระสำคัญ)
2. เพื่อจุดประสงค์อะไร (จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม)
3. ด้วยสาระอะไร (โครงร่างเนื้อหา)
4. ใช้วิธีการใด (กิจกรรมการเรียนการสอน)
5. ใช้เครื่องมืออะไร (สื่อการเรียนการสอน)
6. ทราบได้อย่างไรว่าประสบความสำเร็จหรือไม่ (วัดผลประเมินผล)

เพื่อตอบปัญหาดังกล่าว จึงกำหนดให้แผนการสอนมีองค์ประกอบดังนี้

1. วิชา หน่วยที่สอน และสาระสำคัญ (ความคิดรวบยอด) ของเรื่อง
2. จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม
3. เนื้อหาสาระ
4. กิจกรรมการเรียนการสอน
5. สื่อการเรียนการสอน
6. วัดผลประเมินผล
7. การวัดผลประเมินผล

แผนการจัดกิจกรรมประกอบด้วยมาตรฐานการเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ กระบวนการวัดประเมินผล แหล่งเรียนรู้ และหมายเหตุ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552 : 23)

6. ขั้นตอนการจัดทำแผนการจัดกิจกรรม

ในการจัดทำแผนการจัดกิจกรรมผู้สอนควรมีอิสระในการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งมีหลายรูปแบบ และควรเลือกรูปแบบที่เห็นว่าสะดวกต่อการนำไปใช้สรุปขั้นตอนในการจัดทำแผนการจัดกิจกรรมดังนี้ (กรมวิชาการ, 2552 : 22-23)

6.1 เลือกรูปแบบแผนการจัดกิจกรรม โดยนำหน่วยการเรียนรู้ที่กำหนดไว้มาพิจารณาจัดทำแผนการจัดกิจกรรม

6.2 ตั้งชื่อแผนการจัดกิจกรรม ตามสาระการเรียนรู้

6.3 กำหนดเวลา าระบุนระดับชั้น

6.4 วิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ปลายปี หรือรายภาค ที่เลือกไว้เขียน

จุดประสงค์การเรียนรู้รายวิชา โดยยึดหลักการเขียนจุดประสงค์การเรียนรู้ของ Morris. (1988) ที่ว่าจุดประสงค์การเรียนรู้ต้อง

6.4.1 บรรยายจุดหมายปลายทางไม่ใช่วิธีการ

6.4.2 สะท้อนถึงระดับต่าง ๆ ของทักษะที่เกิด

6.4.3 ใช้คำกริยาที่เป็นรูปธรรม และใช้องค์ประกอบ 3 ส่วน ตามแนวของ Mager. (1970 : 144-146) คือ พฤติกรรม สถานการณ์ หรือเงื่อนไขและเกณฑ์

6.5 เลือกจุดประสงค์การเรียนรู้ที่วิเคราะห์ไว้แล้ว เฉพาะข้อที่สัมพันธ์กับสาระการเรียนรู้กำหนดเป็นจุดประสงค์การเรียนรู้ หรือจุดประสงค์ปลายทางตามธรรมชาติของวิชา

6.6 วิเคราะห์สาระการเรียนรู้เป็นรายละเอียดสำหรับนำไปจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้จะเป็นเนื้อหาใหม่ของมวลเนื้อหาที่กำหนดไว้ที่จำเป็นต้องสอน

6.7 กำหนดจุดประสงค์นำทางตามลำดับความยากง่ายของเนื้อหานั้น

6.8 เลือกกิจกรรมและเทคนิคการสอนที่เหมาะสม

6.9 เลือกสื่ออุปกรณ์ใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ที่เลือกมา เช่น รูปภาพ บัตรคำ วัสดุทัศน

6.10 จัดลำดับขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงธรรมชาติวิชาตามจุดประสงค์นำทาง

6.11 กำหนดการวัดผล โดยระบุวิธีการประเมินผลการเรียนรู้ทั้งที่เกิดระหว่างเรียนตามจุดประสงค์นำทาง และเกิดหลังการเรียนการสอนเมื่อจบแผนการจัดกิจกรรม โดยใช้การวัดหลายรูปแบบ ตามความเหมาะสมเช่น ปฏิบัติจริง ทดสอบความรู้ ทำงานกลุ่ม

7. ขั้นตอนการเขียนแผนการจัดกิจกรรม

7.1 ศึกษาหลักสูตร ต้องศึกษาหลักสูตรอย่างกว้างขวางและคิดถึงในวิชาและรายวิชาที่สอนเช่น ศึกษาโครงสร้างของวิชา สื่อการเรียนการสอน คำอธิบายรายวิชา เป็นต้น

7.2 วิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา เวลา กิจกรรม วิเคราะห์ได้จากคำอธิบายรายวิชา โดยให้สัมพันธ์กับจุดประสงค์ของรายวิชาและจุดประสงค์ของหลักสูตร

7.3 หาวิธีสอน กลวิธีจะต้องสอดคล้องกับหลักสูตร โดยทักษะกระบวนการ และทักษะการเรียนรู้ต่าง ๆ ตลอดทั้งประสบการณ์ระหว่างประสบการณ์และจินตนาการของผู้สอน

เองคงจะไม่มีวิธีสอนใดที่ดีที่สุด แต่วิธีการสอนที่เหมาะสมสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้มากที่สุด จะต้องยึดหลักให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติให้ค้นพบคำตอบด้วยตนเอง ให้รู้จักการวางแผนและฝึกทักษะเป็นกลุ่มและรายบุคคลเพื่อให้นักเรียนได้เป็นผู้คิดเป็น ทำเป็น และมีช่องทางการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

7.4 จัดทำสื่อการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอนจะต้องสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอนซึ่งอาจจะเป็นสื่อที่ใช้อยู่แล้ว หรือสื่อที่คิดขึ้นใหม่ก็ได้ แต่ต้องให้เหมาะสมและต้องสอดคล้องกับเนื้อหาด้วย

7.5 จัดทำเครื่องมือวัดผลประเมินผลเครื่องมือวัดผลประเมินผลให้สอดคล้องกับหลักสูตร โดยเครื่องมือหนึ่งจะต้องวัดผล ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนในด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะนิสัย ตลอดจนครอบคลุมถึงกระบวนการวางแผนของนักเรียน ทั้งจากสถานการณ์จริง และสถานการณ์จำลองด้วย

7.6 กำหนดโครงสร้างสำหรับ 1 รายวิชา การกำหนดโครงสร้างสำหรับ 1 รายวิชาสามารถปฏิบัติได้ 2 ลักษณะกล่าวคือ โครงสร้างอย่างสังเขปและโครงสร้างอย่างละเอียด โครงสร้างอย่างละเอียดเป็นการวางโครงสร้างโดยสัมพันธ์กับจุดประสงค์การเรียนรู้เนื้อหาเวลา กระบวนการสื่อการเรียนการสอนการวัดผลประเมินผลให้เป็นภาพรวมตลอดใน 1 รายวิชาส่วนโครงสร้างอย่างสังเขปเป็นการวางโครงสร้างโดยสัมพันธ์กับจุดประสงค์การเรียนรู้เนื้อหาและเวลาเพื่อให้เห็นภาพรวมทั้งหมดในรายวิชา

7.7 เขียนแผนการสอนขยายเวลาจาก โครงสร้างเป็นการเขียนแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่จะนำไปใช้ในแต่ละคาบ ต่อ ชั่วโมงอย่างละเอียดและปฏิบัติได้จริงทั้งนี้โดยมีส่วนประกอบในแผนการเรียนรู้ที่จะช่วยให้การดำเนินการสอนและบรรลุเป้าหมายตามจุดประสงค์การเรียนรู้ซึ่งมีมากมายหลากหลายแตกต่างกันไป

8. การหาประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรม

การหาประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรม หมายถึง การนำแผนการจัดกิจกรรมไปทดลองใช้ (Try Out) คือนำไปทดลองใช้ตามขั้นตอนที่กำหนดไว้แล้วนำผลมาปรับปรุงแก้ไข และนำไปทดลองจริง (Trial Run) เพื่อให้ได้ประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, สมเชาว์ เนตรประเสริฐ และสุดา สินสกุล, 2552 : 134-143)

8.1 การกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพ

เกณฑ์ประสิทธิภาพ หมายถึง ระดับประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมที่จะช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ หากแผนการจัดกิจกรรมมีประสิทธิภาพถึงระดับแล้ว แผนการจัด

กิจกรรมนั้นมีคุณค่าที่จะนำไปจัดกิจกรรมให้เด็ก เกณฑ์ประสิทธิภาพมีหลายเกณฑ์ เช่น 75/75, 80/80, 85/85, 90/90 จากการทดลองพบว่า เกณฑ์ที่เหมาะสมสำหรับวิชาที่ใช้ความรู้ความจำ คือ 85 วิชาทักษะ คือ 80 (ชัยยงค์ พรหมวงศ์. 2552 : 67)

8.2 การหาประสิทธิภาพ

ขั้นตอนการนำแผนการจัดกิจกรรมไปหาประสิทธิภาพ มีดังนี้

8.2.1 ทดลองกลุ่มที่ไม่เข้ากลุ่มตัวอย่าง ทั้งกับเด็กอ่อน ปานกลางและเก่งนำผลที่ได้คำนวณหาประสิทธิภาพ เสร็จแล้วปรับปรุงให้ดีขึ้น ปกติคะแนนที่ได้จากการทดลองนี้จะมีค่าต่ำกว่าเกณฑ์มาก

8.2.2 ทดลองสนาม คือ ทดลองกับผู้เรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างนักเรียน 40 ถึง 100 คน นำผลทดลองที่ได้คำนวณหาประสิทธิภาพแล้วปรับปรุงให้สมบูรณ์อีกครั้ง ผลลัพธ์ที่ได้ควรใกล้เคียงกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ หากต่ำกว่าไม่เกินร้อยละ 2.5 ก็ยอมรับ แต่ถ้าหากต่างกันมาก ต้องปรับปรุงแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ได้ประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ต่อไป

โดยสรุปแผนการจัดกิจกรรมเป็นการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ล่วงหน้าเป็นลายลักษณ์อักษร เป็นการเตรียมการสอนอย่างเป็นระบบ โดยกำหนดสาระสำคัญ จุดประสงค์เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งการใช้สื่อและการวัดผลประเมินผล แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ต้องนำไปทดลองใช้ตามขั้นตอนที่กำหนดไว้แล้วนำผลมาปรับปรุงแก้ไข และนำไปทดลองจริงเพื่อให้ได้ประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด

9. แผนการจัดกิจกรรมกิจกรรมการเล่นของเด็กไทย

การสร้างแผนการจัดกิจกรรมการพัฒนาความพร้อมด้านสังคม โดยใช้กิจกรรมการเล่นของเด็กไทย ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ผู้ศึกษามีลำดับขั้นตอนในการสร้างแผนการจัดกิจกรรมกิจกรรมการเล่นของเด็กไทย เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา ดังนี้

9.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์กิจกรรมการเล่นของเด็กไทย ตามหน่วยการเรียนรู้ในแผนการจัดกิจกรรม ชั้นอนุบาลปีที่ 2 แต่ละประเภทจากเอกสาร คู่มือครู เกี่ยวกับการเล่นของเด็กไทย ของชัย เรืองศิลป์ (2549 : 54) การเล่นของเด็กไทย ของ วิเชียร เกษประทุม (2550 : 60) และเกมเบ็ดเตล็ด ของมงคล แผลงสาเคน (2552 : 4) เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างกิจกรรมการเล่นของเด็กไทยเพื่อใช้ในการส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสังคม แล้วคัดเลือกการเล่นกิจกรรมการเล่นของเด็กไทย 15 กิจกรรมโดยการกำหนดเกณฑ์ที่เหมาะสมกับเด็กไทย 3 ประการ คือ การเล่นที่เด็กนิยมเล่น การเล่นที่ส่งเสริมพฤติกรรมทางด้านสังคม และการเล่นที่ไม่เป็นอันตรายต่อเด็ก

9.2 ศึกษา วิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ของกระทรวงศึกษาธิการ และคู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 (กรมวิชาการ. 2551 : 38) แนวทางการนำหลักสูตรสถานศึกษาระดับปฐมวัยสู่แผนการจัดกิจกรรม (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2551 : 52) เพื่อเลือกเนื้อหา กิจกรรม นำมาจัดทำกิจกรรมการเล่นของเด็กไทย ชั้นอนุบาลปีที่ 2

9.3 กำหนดโครงสร้างและเนื้อหาที่จะนำไปสร้างแผนการจัดกิจกรรมกิจกรรมการเล่นของเด็กไทยจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และอินเทอร์เน็ต โดยมีการกำหนดหน่วยการเรียนรู้และเนื้อหา ดังนี้

9.3.1 เรื่อง ดึงชิงหลัก

9.3.2 เรื่อง เสือข้ามห้วย

9.3.3 เรื่อง งูกินหาง

9.3.4 เรื่อง แก้อัคนตรี

9.3.5 เรื่อง เดินกะลา

9.3.6 เรื่อง ม้าก้านกล้วย

9.3.7 เรื่อง ข้าวหลามตัด

9.3.8 เรื่อง วังเปรี้ยว

9.3.9 เรื่อง กระโดดเชือก

9.3.10 เรื่อง ตีจับ

9.3.11 เรื่อง ปิดตาหากัน

9.3.12 เรื่อง มอญซ่อนผ้า

9.3.13 เรื่อง ริริข้าวสาร

9.3.14 เรื่อง ปูขาก

9.3.15 เรื่อง ชักกะเย่อ

9.4 การสร้างองค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมกิจกรรมการเล่นของเด็กไทยตามโครงสร้าง วัตถุประสงค์และเนื้อหาที่กำหนดไว้ และดำเนินการเขียนแผนการจัดกิจกรรมตามแนวการจัดกิจกรรมเรียนรู้โดยใช้การจัดประสบการณ์กิจกรรมการเล่นของเด็กไทยที่กำหนดไว้ จำนวน 15 แผน โดยมีองค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมที่สำคัญ ดังนี้

9.4.1 ชื่อแผนการจัดกิจกรรม

9.4.2 สาระสำคัญ

9.4.3 จุดประสงค์ และผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

9.4.4 สารการเรียนรู้ (สาระที่ควรเรียนรู้ ประสพการณ์สำคัญ)

9.4.5 วิธีดำเนินการจัดกิจกรรม (ขั้นเตรียม ขั้นนำ ขั้นสอน วิธีเล่น ขั้นสรุป)

9.4.6 สื่อและแหล่งการเรียนรู้

9.4.7 การวัดและประเมินผล

1) วิธีการวัดและประเมินผล เกณฑ์การประเมิน

2) เครื่องมือในการวัด แบบสังเกตพฤติกรรม

โดยใช้เวลาในการจัดกิจกรรมแต่ละ 30 นาที โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นนำ (5 นาที)

1. นำเข้าสู่กิจกรรมโดยครูให้เด็กเคลื่อนไหวร่างกายทุกส่วนอย่างอิสระตามจินตนาการ (อบอุ่นร่างกาย)

2. ครูแนะนำ อธิบายวิธีการเล่นและสาธิตการทำกิจกรรมการเล่นให้เด็กเข้าใจ

3. แจกข้อตกลงเบื้องต้นให้เด็กทุกคนทราบ

4. เด็กวางแผนในการเล่นร่วมกันกับเพื่อน โดยมีครูคอยให้คำแนะนำ และชี้แนะใกล้ ๆ เด็ก

ขั้นดำเนินกิจกรรม (20 นาที)

1. เด็กเล่นเป็นกลุ่มในการทำกิจกรรมการเล่นกลางแจ้งโดยใช้กิจกรรมการเล่นของเด็กไทย

2. ขั้นทำกิจกรรมร่วมกัน ให้เด็กลงมือทำกิจกรรมร่วมกับสมาชิกในกลุ่มตามที่ได้วางแผนโดยเด็ก ๆ สามารถปรึกษาและร่วมมือกันการเล่นภายในกลุ่ม

3. หมดเวลาให้ช่วยกันเก็บอุปกรณ์ให้เรียบร้อย

ขั้นสรุป (5 นาที)

1. เด็กออกมาแสดงความรู้สึกเกี่ยวกับการเล่นกลางแจ้งโดยใช้กิจกรรมการเล่นของเด็กไทยในด้านความร่วมมือ ความเห็นอกเห็นใจ การช่วยเหลือและแบ่งปัน

2. เด็กและครูร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับการปฏิบัติตนในด้านของความร่วมมือ ความเห็นอกเห็นใจ การช่วยเหลือและแบ่งปัน

พฤติกรรมการณ์เรียนรู้

1. ความหมายของคำว่า พฤติกรรม

มีผู้ให้ความหมายคำว่า “พฤติกรรม” (Behavior) ไว้มาก ที่น่าสนใจ เช่น Wade and Tavris. (1999 : 245) อธิบายว่า พฤติกรรมคือการกระทำของคนเราที่สังเกตได้ Zimbardo and Gerrig. (1999 : 3) อธิบายว่า พฤติกรรมเป็นการกระทำของบุคคลเพื่อปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่สังเกตได้ Lahey. (2001 : 5) กล่าวว่า พฤติกรรมเป็นการประพฤติปฏิบัติของบุคคลที่สามารถสังเกตได้ จากความหมายและคำอธิบายที่อ้างถึงไว้ อาจกล่าวได้ว่า พฤติกรรมคือการกระทำ ของบุคคลในทุกลักษณะ ทั้งที่เป็น โดยธรรมชาติทางสรีระและที่จิตใจ กระทำ ซึ่งอาจจะรู้ตัวหรือไม่รู้ตัว และ เป็นการกระทำที่สังเกตได้โดยอาจใช้ประสาทสัมผัส ธรรมดาหรือใช้เครื่องมือช่วยการสังเกต

กรองไค อุณหุต (2549 : 1-1) กล่าวว่า พฤติกรรมหมายถึง การกระทำ การแสดงออก อากัปกริยา รวมถึงลักษณะสีหน้าท่าทางซึ่งบ่งบอกถึงความรู้สึกภายใน ความชอบหรือไม่ชอบของบุคคล ตัวอย่างของพฤติกรรม เช่น การพูด การอธิบาย การยื่น การแสดงออกทางสีหน้า จังหวะการพูด ความดังของเสียง เป็นต้น

สรุปได้ว่าพฤติกรรม หมายถึงการกระทำ การแสดงออก อากัปกริยา รวมถึง ลักษณะสีหน้าท่าทางซึ่งบ่งบอกถึงความรู้สึกภายใน ความชอบหรือไม่ชอบของบุคคล ตัวอย่างของพฤติกรรม เช่น การพูด การอธิบาย การเอื้อย การยื่น การแสดงออกทางสีหน้า จังหวะการพูด ความดังของเสียง เป็นต้น

การเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญและจำเป็นในการดำรงชีวิต สิ่งมีชีวิตไม่ว่ามนุษย์หรือสัตว์เริ่มเรียนรู้ตั้งแต่แรกเกิดจนตาย สำหรับมนุษย์การเรียนรู้เป็นสิ่งที่ช่วยพัฒนา ความหมายของการเรียนรู้ นักจิตวิทยาหลายท่านให้ความหมายของการเรียนรู้ไว้ เช่น Kimble. (1964) การเรียนรู้ เป็นการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างถาวรในพฤติกรรม อันเป็นผลมาจากการฝึกที่ได้รับการเสริมแรง Hilgard and Bower. (1981) การเรียนรู้ เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม อันเป็นผลมาจากประสบการณ์และการฝึก ทั้งนี้ไม่รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมที่เกิดจากการตอบสนองตามสัญชาตญาณ ฤทธิ์ของยา หรือสารเคมี หรือปฏิกิริยาสะท้อนตามธรรมชาติของมนุษย์

องค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้ Dallard and Miller. (1983) เสนอว่าการเรียนรู้มีองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ คือ

1. แรงขับ (Drive) เป็นความต้องการที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคล เป็นความพร้อมที่จะเรียนรู้ของบุคคลทั้งสอง ระบบประสาทสัมผัสและกล้ามเนื้อ แรงขับและความพร้อมเหล่านี้จะก่อให้เกิดปฏิกิริยา หรือพฤติกรรมที่จะชักนำไปสู่การเรียนรู้ต่อไป

2. สิ่งเร้า (Stimulus) เป็นสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นตัวการที่ทำให้บุคคลมีปฏิกิริยา หรือพฤติกรรมตอบสนองออกมา ในสภาพการเรียนการสอน สิ่งเร้าจะหมายถึงครู กิจกรรมการสอน และอุปกรณ์การสอนต่าง ๆ ที่ครูนำมาใช้

3. การตอบสนอง (Response) เป็นปฏิกิริยา หรือพฤติกรรมต่าง ๆ ที่แสดงออกมาเมื่อบุคคลได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้า ทั้งส่วนที่สังเกตเห็นได้และส่วนที่ไม่สามารถสังเกตเห็นได้ เช่น การเคลื่อนไหว ท่าทาง คำพูด การคิด การรับรู้ ความสนใจ และความรู้สึก เป็นต้น

4. การเสริมแรง (Reinforcement) เป็นการให้สิ่งที่มีอิทธิพลต่อบุคคลอันมีผลในการเพิ่มพลังให้เกิดการเชื่อมโยง ระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองเพิ่มขึ้น การเสริมแรงมีทั้งทางบวกและทางลบ ซึ่งมีผลต่อการเรียนรู้ของบุคคลเป็นอันมาก ธรรมชาติของการเรียนรู้ การเรียนรู้มีลักษณะสำคัญดังต่อไปนี้

4.1 การเรียนรู้เป็นกระบวนการ การเกิดการเรียนรู้ของบุคคลจะมีกระบวนการของการเรียนรู้จากการไม่รู้ไปสู่การเรียนรู้ 5 ขั้นตอน คือ

4.1.1 มีสิ่งเร้ามากกระตุ้นบุคคล

4.1.2 บุคคลสัมผัสสิ่งเร้าด้วยประสาททั้ง 5

4.1.3 บุคคลแปลความหมายหรือรับรู้สิ่งเร้า

4.1.4 บุคคลมีปฏิกิริยาตอบสนองอย่างใดอย่างหนึ่งต่อสิ่งเร้าตามที่รับรู้

4.1.5 บุคคลประเมินผลที่เกิดจากการตอบสนองต่อสิ่งเร้า

2. พฤติกรรมที่ต้องการที่เกิดจากการเรียนรู้

พฤติกรรมการเรียนรู้ที่ต้องการจากผู้เรียนนั้นอาจแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะคือ 1) ต้องการให้ผู้เรียนคิดแก้ปัญหาได้ (มี Intellectual Skills) มีความเฉลียวฉลาดเพิ่มขึ้น 2) ต้องการให้ผู้เรียนทำงานได้โดยให้กล้ามเนื้อหรือประสาทสัมผัส ไม่ว่าจะเป็นการมอง การชิม การดม การฟัง หรือสัมผัสร่วมด้วย และ 3) ต้องการให้ผู้เรียนมีกิจนิสัยที่ดีในการทำงาน มีความตระหนักรับผิดชอบต่อหน้าที่ เป็นคนตรงต่อเวลา ซื่อสัตย์สุจริต เป็นพลเมืองดีในสังคม

2.1 ลักษณะพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้

2.1.1 ความสามารถทางสติปัญญา (Intellectual Skills)

ความสามารถทางสติปัญญา คือ ความสามารถในการใช้ความรู้ (Knowledge) ที่มีอยู่ในสมองไปคิดปัญหาต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงลงไป เนื่องจากคนเราแต่ละคน มีความรู้ไม่เท่ากัน ทั้งประสบการณ์ในการแก้ปัญหา ก็ไม่เท่ากัน จึงเป็นผลให้ความสามารถทางสติปัญญาของคนเราแตกต่างกัน ไปด้วยอย่างไรก็ดี เป็นหน้าที่ของครูที่จะให้ Information (ข้อมูลข่าวสารทั่วไปภายนอกตัวผู้เรียน) อย่างเป็นระบบ ตามหลักของการให้เนื้อหา คือ ต้องมีการแยกย่อยและจัดเรียงลำดับเนื้อหาตามสมควร โดยคำนึงถึงปริมาณที่เหมาะสมในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง ที่ซึ่งผู้เรียนจะสามารถจดจำและเข้าใจ ได้มากที่สุด

2.1.2 ความสามารถทางทักษะกล้ามเนื้อ (Physical or Motor Skills)

ความสามารถทางทักษะกล้ามเนื้อหมายถึง การใช้กล้ามเนื้อทำงาน ร่วมกับเครื่องมือหรืออุปกรณ์ตามลักษณะที่ควรจะเป็นแล้ว ได้ชิ้นงานหรือผลงานที่ถูกต้อง ภายในเวลาที่เหมาะสม จำนวนครั้งในการฝึก รวมถึงความถี่ในการใช้ทักษะ ส่งผลต่อความชำนาญและความคงอยู่ของทักษะฝีมือนั้นด้วย กล่าวคือการฝึกบ่อยทำบ่อยส่งผลให้เกิดทักษะ ความชำนาญได้มากและการใช้ทักษะเหล่านั้นบ่อย ๆ จะเป็นการเสริมความคงทนและให้เกิดความชำนาญเพิ่มมากขึ้น

2.1.3 ลักษณะกิจนิสัยในการทำงาน (Work Habit)

กิจนิสัยของบุคคลในการทำงาน (Work Habit) เป็นการสะท้อนออกจากภาวะจิตใจที่พร้อมจะแสดงให้เห็นถึงความตระหนัก ความรับผิดชอบ ความเอาใจใส่ ฯลฯ ในภาวะและเหตุการณ์ต่าง ๆ การให้เนื้อหา (Information) ในเรื่องกิจนิสัยมิได้เป็นการสร้างกิจนิสัยโดยตรง แต่เป็นการสร้างความรู้เ็นข้อมูลในการเปรียบเทียบว่าสิ่งนั้นควรหรือไม่ควรปฏิบัติ ควรกระทำหรือไม่ควรที่จะละเว้น ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในด้านนี้ จะต้องมีสิ่งแวดล้อม และสถานการณ์ที่เอื้ออำนวยในสิ่งที่ต้องการจะให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน เช่น ถ้าต้องการไม่ให้ผู้เรียนเข้าทำงานสาย ครูผู้สอนก็ต้องไม่สาย เป็นต้น

2.2 ระดับของพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้

2.2.1 ระดับของความสามารถทางสติปัญญา

ระดับความสามารถทางสติปัญญา คือ ความสามารถในการนำความรู้ที่มีอยู่ในสมองไปแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงลงไป แบ่งออกได้เป็น 3 ระดับ คือ

1) **ขั้นฟื้นความรู้** เป็นการใช้ความรู้เก่าที่มีอยู่ (หรือความรู้เดิม) โดยการลอกเลียน (Cramming) ไปแก้ปัญหามือใหม่ที่เคยได้มีประสบการณ์มาแล้ว หากแก้ปัญหานั้นได้ ถือว่ามีความสามารถในระดับฟื้นคืนความรู้ (Recalled Knowledge)

2) **ขั้นประยุกต์ความรู้** เป็นการใช้ความรู้ที่มีอยู่ในสมองไปแก้ปัญหามือใหม่ ซึ่งไม่เคยมีประสบการณ์มาก่อน แต่ลักษณะการแก้ปัญหาดังกล่าวยังใช้เค้าโครงหรือวิธีการเดิม หากแก้ปัญหาดังกล่าวได้แสดงให้เห็นว่า มีความสามารถทางสติปัญญาในระดับประยุกต์ความรู้ (Applied Knowledge)

3) **ขั้นส่งถ่ายความรู้** เป็นการใช้ความรู้ที่มีอยู่ผสมผสานกันไปกับปัญหาใหม่ในลักษณะใหม่ซึ่งไม่เคยมีประสบการณ์มาก่อน หากแก้ปัญหานั้น ๆ ได้แสดงว่ามีความสามารถทางสติปัญญาในระดับส่งถ่ายความรู้ (Transferred Knowledge)

2.3 ระดับความสามารถทางทักษะกล้ำเนื้อ

ความสามารถทางทักษะกล้ำเนื้อ หมายถึง การใช้กล้ำเนื้อทำงานร่วมกับเครื่องมือหรืออุปกรณ์ตามลักษณะที่ควรจะเป็นแล้ว ได้ชิ้นงานหรือผลงานที่ถูกต้อง ในเวลาที่เหมาะสม แบ่งออกได้เป็น 3 ระดับ

2.3.1 ขั้นเลียนแบบ

2.3.2 ขั้นทำด้วยความถูกต้อง

2.3.3 ขั้นชำนาญหรือขั้นอัตโนมัติ

2.4 ระดับของกิจนิสัยในการทำงาน

กิจนิสัยในการทำงาน (Work Habit) เป็นการแสดงออกของบุคคลถึงความตระหนัก ความรับผิดชอบ ความเอาใจใส่ ฯลฯ ซึ่งเป็นผลทางภาวะจิตใจในการยอมรับและการตอบสนองต่อภาวะและเหตุการณ์ต่าง ๆ แบ่งออกได้เป็น 3 ระดับ คือ

2.4.1 **ขั้นการยอมรับ (Receiving)** เป็นการแสดงออกภายใต้ภาวะซึ่งถูกกำหนดด้วยระเบียบ กฎเกณฑ์ หรือกติกาที่ไม่ได้ฝึฝืนแต่อาจไม่ได้เกิดจากจิตใจที่ยอมรับและพร้อมที่จะตอบสนอง เช่น ไม่เดินลัดสนามเมื่อเห็นว่ามีผู้อื่นหรือเพื่อนๆ จ้องมองอยู่ เป็นต้น

2.4.2 **ขั้นตอบสนอง (Response)** เป็นการแสดงออกจากภาวะจิตใจที่เกิดจากการยอมรับและพฤติกรรมที่จะปฏิบัติตาม โดยปราศจากการบังคับขู่脅 ผู้มีกิจนิสัยในระดับนี้จะแสดงออกซึ่งพฤติกรรมนั้น ๆ ไม่ว่าจะต่อหน้าหรือด้านหลัง

2.4.3 **ชั้นลักษณะนิสัย (Internalization)** เป็นการแสดงออกซึ่งลักษณะพฤติกรรมกิริยานิสัยในการทำงานขั้นสูงสุด มีการประพฤติปฏิบัติเป็นประจำเป็นลักษณะนิสัย เห็นได้ว่ามีความศรัทธา มีความเชื่อมั่นในการกระทำหรือการแสดงออก

3. พฤติกรรมการเรียนรู้พุทธิพิสัย จิตพิสัย ทักษะพิสัย

3.1 **พุทธิพิสัย (Cognitive Domain)** เป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวกับสติปัญญา การรู้คิด ความสามารถในการคิดเรื่องราวต่าง ๆ แบ่งได้เป็น 6 ระดับ ดังนี้

3.1.1 **ความรู้ความจำ** เป็นความสามารถในการเก็บรักษาประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้รับรู้ และสามารถระลึกสิ่งนั้นได้เมื่อต้องการ

3.1.2 **ความเข้าใจ** เป็นความสามารถในการจับใจความสำคัญของสาระได้ โดยแสดงออกมาในรูปการแปลความ ตีความ หรือขยายความ

3.1.3 **การนำไปใช้** เป็นความสามารถของผู้เรียนที่สามารถนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหา สถานการณ์ต่าง ๆ ได้ โดยอาศัยความรู้ความจำและความเข้าใจเป็นฐาน

3.1.4 **การวิเคราะห์** เป็นความสามารถของผู้เรียนในการคิด แยกแยะเรื่องราวสิ่งต่าง ๆ ออกเป็นส่วนย่อยหรือองค์ประกอบที่สำคัญได้ และมองเห็นความสัมพันธ์ของส่วนที่เกี่ยวข้องกัน ความสามารถในการวิเคราะห์จะแตกต่างกันไปแล้วแต่ความคิดของแต่ละคน

3.1.5 **การสังเคราะห์** เป็นความสามารถของผู้เรียนในการผสมผสานส่วนย่อย ๆ เข้าด้วยกัน ให้เป็นเรื่องเดียวในลักษณะการจัดเรียงรวบรวมเป็นรูปแบบหรือโครงสร้างใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อน

3.1.6 **การประเมินค่า** เป็นความสามารถของผู้เรียนในการตัดสินคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ ทั้งเนื้อหาและวิธีการที่เกิดขึ้น อาจจะกำหนดขึ้นเองจากความรู้อุปสรรค

1) ลำดับชั้นการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย

1.1) การประเมินค่า

1.2) การสังเคราะห์

1.3) การวิเคราะห์

1.4) การนำไปใช้

1.5) ความเข้าใจ

1.6) ความรู้ และความจำ

3.2 **จิตพิสัย (Affective Domain)** เป็นพฤติกรรมทางด้านจิตใจ เกี่ยวกับค่านิยม ความรู้สึก ความซาบซึ้ง ทศนคติ ความเชื่อ ความสนใจ และคุณธรรม พฤติกรรมของผู้เรียนจะ

ไม่เกิดขึ้นทันที การจัดการเรียนการสอนจึงต้องใช้วิธีปลูกฝังและสอดแทรกสิ่งที่ตั้งม
ประกอบด้วย พฤติกรรมย่อย ๆ 5 ระดับ ได้แก่

3.2.1 การรับรู้หรือการยอมรับ

3.2.2 การตอบสนอง

3.2.3 การเกิดค่านิยม

3.2.4 การจัดรวบรวม หรือจัดระเบียบค่านิยม

3.2.5 การสร้างลักษณะนิสัยตามค่านิยมที่ยึดถือ หรือการสร้างคุณลักษณะที่เกิด

จากค่านิยม

1) ลำดับขั้นตอนการเรียนรู้ด้านจิตพิสัย

1.1) การรับรู้

1.2) การตอบสนอง

1.3) การเกิดค่านิยม

1.4) การจัดรวบรวม

1.5) การสร้างลักษณะนิสัยตามค่านิยมที่ยึดถือ

3.3 ทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) เป็นพฤติกรรมการเรียนรู้ที่บอกถึงความ
สามารถในการปฏิบัติงานได้อย่างคล่องแคล่วชำนาญ พฤติกรรมด้านนี้จะเห็นได้จากของการ
ปฏิบัติที่แสดงออกมาให้เห็น โดยมีเวลาและคุณภาพของงานเป็นตัวชี้ระดับของทักษะที่เกิดขึ้น
ว่ามีมากน้อยเพียงใด ประกอบด้วย พฤติกรรมย่อย ๆ 5 ระดับ ดังนี้

3.3.1 การเลียนแบบ เป็นพฤติกรรมที่ผู้เรียนรับรู้หลักการปฏิบัติที่ถูกต้อง หรือ
เป็นการเลือกหาตัวแบบที่สนใจ

3.3.2 กระทำตามแบบ หรือการลงมือกระทำตาม เป็นพฤติกรรมที่ผู้เรียนพยายาม
ฝึกตามแบบที่ตนสนใจและพยายามทำซ้ำเพื่อให้เกิดทักษะตามแบบที่ตนสนใจให้ได้หรือ
สามารถปฏิบัติงานได้ตามข้อแนะนำ

3.3.3 ความถูกต้องตามแบบ หรือการมีความถูกต้องแม่นยำ เป็นพฤติกรรมที่
ผู้เรียนสามารถปฏิบัติงานได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องชี้แนะ พยายามหาความถูกต้องในการ
ปฏิบัติและพัฒนาเป็นรูปแบบของตัวเอง

3.3.4 การกระทำอย่างต่อเนื่อง หรือการกระทำที่มีความต่อเนื่องประสานกัน เป็น
พฤติกรรมที่ผู้เรียนปฏิบัติตามรูปแบบที่ได้ตัดสินใจเลือกเป็นของตนเองและจะปฏิบัติตามรูปแบบนั้น
อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ จนสามารถปฏิบัติงานได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้อง และคล่องแคล่ว

3.3.5 การทำงานเคยชิน และเป็นไปตามธรรมชาติ เป็นพฤติกรรมที่ผู้เรียนสามารถปฏิบัติสิ่งนั้น ๆ ได้คล่องแคล่วว่องไว โดยอัตโนมัติ ดูเป็นไปอย่างธรรมชาติไม่ขัดเงิน

- 1) ลำดับขั้นการเรียนรู้ด้านทักษะพิสัย
 - 1.1) การเลียนแบบ
 - 1.2) การกระทำตามแบบ
 - 1.3) ความถูกต้องตามแบบ
 - 1.4) การกระทำอย่างต่อเนื่อง
 - 1.5) การทำงานเคยชิน

บริบทของโรงเรียน

โรงเรียนบ้านไร่พวยมิตรภาพที่ 18 ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 บ้านไร่พวย ตำบลตาต้อ กิ่งอำเภอหนองหิน จังหวัดเลย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเลย เขต 2 เป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จัดการศึกษา 3 ระดับ ได้แก่ ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ชั้นละ 1 ห้องเรียน รวม 11 ห้องเรียน มีนักเรียนทั้งหมด 154 คน ชาย 79 คน หญิง 75 คน ผู้บริหาร 1 คน ข้าราชการครู 9 คน ชาย 3 คน หญิง 9 คน พนักงานราชการ 4 คน ชาย - คน หญิง 4 คน สำเร็จการศึกษา ระดับปริญญาตรี 14 คน โรงเรียนมีปัญหาบุคลากรที่สอนไม่ตรงกับวิชาเอก และมีวิชาเอกที่ขาดแคลน เช่น คอมพิวเตอร์ คณิต และนาฏศิลป์คณิตศาสตร์ ศิลปศึกษา ซึ่งโรงเรียนได้แก้ปัญหาวิชาเอกที่ขาดแคลน โดยได้จัดให้ครูที่มีอยู่ที่พอจะมีศักยภาพในด้านที่ขาดแคลนเหล่านี้ได้มาทำการสอน ครูอาศัยอยู่ในหมู่บ้านในเขตบริการ 2 คน เดินทางไปกลับ 12 คน ลูกจ้างชั่วคราว (ตำแหน่งนักการภารโรง) 1 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนบ้านไร่พวยมิตรภาพที่ 18 จำนวน 9 คน เป็นชายจำนวน 7 คน หญิง 2 คน ส่วนมากประกอบอาชีพทางการเกษตร เวลาการมีส่วนร่วมการบริหารจัดการมีค่อนข้างจำกัด เพราะต้องประกอบอาชีพเพื่อหารายได้มาเลี้ยงครอบครัว พื้นที่โรงเรียนมีจำนวนทั้งหมด 25 ไร่ ปรังญาโรงเรียน “วิชาการเด่น เน้นคุณธรรม นำประชาธิปไตย พละนามัยสมบูรณ์” ในการบริหารจัดการ มุ่งเน้นการให้บริการการศึกษาในเขตบริการอย่างทั่วถึง มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน ให้นักเรียนมีความประพฤติดี มีความรู้ความสามารถ มีพละนามัยที่สมบูรณ์ ดำรงชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมอย่างเหมาะสม โรงเรียนบ้านไร่พวยมิตรภาพที่ 18 แบ่งโครงสร้างการ

บริหารงานออกเป็น 4 งาน ตามแนวทางการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล กระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป แต่ละงานแต่งตั้งครูเป็นหัวหน้างาน 1 คน รับผิดชอบตามกรอบภารกิจงานนั้น ๆ มอบหมายให้หัวหน้างานดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ภายในงาน โดยมีครูที่ได้รับแต่งตั้งมาน้อยตามปริมาณของภารกิจ เป็นทีมงานร่วมกันรับผิดชอบ มีหน้าที่นำเสนอขั้นตอนการทำงานต่อผู้บริหาร เพื่อขอความเห็นชอบ และขอสนับสนุนงบประมาณ รายงานเพื่อทราบในระหว่างการปฏิบัติ และเมื่อเสร็จภารกิจสรุปเป็นข้อมูลสารสนเทศในการปรับปรุงแผนกลยุทธ์ของโรงเรียนต่อไป

ด้านงบประมาณส่วนใหญ่ได้รับเงินอุดหนุนรายหัวจากหน่วยงานต้นสังกัด บางส่วนได้จากการจัดกิจกรรมของโรงเรียน จากการบริจาคของชุมชน หน่วยงานเอกชน แต่ไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักเรียน ด้านวัสดุอุปกรณ์ได้รับการจัดสรรจากหน่วยงานต้นสังกัดเล็กน้อย บางครั้งต้องใช้เงินอุดหนุนที่มีชื่อเพิ่มหรือจัดหางบประมาณเอง เช่น คอมพิวเตอร์ที่สอนนักเรียนได้จากการทำผ้าป่าเพื่อพัฒนาการศึกษา จำนวน 10 เครื่อง นักเรียนเรียนรู้คอมพิวเตอร์ตามคาบเวลาเรียน ที่โรงเรียนจัดสอนแต่ละระดับ เรียน 1 คาบ ต่อ สัปดาห์ เฉลี่ย 15 คนต่อ 1 เครื่อง โรงเรียนมีห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ แต่ชำรุดเสื่อมคุณภาพ มีห้องเรียนไม่เพียงพอ จึงมีปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

1. วิสัยทัศน์ของโรงเรียน

ภายในปีการศึกษา 2558 เด็กวัยเรียนอายุ 4 ถึง 15 ปี ในเขตบริการ ได้เข้าเรียนในระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้นจนจบหลักสูตรทุกคน จัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ นักเรียน ครู ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ที่เป็นระบบ ใช้ข้อมูลสารสนเทศที่เป็นปัจจุบัน พัฒนาการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ มีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายในโรงเรียน และชุมชน มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีเทคโนโลยีที่ทันสมัยให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุขและมีความปลอดภัย มีความรู้ความสามารถและสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน มีคุณธรรม จริยธรรม เห็นคุณค่าการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรม ภูมิใจในความเป็นไทย ชุมชนและบุคคลทั่วไปยอมรับว่าเป็นโรงเรียนที่มีคุณภาพและได้มาตรฐาน

2. ภารกิจของโรงเรียน

- 2.1 ส่งเสริมการจัดประสบการณ์แบบเตรียมความพร้อม ให้นักเรียนเกิดการ พัฒนาการทุกด้านอย่างเหมาะสมกับวัย
- 2.2 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบบูรณาการ มีทักษะการสื่อสารสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมใน สาระการเรียนรู้
- 2.3 ดำเนินการจัดการเรียนรู้ คำนึงถึงความแตกต่างของแต่ละคนให้ชุมชนมีส่วนร่วม ตามศักยภาพที่สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้
- 2.4 ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้กระบวนการทำงานอย่างมีขั้นตอน เป็นระบบและ นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้
- 2.5 นำเทคโนโลยีและสื่อการเรียนรู้มาใช้เพื่อพัฒนาผู้เรียน

3. เป้าหมาย

- 3.1 จัดประสบการณ์เตรียมความพร้อมให้นักเรียนระดับปฐมวัยเกิดการพัฒนาทุก ด้านได้เหมาะสมกับวัย ร้อยละ 80
- 3.2 จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยสอดแทรกคุณธรรม และจริยธรรม ใน สาระการเรียนรู้ให้ได้ร้อยละ 80
- 3.3 ดำเนินการจัดกิจกรรมโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คำนึงถึงความแตกต่างของ เด็ก โดยวิจัยและให้ชุมชนมีส่วนร่วมตามศักยภาพที่สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ให้ บรรลุ ร้อยละ 80
- 3.4 ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้กระบวนการทำงานอย่างมีขั้นตอนอธิบายงานอย่างเป็น ระบบ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ร้อยละ 80
- 3.5 นำเทคโนโลยีและสื่อการเรียนรู้มาใช้เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอและต่อ เนื่องให้ได้ร้อยละ 75

การกำหนดจุดหมายหรือมาตรฐานคุณลักษณะอันพึงประสงค์จะกำหนดโดยนำ จุดหมายของหลักสูตรแกนกลาง มากำหนดเป็นจุดหมายของหลักสูตรสถานศึกษาและ โรงเรียน ได้กำหนดมาตรฐานคุณลักษณะอันพึงประสงค์

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัย ได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความพร้อมด้านสังคม โดยใช้กิจกรรมการเล่นของเด็กไทยทั้งในประเทศและต่างประเทศ และสรุปนำเสนอ ดังนี้

1. งานวิจัยในประเทศ

ศิริพร เลิศพันธ์ (2548 : 1-2) ได้ศึกษาผลการพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น ของเด็กปฐมวัย โดยใช้กิจกรรมการเล่นที่บ้านมีความมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบทักษะทางสังคมด้านการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่นของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเล่นที่บ้านกับกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นปกติ และเปรียบเทียบทักษะทางสังคมด้านการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่นของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นที่บ้านที่มีสไตส์การเรียนรู้ที่แตกต่างกันผลการวิจัยปรากฏว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นที่บ้านมีคะแนนทักษะทางสังคมด้านการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่นหลังการทดลองเพิ่มขึ้นจากก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นที่บ้าน คะแนนทักษะทางสังคมด้านการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น มากกว่ากลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นกลางแจ้งตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเด็กที่มีสไตส์การเรียนรู้แบบแอนนาไลติกมีคะแนนทักษะทางสังคมด้านการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่นน้อยกว่ากลุ่มที่มีสไตส์การเรียนรู้แบบ โกลบอลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วารภรณ์ ปานทอง (2548 : 61) ได้ศึกษาผลของการเล่นนิทานคติธรรม ประกอบการเล่นบทบาทสมมุติที่มีต่อพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย ในแต่ละช่วงสัปดาห์ผลการวิจัยปรากฏว่ามีคะแนนเฉลี่ย พฤติกรรมทางสังคม โดยเฉลี่ยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1 และเมื่อวิเคราะห์ การเปลี่ยนแปลงระหว่างช่วงสัปดาห์ พบว่าคะแนนพฤติกรรมทางสังคมโดยเฉลี่ยรวม มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางเพิ่มขึ้น ตลอดตั้งแต่ในช่วงสัปดาห์ที่ 2 ถึงสัปดาห์ที่ 8 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 เมื่อวิเคราะห์คะแนนเฉลี่ย พฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยแยกเป็นรายด้าน ได้แก่ การยอมรับผู้อื่น การช่วยเหลือ และการแบ่งปัน พบว่า คะแนนพฤติกรรมทางสังคมทั้ง 3 ด้าน มีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่สอดคล้องกับการวิเคราะห์คะแนนรวมทั้งหมด โดยคะแนนเฉลี่ยด้านการยอมรับผู้อื่นมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางเพิ่มขึ้น ตลอดตั้งแต่ช่วงสัปดาห์ที่ 4 ถึงสัปดาห์ที่ 8 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ส่วนด้านการช่วยเหลือและด้านการแบ่งปัน มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นตั้งแต่

สัปดาห์ที่ 4 ถึงสัปดาห์ที่ 8 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ยกเว้นบางช่วงสัปดาห์ที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

รักตวรรณ ศิริธำพร (2549 : ก - ข) ได้ศึกษาความสามารถในการรับรู้และเข้าใจทักษะของเด็กปฐมวัยที่ได้รับและไม่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นเพื่อคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางกลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 2 แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง โดยให้กลุ่มทดลองได้รับการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ การเล่นตามมุมและกิจกรรมการเล่นเพื่อการยึดตัวเองเป็นศูนย์กลางผลการวิจัยปรากฏว่าเด็กความสามารถในการรับรู้และเข้าใจทักษะของผู้อื่นสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นเพื่อคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จลณี เหล่าเสถียรกิจ (2549 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมเด็กปฐมวัยโดยใช้นิทานเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้พฤติกรรมสังคมด้านความเอื้อเพื่อผลการวิจัยปรากฏว่าแผนการจัดกิจกรรมเด็กปฐมวัยโดยใช้นิทานเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้พฤติกรรมสังคมด้านความเอื้อเพื่อมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 และศึกษาประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าคือแผนการจัดกิจกรรมโดยใช้นิทาน จำนวน 10 แผน แบบทดสอบผลการเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมด้านความเอื้อเพื่อ แบบปรนัย ชนิด 3 ตัวเลือก จำนวน 10 ข้อ ที่มีค่าความยากตั้งแต่ 0.44-0.79 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อตั้งแต่ 0.31 – 0.73 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับเท่ากับ .78 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานผลพบว่าแผนการจัดกิจกรรมเด็กปฐมวัย โดยใช้นิทานเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคมด้านความเอื้อเพื่อมีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.91/88.18 และมีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 0.7778 ซึ่งแสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าในการเรียนร้อยละ 77.78

ทวีพร ณ นคร (2549 : 65) ได้ศึกษาความสามารถในการสังเกตและการจำแนกของเด็กที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นสรรค์สร้างกลางแจ้งแบบอิสระกับแบบกึ่งชี้แนะของเด็กนักเรียนชายหญิง ชั้นอนุบาลปีที่ 1 โรงเรียนอนุบาลภูเก็ต ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นสรรค์สร้างกลางแจ้งแบบอิสระ มีความสามารถในการสังเกตแตกต่างจากเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นสรรค์สร้างกลางแจ้งแบบกึ่งชี้แนะ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 โดยกลุ่มที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นสรรค์สร้างกลางแจ้งแบบกึ่งชี้แนะมีค่าคะแนนเฉลี่ยของความสามารถในการสังเกต สูงกว่าที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นสรรค์สร้างกลางแจ้งแบบอิสระเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นสรรค์สร้างกลางแจ้งแบบอิสระมีความสามารถในการจำแนกแตกต่างจาก

เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นสรรค์สร้างกลางแจ้งแบบกึ่งชี้แนะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยกลุ่มที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นสรรค์สร้างกลางแจ้งแบบกึ่งชี้แนะ มีค่าคะแนนเฉลี่ยของความสามารถในการจำแนกสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นสรรค์สร้างกลางแจ้งแบบอิสระ

พะอบ โปษะกฤษณะ (2549 : 75) ได้วิจัยเกี่ยวกับการเล่นของเด็กภาคกลาง เป็นการศึกษาโดยการรวบรวมวิธีการเล่นต่าง ๆ ทั้งกลางแจ้งและในร่ม รวมทั้งปริศนาคำทาย และวิเคราะห์ คุณค่าด้านต่าง ๆ ผลการวิจัยปรากฏว่าการเล่นของเด็กไทยมีคุณค่า ช่วยส่งเสริมบุคลิกภาพของเด็กทั้งทางกายจิตใจ ส่งเสริมความเจริญทางสติปัญญา ไหวพริบ ฝึกคาดคะเน เหตุการณ์ การเล่นเกมปริศนา ก็มีส่วนช่วยส่งเสริมพัฒนาการของเด็กในทางความคิด ในการสังเกตการณ์เล่นของเด็กไทยให้คุณค่าทางด้านวัฒนธรรมสังคม และภาษา

จินทนา ดีพึ่งตน (2550 : ก-ข) ศึกษาผลของการจัดประสบการณ์การเล่นพื้นบ้านไทย และการเล่นทั่วไปที่มีต่อทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัย โรงเรียนจิราศาสตร์วิทยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อายุ 4-5 ปี ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ที่มีความสามารถทางด้านสติปัญญาต่างกัน ผลการศึกษาพบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นพื้นบ้านของไทยและการเล่นทั่วไปมีทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์แตกต่างกันโดยสัมพันธ์กับระดับสติปัญญา

ลักกะณา เสนโนฤทธิ (2551 : 64) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงผลการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาที่มีต่อพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยในแต่ละช่วงสัปดาห์ผลการศึกษาพบว่ามีค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมทางสังคม โดยเฉลี่ยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .01$ และเมื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงระหว่างช่วงสัปดาห์พบว่า คะแนนพฤติกรรมทางสังคมโดยเฉลี่ยรวม มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางเพิ่มขึ้นในช่วงสัปดาห์ที่ 1, 4, 8 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .01$ เมื่อวิเคราะห์คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย แยกเป็นรายด้าน ได้แก่ การช่วยเหลือ การแบ่งปัน การยอมรับผู้อื่น โดยค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมทางสังคมด้านการช่วยเหลือมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่เพิ่มขึ้นตั้งแต่ในช่วงสัปดาห์ที่ 1, 4, 8 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .01$ ส่วนด้านการแบ่งปันและการยอมรับ มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่เพิ่มขึ้นตั้งแต่ช่วงสัปดาห์ที่ 1, 4, และ 8 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .01$ ยกเว้นบางช่วงสัปดาห์มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย

บังอร จำปา (2551 : 74) ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมช่วยเหลือของเด็กระดับก่อนประถมศึกษา โดยศึกษากับเด็กอายุ 5 ถึง 6 ปี ชั้นเด็กเล็ก โดยแบ่งเป็นกลุ่มที่ได้รับการจัด

ประสบการณ์การเล่นมุมบ้านแบบเจาะจง กับกลุ่มที่ได้รับประสบการณ์การเล่นมุมบ้านแบบปกติ การเล่นมุมบ้านมีลักษณะเป็นการเล่นสมมติ และใช้แบบทดสอบวัดพฤติกรรมการช่วยเหลือ ซึ่งผู้ศึกษาสร้างขึ้น ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มเด็กที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นมุมบ้านแบบเจาะจงมีพฤติกรรมช่วยเหลือสูงกว่ากลุ่มเด็กที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นมุมบ้านแบบปกติ

สุภาภรณ์ สงนวน (2551 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัย ระหว่างการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านกับการจัดกิจกรรมแบบปกติประกอบไปด้วย แผนการจัดการกิจกรรม แบบสังเกตทักษะทางสังคมมี 6 ด้านคือ การแสดงออกทางอารมณ์ ความไวในการรับรู้อารมณ์ผู้อื่น การควบคุมอารมณ์ตนเอง การแสดงออกทางสังคม ความไวในการรับรู้ทางสังคม การควบคุมทางสังคม ผลการศึกษาพบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านมีทักษะทางสังคมทั้ง 6 ด้านหลังการจัดกิจกรรมสูงขึ้นอยู่ในระดับดีและมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านมีทักษะทางสังคมทั้ง 6 ด้านสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อริสา โสคำภา (2551 : 41-49) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเล่นอิฐป ระกอบการใช้สถานการณ์จำลองในแต่ละช่วงสัปดาห์ผลการศึกษาพบว่าค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมทางสังคมโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ $p < .01$ และเมื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงระหว่างช่วงสัปดาห์พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมทางสังคมมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นตลอดช่วงการทดลองยกเว้นสัปดาห์ที่ 3 เท่านั้นที่มีการเปลี่ยนแปลงลดลงเล็กน้อย เมื่อวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมทางด้านสังคมของเด็กปฐมวัยแยกเป็นรายด้าน พบว่า คะแนนพฤติกรรมทั้ง 3 ด้านมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น ด้านความร่วมมือช่วงสัปดาห์ที่ 1 และสัปดาห์ที่ 2 เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .01$ ด้านการช่วยเหลือมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นในช่วงสัปดาห์ที่ 1, 6, 7 และสัปดาห์ที่ 8 เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ $p < .01$ และด้านการแบ่งปันสัปดาห์ที่ 1, 2 และสัปดาห์ที่ 3 เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .01$ และในช่วงสัปดาห์ที่ 4, 7 และสัปดาห์ที่ 8 เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .05$ ส่วนในช่วงสัปดาห์ที่ 5-6 เปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

เนาวรัตน์ แซ่ฮุ้น (2552 : ก-ข) ศึกษาการพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านของไทยพบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัด

กิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยในแต่ละช่วงสัปดาห์ มีผลต่อพฤติกรรมทางสังคม ก่อน และหลังการจัดกิจกรรมผลการศึกษาพบว่าคะแนนพฤติกรรมโดยรวมเฉลี่ยเท่ากับ 1.53 และ 5.20 คะแนนด้านการช่วยเหลือ เฉลี่ยเท่ากับ 1.50 และ 5.30 ด้านการแบ่งปัน เฉลี่ยเท่ากับ 1.50 และ 5.00 คะแนนด้านการยอมรับผู้อื่น เฉลี่ยเท่ากับ 1.60 และ 5.20 แสดงว่า การจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมทางสังคมสูงขึ้นอย่างชัดเจน

เสนา ปิยฉัตรวิยะ (2552 : บทคัดย่อ) ศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมชอบสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับประสบการณ์การเล่นบลิ๊กกกลางแจ้งเป็นกลุ่มอย่างมีแบบแผนกับเด็กปฐมวัยที่ได้รับประสบการณ์การเล่นบลิ๊กกกลางแจ้งอิสระ กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กอนุบาล 2 อายุ 5 ถึง 6 ปี โดยกลุ่มทดลองจะได้รับประสบการณ์การเล่นบลิ๊กกกลางแจ้งเป็นกลุ่มอย่างมีแบบแผน กลุ่มควบคุมได้รับประสบการณ์การเล่นบลิ๊กกอย่างอิสระ ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมชอบสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับประสบการณ์การเล่นบลิ๊กกกลางแจ้งอิสระแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สุณี บุญพิทักษ์ (2552 : 57 – 58) ได้ศึกษาและเปรียบเทียบพัฒนาการทุกด้านของเด็กก่อนประถมศึกษา ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นกลางแจ้ง ตามแผนการจัดกิจกรรมปี 2551 กับเด็กก่อนประถมศึกษาที่ได้รับการจัดกิจกรรมกลางแจ้งตามแผนการจัดกิจกรรมการเล่นกลางแจ้งปี 2551 ของนักเรียนชาย และหญิง ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนวัดช่างเหล็กสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า เด็กก่อนประถมศึกษาที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นกลางแจ้งตามแผนการจัดกิจกรรมปี 2551 กับเด็กก่อนประถมศึกษาที่ได้รับการจัดกิจกรรม การเล่นกลางแจ้ง ตามแผนการจัดกิจกรรมการเล่นกลางแจ้งปี 2551 มีพัฒนาการ ทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือ เด็กก่อนประถมศึกษาที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นกลางแจ้ง ตามแผนการจัดกิจกรรมปี 25 มีพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาสูงกว่าเด็กก่อนประถมศึกษาที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นกลางแจ้งตามแผนการจัดกิจกรรมการเล่นกลางแจ้งปี 2551

สมศรี เบิ่งใจ (2547 : 61-62) ได้ศึกษาการพัฒนาความพร้อมทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัย โดยใช้การเล่นพื้นบ้านของไทย ผลการศึกษาพบว่า ความพร้อมทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัย พบว่าผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 70 โดยมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 87.25

2. งานวิจัยต่างประเทศ

Wood. (2007 : 4837 ; อ้างถึงใน วีรพงศ์ บุญประจักษ์. 2552 : 13) ทำการศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างการเป็นที่ยอมรับของสังคม กับการมีอำนาจในสังคมของนักเรียนอนุบาล โดยใช้เด็กในโรงเรียนเอกชนจำนวน 25 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างประชากรแยกเป็นเด็กชาย 15 คน และเด็กหญิง 10 คน ที่ใช้ภาษาพูดเดียวกัน และเป็นคนระดับกลางเหมือนกัน การเก็บรวบรวมข้อมูลแยกเป็น 2 ส่วน คือ การมีอำนาจในสังคม ได้จากการสังเกตพฤติกรรมเด็กแต่ละคนในช่วงที่เด็กเลือกทำกิจกรรมด้วยตนเอง รวมเวลาที่สังเกตคนละ 120 นาที ส่วนพฤติกรรมการเป็นที่ยอมรับในสังคม คือ การเป็นผู้นำและผู้ตามในกลุ่มเพื่อน การแสดงความภาคภูมิใจต่อเพื่อนและการแสดงออกที่รักและเป็นศัตรูกับผู้ใหญ่ ส่วนพฤติกรรมที่ไม่มีความสัมพันธ์กัน คือการประจบผู้ใหญ่เพื่อให้เป็นที่ยอมรับ การใช้ผู้ใหญ่ให้เกิดอำนาจ และการแข่งขันกับกลุ่มเพื่อน

Bar-Tal et al. (1983 : 396-402 ; อ้างถึงใน วีรพงศ์ บุญประจักษ์. 2552 : 24) ได้ทำการศึกษาเชิงสังเกตกับพฤติกรรมความช่วยเหลือของเด็กปฐมวัย จำนวน 156 คน ที่มีอายุระหว่าง 1 ถึง 3 ปี เด็กแต่ละคนได้รับการสังเกต 3 ครั้ง ๆ ละ 10 นาที ในระหว่างกิจกรรมการเล่นอิสระในการสังเกต ผู้สังเกตได้ลงทะเบียนพฤติกรรมความช่วยเหลือแต่ละอย่างที่เด็กแสดงออกมาไม่ว่าพฤติกรรมความช่วยเหลือนั้นจะเป็นพฤติกรรมที่เด็กได้แสดงออกมาจริง ๆ หรือแสดงออกมาในการเล่นแบบสร้างจินตนาการ ผลการวิจัยพบว่า โดยทั่วไปแล้วพฤติกรรมความช่วยเหลือของเด็กไม่ได้เพิ่มขึ้นตามอายุ

แต่เด็กจะมีพฤติกรรมช่วยเหลือในสถานการณ์ที่เป็นการเล่นแบบสร้างจินตนาการน้อยลงและแสดงพฤติกรรมช่วยเหลือจริง ๆ ออกมามากขึ้น และเด็กช่วยเหลือเพื่อนด้วยการปลอบใจในสถานการณ์จริง ๆ มากครั้งขึ้น แต่ช่วยเหลือด้วยการให้สิ่งของแก่เพื่อนในสถานการณ์จริงน้อยลงเมื่อมีอายุมากขึ้น

Staub. (2002 : 63 ; อ้างถึงใน วีรพงศ์ บุญประจักษ์. 2552 : 26) ได้ศึกษาถึงพฤติกรรมด้านสังคมของเด็ก 2 กลุ่มที่มีอายุระหว่าง 2 ถึง 3 ปี กลุ่มละ 19 คน โดยใช้เด็กกลุ่มหนึ่งในศูนย์เด็ก (Nursery School) ที่ให้ประสบการณ์ทางสังคมและกระตุ้นการเรียนรู้ จากการจัดสิ่งแวดล้อม และเด็กอีกกลุ่มเป็นเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูอยู่ที่บ้าน โดยเด็กทั้ง 2 กลุ่มมีภูมิหลังเหมือนกันหลังจากได้ศึกษาเป็นระยะเวลา 9 เดือน ผลการศึกษาปรากฏว่าเด็กที่อยู่ในศูนย์เด็กมีลักษณะของพัฒนาการทางกาย ภาษา และกล้าติดต่อกับบุคคลอื่น และกับผู้ใหญ่ดีกว่า

เด็กที่ถูกเลี้ยงเฉพาะอยู่ที่บ้าน ทั้งนี้เพราะเด็กที่อยู่ในศูนย์เด็กนั้นได้มีปฏิสัมพันธ์และใช้เวลาส่วนใหญ่ทำกิจกรรมร่วมกับเด็กในวัยเดียวกัน

Moore. (2002 : 61 ; อ้างถึงใน วีรพงษ์ บุญประจักษ์. 2552 : 25) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับทฤษฎีใหม่ของการเล่น และสภาพแวดล้อมของการเล่น พบว่า การเล่นเกมกลางแจ้งจะเป็นการเริ่มต้นในการละเล่นของเด็ก เพราะเด็กจะมีอิสระในการแสดงออกเด็กจะใช้เวลาในการเล่นกลางแจ้งและจะชอบเล่นด้วยตนเอง ขณะที่เล่นจะไม่มีระเบียบ และพบว่าบริเวณที่เด็กชอบเล่นคือ รอบ ๆ บ้าน และที่สนาม

Yerkes. (2009 : 8 ; อ้างถึงใน วีรพงษ์ บุญประจักษ์. 2552 : 25) ได้ศึกษาผลการเล่นในสนามที่จะส่งผลต่อทักษะการเห็นและการเคลื่อนไหวของเด็กก่อนวัยเรียนทั้งชายและหญิง จำนวน 32 คน อายุระหว่าง 3 ถึง 4.5 ปี โดยแบ่งเด็กออกเป็น 2 กลุ่ม กำหนดให้กลุ่มทดลองเล่นเกมในสนามสัปดาห์ละ 2 ครั้ง ๆ ละ 30 นาที กลุ่มควบคุมให้เล่นแต่ในอาคาร ผลการศึกษาพบว่า เด็กในกลุ่มทดลอง ทั้งชายและหญิง มีความสนุกสนาน มีจินตนาการ และมีทักษะการเห็น การเคลื่อนไหว ตลอดจนความสามารถในการออกแบบเสริมสภาพแวดล้อมในสนามอย่างเห็นได้ชัดดีกว่ากลุ่มควบคุมและยังพบว่าครูสามารถใช้เกมผจญภัยแปลกๆ ในสนามเพื่อเสริมพื้นฐานการเรียนรู้ให้แก่เด็กได้ด้วย เพราะสภาพของสนามมีธรรมชาติของการเรียนรู้ที่ดีอยู่แล้ว

Rubin. (2008 : 23) ได้ทำการศึกษาเด็กที่มีอายุ 2 ถึง 6 ขวบ จำนวน 103 คน ผู้ปกครองจำนวน 73 คน และครูเตรียมอนุบาล 60 คน เกี่ยวกับการรับรู้ในการเล่น ผลการสัมภาษณ์พบว่า เด็กชอบการเล่นกลางแจ้ง บล็อก และการวาดภาพ ผู้ปกครองส่วนมากมีความเห็นว่าการเล่นเป็นความสนุกสนาน และมีเวลาที่จะเล่นกับลูก ส่วนครูให้ความหมายการเล่นคือ การเรียนรู้และการค้นพบ

จากการศึกษานานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พอทราบได้ว่า ความพร้อมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยทั้งทางด้าน การร่วมมือ การช่วยเหลือแบ่งปัน ความเห็นอกเห็นใจ เกิดมีขึ้นในขณะที่เด็กได้เล่นกับเพื่อนหรือทำกิจกรรมอื่นด้วยตนเองกับเพื่อน ๆ จากการที่เด็กได้เล่นด้วยกัน ทำกิจกรรมด้วยกันกับเพื่อน เด็กจะรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่น มีความเข้าใจ และเอาใจใส่ในความ ต้องการของผู้อื่นเพิ่มขึ้น เป็นการแสดงถึงความสามารถในการปรับตัวของเด็กเป็นพัฒนาการด้านสังคม ซึ่งมีความสำคัญต่อบุคคล ดังนั้น เด็กปฐมวัยจึงควรได้รับการส่งเสริมให้มีการพัฒนาการด้านสังคม โดยการจัดกิจกรรมและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมให้กับเด็ก ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเล่นต่าง ๆ รวมทั้งการเล่นสมมติ เพื่อให้เด็กได้มีพฤติกรรมที่สนับสนุนทางด้าน

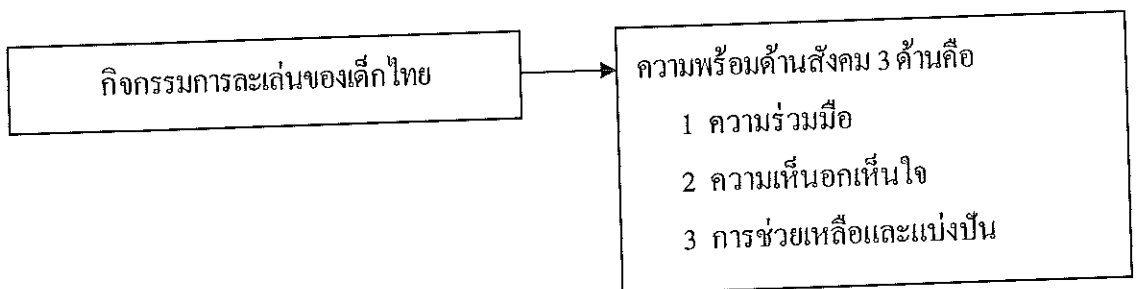
สังคม เช่น การช่วยเหลือแบ่งปัน การร่วมมือ ความเห็นอกเห็นใจอันจะเป็นพื้นฐานในการสร้างบุคลิกภาพที่ดีต่อไป สามารถที่จะสรุปได้ว่า การละเล่นของเด็กไทยมีความสำคัญในการที่จะส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสังคมให้เกิดขึ้นในตัวเด็กได้เป็นอย่างดี สามารถพัฒนาความพร้อมเด็กได้สูงขึ้น กว่าก่อนจัดกิจกรรม และจะส่งผลให้เด็กปฐมวัยมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ให้กับเด็ก เนื่องจากกิจกรรมการละเล่นของเด็กไทยนั้นต้องอาศัยการเล่นเป็นกลุ่ม เป็นคณะ อาศัยร่วมมือ ความพร้อมเพียง ความรัก ความสามัคคี ของคนในกลุ่มขณะที่เล่นเพื่อที่จะทำให้การเล่นนั้นเป็นไปอย่างราบรื่น ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษารูปแบบการจัดกิจกรรมการละเล่นของเด็กไทยที่ส่งผลถึงความพร้อมด้านสังคมของเด็ก ซึ่งจะเป็นแนวทางหนึ่งในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำรา หลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 (ฉบับปรับปรุงพุทธศักราช 2554) โรงเรียนบ้านไร่พวย มิตรภาพที่ 18 และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีการจัดกิจกรรมการละเล่นของเด็กไทย สำหรับนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ตามแนวคิดของ มงคล แผงสาเคน (2535 : 45) ชัย เรืองศิลป์ (2549 : ไม่ระบุหน้า) วิเชียร เกษประทุม (2550 : ไม่ระบุหน้า) จึงสรุปเป็นกรอบแนวคิดวิจัย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวิจัยครั้งนี้ ดังแผนภาพที่ 1

ตัวแปรต้น

ตัวแปรตาม

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย